

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EDİRNE KENTİNİN
DOĞAL VE KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİNİN
PEYZAJ MİMARLIĞI VE TURİZM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Hülya ÖZTÜRK

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

ANKARA

2006

Her hakkı saklıdır

Doç. Dr. Elmas ERDOĞAN danışmanlığında , Hülya ÖZTÜRK tarafından hazırlanan bu çalışma 01 / 03 / 2006 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Elmas ERDOĞAN (Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Peyzaj Mimarlığı Bölümü)

Üye : Prof. Dr. Murat Ertuğrul YAZGAN (Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Peyzaj Mimarlığı Bölümü)

Üye : Yrd. Doç. Dr. Murat Ertuğrul YAZGAN (Selçuk Üniversitesi Mühendislik
Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü)

Yukarıdaki sonucu onaylarım

Prof. Dr. Ülkü MEHMETOĞLU
Enstitü Müdürü

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

EDİRNE KENTİNİN
DOĞAL VE KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİNİN
PEYZAJ MİMARLIĞI VE TURİZM AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Hülya ÖZTÜRK

Ankara Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Elmas ERDOĞAN

Doğal ve kültürel çevrelerin korunması , küresel ölçekte olduğu gibi ulusal ölçekte de önem kazanmış bir olgudur.Ülkemiz doğal ve kültürel çevreler açısından zengin olmasına rağmen bu zenginliğin sürekliliğini sağlayarak gelecek nesillere aktarması konusunda yeterli çalışması olmayan bir ülkedir. Bu anlamda kültürel varlığın korunması için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

Bu çalışmanın amacı; Edirne kentinin doğal ve kültürel alanlarının incelenip, peyzaj mimarlığı ve turizm açısından değerlendirilmesi, mevcut durumunun incelenmesi, kentsel tasarım, tarihi kültürel çevre koruma ve turizm üzerine yapılacak önerileri kapsamaktadır. Bu amaçla kentsel tasarım, kentsel peyzaj tasarımı, kentsel koruma ve turizm konusunda temel kavramlardan söz edilmiştir. Bu anlamda Edirne kentinde karşılaşılan sorunlara değinilmiş, kentin turizm potansiyelinin artırılması içinde önerilerde bulunulmuştur.

2006, 167 sayfa

Anahtar Kelimeler : Kentsel tasarım, kentsel peyzaj tasarımı, tarihi- kültürel çevre kavramı, tarihi kentlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması, turizm

ABSTRACT

Master Thesis

THE EVALUATION OF NATURAL AND CULTURAL VALUES OF EDİRNE CITY IN THE FRAME OF LANDSCAPE ARCHITECTURE AND TOURISM

Hülya ÖZTÜRK

Ankara University

Graduate School of Natural and Applied sciences

Department of Landscape Architecture

Supervisor : Assoc.Prof. Elmas ERDOĞAN

The protection of the natural and cultural environments, is an outstanding fact which gained importance at international scale as at global. Although Turkey is rich in natural and cultural values, it is a country that has not enough implementation on the preservation of cultural values. In this frame, it is necessary to develop new preservation natural techniques.

The aim of this study is the evaluation of Edirne city and its natural - cultural values in the frame of landscape architecture and tourism. In this sense, existing problems and potentials of Edirne were searched then, proposals were developed as far as when landscape design, cultural environmental qualities and tourism were caused. Concepts related with when landscape design, when conservation and tourism were studied and problems of Edirne city were set then, general suggestions were made.

2006, 167 pages

Key Words : Urban design, urban landscape design, the concept of historical- cultural environment, tourism.

TEŞEKKÜR

“Edirne Kentinin Doğal ve Kültürel Özelliklerinin Peyzaj Mimarlığı ve Turizm Açısından Değerlendirilmesi” konulu yüksek lisans tez çalışmamda bana yakın ilgi gösteren, beni hep mantıklı önerileriyle doğru yolda yönlendiren ve manevi yönden desteğini esirgemeyen sevgili danışman hocam, Doç. Dr. Elmas ERDOĞAN’a (Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü) sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca bana her zaman manevi yönden destek olan önerilerinden yararlandığım değerli hocam Doç. Dr. Öner DEMİREL’e (Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü) sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yine manevi yönden benden desteğini esirgemeyen Prof. Dr. Ertuğrul YAZGAN ve Dr. Zuhâl DİLÂVER’e (Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü), Anfa Ticari İlişkiler Müdürü Köksal OKUMUŞ’a teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarına temel olacak kaynaklara ulaşmamda bana yardımcı olan Edirne Belediyesi çalışanlarına, vakıflar bölge müdürlüğü çalışanlarına, Edirne Kültür ve Turizm Müdürlüğü çalışanlarına, Edirne Valiliği çalışanlarına, Selimiye Camii müezzini Nadi ERSOY’a göstermiş oldukları ilgi ve yardımlardan dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Tüm çalışmam boyunca göstermiş oldukları sabır, destek ve yardımlarından dolayı anneme , babama, kardeşlerim Derya , Zeynep ve Aliihsan’a Anfa Altınpark İşletmelerindeki tüm arkadaşlarıma sonsuz teşekkürler...

Hülya ÖZTÜRK

Ankara, Mart 2006

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	viii
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	xi
HARİTALAR DİZİNİ.....	xi
1. GİRİŞ.....	1
2. KURAMSAL TEMELLER.....	3
2.1 Kentsel Tasarım.....	3
2.1.1 Kent tasarımında dikkat edilmesi gereken unsurlar.....	5
2.1.2 Kentsel tasarım süreci.....	6
2.1.3 Kentsel peyzaj tasarımı.....	8
2.2 Tarihi Kültürel Çevre Koruma.....	10
2.2.1 Tarihi-kültürel çevre kavramı.....	10
2.2.2 Tarihi çevre korumanın önemi.....	11
2.2.3 Tarihi-kültürel çevrenin temel öğeleri.....	13
2.2.4 Tarihi-kültürel çevrenin bozulmasına neden olan etmenler.....	14
2.2.5 Kentsel koruma.....	15
2.2.5.1 Kentsel koruma planının hazırlanması.....	17
2.2.5.2 Kentsel koruma yöntemleri.....	19
2.2.5.3 Kentsel korumada dikkat edilecek unsurlar.....	22
2.2.5.4 Kentsel koruma bağlamında kent kimliği.....	23
2.2.5.5 Tarihi kentsel dokuların korunmasının ekonomik ve sosyo-kültürel boyutu.....	24
2.2.5.6 Tarihi kentlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması.....	25
2.3 Turizm.....	26
2.3.1 Turizm aktiviteleri ve çeşitleri.....	27
2.3.1.1 Amacına göre turizm.....	28
2.3.1.2 Seçilen zamana göre turizm.....	29
2.3.1.3 Kapsanan süreye göre turizm.....	29

2.3.1.4 Sosyal niteliklere göre turizm.....	30
2.3.1.5 Ulaşım araçlarına göre turizm.....	30
2.3.1.6 Organizasyon şekline göre turizm.....	31
2.3.2 Türkiye’de turizm politikaları.....	31
2.3.2.1 Planlı dönem öncesi Türkiye’nin turizm politikası.....	31
2.3.2.2 Planlı dönemde Türkiye’nin turizm politikası.....	32
2.3.3 Türkiye’de turizm planlaması.....	34
2.3.4 Sürdürülebilir turizm.....	36
2.3.4.1 Sürdürülebilir turizm planlaması.....	37
2.3.5 Kentsel turizm ve planlaması.....	39
2.3.6 Turizm-çevre ilişkisi ve sorunlar.....	41
2.3.7 Turizm etkileri.....	43
2.3.7.1 Turizmin ekonomik açıdan olumsuz etkileri.....	43
2.3.7.2 Turizmin kültürel çevre üzerine olumsuz etkileri.....	44
2.3.7.3 Turizmin fiziksel çevre üzerine olumsuz etkileri.....	45
3. MATERYAL ve YÖNTEM.....	46
3.1 Materyal.....	46
3.2 Yöntem.....	47
3.2.1 Literatür ve veri toplama aşaması.....	48
3.2.2 Arazi etüt çalışması.....	48
3.2.3 Değerlendirme.....	48
4. ARAŞTIRMA BULGULARI.....	51
4.1 Edirne Kenti ve Yakın Çevresinin Doğal ve Kültürel Özellikleri.....	51
4.1.1 Doğal özellikler.....	51
4.1.1.1 Topoğrafik ve jeolojik yapı.....	51
4.1.1.2 İklim.....	52
4.1.1.3 Su varlığı.....	54
4.1.1.4 Flora-fauna.....	55
4.1.1.5 Peyzaj özellikleri.....	57
4.1.2 Tarihçe.....	60
4.1.2.1 Tarih öncesi dönem.....	60
4.1.2.2 Roma dönemi	61

4.1.2.3 Bizans dönemi.....	61
4.1.2.4 Osmanlı dönemi.....	62
4.1.2.5 Cumhuriyet dönemi.....	64
4.1.3 Kültürel özellikler.....	64
4.1.3.1 Külliyeleer.....	64
4.1.3.2 Camiler.....	68
4.1.3.3 Kervansaraylar.....	75
4.1.3.4 Bedestan,han ve arastalar.....	76
4.1.3.5 Hamamlar.....	78
4.1.3.6 Kiliseler.....	79
4.1.3.7 Kaleler.....	80
4.1.3.8 Saraylar.....	81
4.1.3.9 Geleneksel konutlar.....	87
4.1.3.10 Köprüler.....	93
4.1.3.11 Çeşmeler.....	96
4.1.3.12 Sebiller.....	97
4.1.3.13 Anıtlar.....	98
4.1.3.14 Dolmenler ve dikilitaşlar.....	99
4.1.4 Sosyal ekonomik yapı.....	100
4.1.4.1 Nüfus.....	100
4.1.4.2 Eğitim.....	101
4.1.4.3 Endüstri.....	101
4.1.4.4 Sağlık hizmetleri.....	101
4.1.4.5 Kültür kurumları.....	105
4.1.4.6 Turizm.....	108
4.1.4.7 Tarım.....	110
4.1.4.8 Hayvancılık.....	112
4.1.4.9 El sanatları ve ticaret.....	112
4.1.4.10 Bölgesel işbirliği çalışmaları.....	116
4.2 Edirne Kenti Mekan Analizleri.....	121
4.2.1 Kentsel doku ve analizleri.....	121
4.2.2. Ulaşım ağı – sokak düzeni.....	123

4.2.3 Selimiye külliyesi ve yakın çevresi.....	124
4.2.4 Ticaret alanları.....	125
4.2.5 Turizm analizleri.....	127
4.2.5.1 Edirne kenti 2003 yılı turizm hareketleri değerlendirilmesi.....	128
5. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	127
5.1 Kentsel Koruma Önerileri.....	131
5.1.1 Edirne’de son dönemde yapılan kentsel koruma projeleri	132
5.1.1.1 Kent ölçeğinde uygulanan restorasyon ve düzenleme çalışmaları.....	133
5.1.1.2 Anıtsal yapılarda uygulanan restorasyon çalışmaları.....	137
5.1.1.3 Sivil mimarlık örneği yapılardaki restorasyon çalışmaları.....	139
5.2 Kentsel Peyzaj Tasarımı Önerileri.....	149
5.3 Turizm Önerileri.....	151
KAYNAKLAR.....	159
EKLER.....	162
EK 1 Edirne İl Sınırları	163
EK 2 Edirne İl Sınırları	164
EK 3 Edirne Tarihi Kent Merkezi Mevcut Kullanımlar Planı	165
EK 4 Kültür ve Turizm Bakanlığı, Edirne Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Kararı.....	166
ÖZGEÇMİŞ.....	167

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Turizm çemberi.....	38
Şekil 3.1 Araştırma aşamaları.....	46
Şekil 4.1. Edirne’de yağışın mevsimlere göre dağılışı.....	53
Şekil 4.2. Enez antik kenti.....	58
Şekil 4.3. Hıdırlık tabyaları.....	58
Şekil 4.4. Sarayı’ndan görünüm.....	59
Şekil 4.5. Söğütlük.....	59
Şekil 4.6. Bülbul Adası.....	60
Şekil 4.7. Gala Gölü.....	60
Şekil 4.8. Beyazıt Külliyesi.....	65
Şekil 4.9. Sağlık Müzesi.....	66
Şekil 4.10. Selimiye külliyesi.....	67
Şekil 4.11. Selimiye külliyesi.....	68
Şekil 4.12. Eski Camii ve yerleşim planı.....	69
Şekil 4.13. Beylerbeyi Camii.....	70
Şekil 4.14. Muradiye Camii.....	71
Şekil 4.15. Üç Şerefeli Camii.....	72
Şekil 4.16. Üç Şerefeli Camii.....	73
Şekil 4.17. Ayşekadın Camii.....	74
Şekil 4.18. Rüstempaşa Kervansarayı.....	75
Şekil 4.19. Bedesten Çarşısı.....	77
Şekil 4.20. Tahtakale Hamamı.....	78
Şekil 4.21. Edirne Kalesi’nden bugüne ulaşan kule.....	79
Şekil 4.22. Saray Kalıntıları.....	81
Şekil 4.23. Saray bahçesi ile Kum Meydanı’nın Bağlantısını Gösteren Plan.....	82
Şekil 4.24. Adalet Kasrı.....	84
Şekil 4.25. Edirne Evleri.....	85
Şekil 4.26. Restore edilen Edirne Evleri.....	86
Şekil 4.27. Hacı Paşa Evi	86
Şekil 4.28. Oda Ocakları	89

Şekil 4.29. Maarif Caddesi Restorasyon Projesi.....	90
Şekil 4.30. Meriç Köprüsü.....	91
Şekil 4.31. Meriç Çeşmesi.....	93
Şekil 4.32. Lozan Anıtı.....	95
Şekil 4.33. Sweti George Kilisesi.....	96
Şekil 4.34. Lalapaşa'daki Dolmen.....	96
Şekil 4.35. Kırık Köy'deki Dikilitaşlar.....	97
Şekil 4.36. Trakya Üniversitesi Rektörlüğü.....	100
Şekil 4.37. Balkan Savaşı Müzesi	103
Şekil 4.38. Türk İslam Eserleri Müzesi.....	103
Şekil 4.39. Arkeoloji ve Etnoğrafya Müzesi.....	104
Şekil 4.40. Lozan Müzesi.....	105
Şekil 4.41. Talika.....	111
Şekil 4.42. Çeltik Tarağı.....	111
Şekil 4.43. Meyve Sabunu.....	112
Şekil 4.44. Aynalı Süpürge.....	113
Şekil 4.45. Kaleiçi'nden görünüm.....	120
Şekil 4.46. Selimiye yakın çevresi.....	123
Şekil 4.47. Londra Asfaltı.....	124
Şekil 4.48. Saraçlar Caddesi.....	125
Şekil 5.1. Maarif Caddesi ve çevresinin koruma amaçlı restorasyon projesi.....	132
Şekil 5.2. Anıt Taş Eserleri Sergileme Alanı.....	133
Şekil 5.3. Edirne Kentsel Arkeoloji Parkı.....	133
Şekil 5.4. İtalyan Kilisesi.....	134
Şekil 5.5. Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı.....	135
Şekil 5.6. Yeni saray orta kapısı (Babüssaade).....	136
Şekil 5.7. Eski Vali Konağı.....	137
Şekil 5.8. Hafızağa Konağı.....	137
Şekil 5.9. Dr. Bahattin Ögütmen Konağı.....	138
Şekil 5.10. İkiz Ev.....	139
Şekil 5.11. Gümrük Karakol Binası.....	139
Şekil 5.12. Duyun-i Umumiye Binası.....	140

Şekil 5.13. Polis Emeklileri Derneği Binası.....	141
Şekil 5.14. Kırkpınar Derneği Binası.....	142
Şekil 5.15. Sağlık İl Müdürlüğü Binası.....	142
Şekil 5.16. Eski İl Emniyet Müdürlüğü Binası.....	143
Şekil 5.17. Edirne Gazeteciler Derneği Binası.....	143
Şekil 5.18. Şehit Asım İlkokulu.....	144
Şekil 5.19. Oral Onur Evi.....	145
Şekil 5.20. Edirne Karpostal.....	148

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 4.1. Edirne'nin 2004 yılında aylara göre iklim verisi.....	54
Çizelge 4.2. Edirne İli topraklarının mevcut alan kullanımı.....	57
Çizelge 4.3. 1998-1999 yılında yaygın eğitim kurumlarının dağılımı.....	101
Çizelge 4.4. Edirne ilinin 1966 yılı tarım ürünleri ve miktarları.....	110

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 3.1. Araştırma alanı.....	46
----------------------------------	----

1. GİRİŞ

Tez çalışmasında konu olarak seçilen Edirne kenti binlerce yıllık birikimin ortaya koyduğu kültür mirasını yansıtan değerleriyle ve doğasıyla nitelikli bir kimliğine sahiptir. Edirne’de doğal, tarihi ve kültürel varlıkların korunması için yoğun çaba gösteren kamu, kuruluş ve kişilerin, yapılan yanlışlıkların hızla düzeltme çabaları, kentsel süreklilik açısından olumlu bir yaklaşımdır. Belirli bölgelerde başlatılan koruma-yaşatma, kenti bütünleştirme çabaları belirli bir düzeye ulaşmıştır.

Eruzun’un (1987) belirttiği gibi tarih içinde çeşitli medeniyetlerin oluşturduğu kültür ürünleri çevreleri ile birlikte bugün benzeri yapılamayacak çok değerli kültür miraslarıdır. Tarihi kentlerdeki planlama ve düzenlemelerde özellikle kültür mirasının onarılıp, korunarak ve yaşatılarak gelecek kuşaklara iletilmesi insanlığın en önemli görevidir.

Kamuoyu henüz kültürel değerleri kavrama ve tarihi çevreleri koruma olgularını benimsememiştir. Halkın bu konuda bilinçlendirilmesi, kültürel değerlerin bir bütün olarak algılanması, değerlendirilmesi ve korunması gerekmektedir.

Koruma kent ölçeğinde gerçekleştirilmeli; yapısal, işlevsel, simgesel ve örgütsel boyutları ile birlikte; bi bütün olarak ele alınmalıdır.

Bu çalışmada Edirne kenti etüd edilip, incelenerek Edirne Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu’ndan alınan tescil yapı listesinden de faydalanarak Edirne kent içi mevcut durum planı hazırlanmış ve T.C. Kültür Bakanlığı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu’nca tescillenen yapılar belirlenmiştir. Edirne kent bütününe ilişkin kentsel peyzaj tasarımı önerileri, kentsel koruma ve turizm potansiyelini artırıcı önerilerde bulunulmuştur. Araştırma doğal ve kültürel sürekliliğin sağlanmasına katkı sağlayacak, benzer çalışmalara örnek oluşturacaktır.

Bu bağlamda yapılan tez çalışması beş ana bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde; araştırmanın amacı ve bu amaç doğrultusunda çalışmanın nasıl ele alındığı irdelenmiştir.

İkinci bölümde; konuyla ilgili kuramsal açıklamalara yer verilmiştir. Bu bağlamda, kentsel tasarım, kültürel çevre koruma ve turizm kavramları irdelenmiştir.

Üçüncü bölümde; araştırmanın temel amaçlarına ulaşılmasında ve araştırmanın gerçekleştirilmesinde yararlanılan materyal belirtilerek, araştırmada izlenen yönetime yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde; araştırma bulguları ortaya konmuş Edirne'nin doğal, kültürel, tarihi sosyal özellikleri irdelenerek Edirne kenti mekan, kentsel doku ve turizm analizleri gerçekleştirilmiştir.

Beşinci bölümde ise diğer bölümlerde yapılan saptama ve analizler doğrultusunda değerlendirmeler yapılmıştır. Kentsel peyzaj tasarımı önerileri, kentsel koruma önerileri yapılarak kentte yapılmış olan kentsel koruma projeleri irdelenmiştir. Turizm türlerine göre potansiyelleri değerlendirilip kentin potansiyelini arttırıcı öneriler geliştirilmiştir.

2. KURAMSAL TEMELLER

Bu bölümde araştırmaya temel oluşturacak kentsel tasarım, kültürel çevre koruma ve turizm kavramları irdelenmiştir.

2.1 Kentsel Tasarım

Kentsel tasarım olgusu; kentlerin gürültülü ve düzensiz olmaları nedeniyle görsel denge ve armoni yönünden eksik olmasından doğan gereksinim sonucu ortaya çıkmıştır. Kentsel tasarımın varlık nedeni, dış mekanların tasarım niteliğinin düşüklüğü değil, böyle bir tasarımın hiç gerçekleştirilmemiş olmasından dolayı ortaya çıkan çevre olumsuzluklarıdır. Çünkü daha nitelikli kentlerde daima kitle- mekan ilişkilerinde daha fazla uyum, ölçek açısından uyum ve daha fazla ruh sürekliliği mevcuttur (Sert 1956).

Bugün kentlerde nitelikli çevreler yaratabilmek oldukça güç olmakta; bunun nedenlerinden bazılarını tartışmak mümkün olabilmektedir.

Bu bağlamda özellikle; kentlerin imar planları iki boyutlu olarak tasarlanmakta ve genel anlamda birtakım düzenler ortaya koymaktadır. Kent planlaması, ekonomik, sosyal, politik, teknolojik vb. olguların ışığında düşünülmekte fakat “kentlin mimarisi” demek olan “kentsel tasarım” yeteri kadar ele alınamamaktadır. Kentsel tasarım iki değil, üç boyutludur, bu kapsamda kent bir plan değil, fakat kentin simülasyonu olan bir model olup, tasarımda yapısal öğelerin mimarinin plastik değerleri çok önem kazanmaktadır. Kentin başlıca bileşenleri olan söz konusu plastik formları ve bunların birlikteliğini (unity) sadece tasarımcı yaratabilmekte ve başarabilmektedir. Le Corbusier bunu şu şekilde dile getirmektedir: “Güzellikleriyle ün yapmış eski kentlerde, ya bir merkez etrafında ya da bir eksen boyunca tasarlanmış uyumlu formlar arasında yürürüz. Kent, gözler önüne sunduğu formlarla bize sevinç veya keder, soylu bir duygu, gurur ya da isyan, tiksinti, kayıtsızlık, yorgunluk ya da mutluluk verir” (Le Corbusier 1924).

Mimar formları örgütleyerek ruh'unun saf yaratısı olan bir düzeni gerçekleştirmekte; form ve şekillerle duyuları fazlasıyla etkileyerek plastik heyecanlar uyandırmakta, yarattığı ilişkilerle insanda derin yankılar meydana getirerek dünya ile uyum halinde olan bir düzenin ölçülerini vermektedir. İnsan kalbi ve anlayışının çeşitli hareketlerini tayin etmekte; böylece, güzellik duygusunu hissettirmektedir (Le Corbusier 1923).

Nasıl bir yapı mimar tarafından tasarlanırsa, tarihi süreç içinde de bütün bir kentin tek tasarımcı tarafından tasarlandığı görülmemektedir. Anadolu' da görülen ve antik dönem (Yunan- Roma) uygarlıklarına ait yerleşmeler olan Priene, Efes, Milet, Bergama gibi yerleşmeler bu anlamda başarılı örneklerdir. Bu kentlerin makroformlarından çok alt ölçekteki detaylarının kadar mutlak uyum içinde oldukları bilinmektedir.

Fakat bugünün kentleri; çoğu zaman bir yapı adası bile bütüncül, entegre bir şekilde tasarlanamamaktadır (Katran 1993).

Kentlerin bütüncül olarak tasarlanamamasındaki asıl neden; mimarların genellikle tekil binaların tasarımlarını üstlenmeleri ve bir ada üzerinde parçacı uygulamalar yaparak bütüncül tasarıma engel olunmasıdır. Böylece birbirinden kopuk nesneler uyum içinde bulanamamaktadır. Bu da toplum üzerinde olumsuz duygular uyandırmaktadır. Bu nedenle mimar tasarım yaparken bütüncül düşünmeli kente ait olan bu binaları geçici modalara uygun değil de her zaman değerini koruyabilen eserler olarak üretmelidir.

Peyzaj mimarı bu anlamda, açık ve yeşil alan peyzaj tasarımları ile ilgili ihtiyaç programı, alanın yakın çevresi ile nasıl ilişkilendirildiği, alana ait verilerin ve konunun ele alınışı ile değerlendirilişi açıklamaktadır. Önerilen yapısal malzeme ile özellikleri, bitki türlerinin nitelik ve niceliği korunması istenen mevcut yapısal ve bitkisel öğelerin ele alınışı ile çözüm önerileri getirmektedir. Peyzaj mimarı kentsel tasarımda alanı iyi analiz ederek ihtiyaç programını iyi belirlemeli; bunun doğrultusunda kentteki açık yeşil alan kurgusunu belirlemelidir.

İyi tasarlanmış ve planlanmış açık alanlar, kentin çekiciliğini arttırdığı gibi, yaşamına ve ekonomisine de katkıda bulunurlar. Toplum için bir çeşit yaşama mekanı oluşturarak, kolektif yaşamı sağlar, insan boyutunu kentin yaşamına katmaktadırlar.

Kültürel faaliyetler ve insan huzuru için, oyalanacak gezilecek, oynanacak ve bir araya gelinebilecek alanlara ihtiyaç vardır.

Yeni alanlar bulunup oluşturulurken, gerek ölçek gerekse detaylar açısından mimari karakter ve kalite kadar, kent sakinlerinin ihtiyaçları ve davranış kalıpları da mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır.

Ağaçların, bitkilerin, renklerin, ışığın, gölgenin sunumu ve malzemenin seçimi çok önemlidir. Bu tür açık alanlar, beldede yaşayanların aktif ve yaratıcı olabilmeleri için en üst seviyede olanakları sunacak biçimde düşünülmelidir.

2.1.1 Kent tasarımında dikkat edilmesi gereken unsurlar

Kentsel tasarım yaklaşımlarında dikkat edilmesi gereken unsurlar:

- Gerek transit geçişi sağlayan, gerekse rastlantısal karşılaşmalara olanak sağlayan hem durağan hem de hareketli faaliyetlere yer veren mekanlar oluşturulmasına özen gösterilmesi,
- Kapalılık hissinin doğal öğelerle sağlanması,
- Kentteki yaya dolaşım sistemi, başlangıç ve varış noktaları arasında değişik bölgelerin merkezi noktalarının konumlandırılması, (Eşkinat 1993).
- Kent dokusu içinde farklılaşma yaratılarak etmen, tek-işlevli imar planı bölgeleri değil, konut ve çok işlevli kamusal kullanımların mekansal olarak bütünleşmelerinin değişik ölçeklerde sağlanabilmesi (Eşkinat 1993).
- Kentsel tasarımda özellikle tarihi kimliği olan bir kent ya da kent bölgesinde etkileyici, özellikle çağdaş tekniği yansıtan reklam öğelerinin kullanılması var olan kimliğin zedelenmesine neden olmaktadır. Bu nedenle, bu öğelerin çevrenin algılanmasını olumsuz etkileyecek şekilde, “kültürel kirlenmeye” neden olmayacak şekilde kullanımı olarak sıralanabilir.
- Tarihi dokuda kentsel tasarımda; kentin dokusunu ve tarihini ön planda tutan bir yaklaşımda bulunulmalıdır. Herşeyi yeniden keşfetmek yerine mevcut tarihi bilgi ve dokuyu kullanmak kentsel tasarımda izlenecek en iyi yoldur.

Kentsel tasarım kavramı; yapı adalarının sınırladığı kent mekanlarında işlevselliğin geliştirilmesi, estetik değerler oluşturulması sürecidir (Türkoğlu 1991).

Genel anlatımı ile “kentsel tasarım” kentsel mekanda çok boyutlu ve ayrıntılı bir düzenleme yöntemidir. Çok boyutluluk; fiziksel düzenlemeler, maliyet, zamanlama-programlama boyutlarına katılması, ayrıntı düzenleme ise, uygulama için gereken tüm ayrıntıların uygulama politika ve araçları ile birlikte düzenleme kapsamı içinde tanımlanması anlamındadır (Bilsel 1991).

Türkiye’de sürekli yaşanan kırdan kente göç olgusu ile ilişkilendirilen sosyo-ekonomik ve kültürel değişimin kentlerin var olan yapısındaki istenmeyen etkileri nitelik kaygılarını gündeme getirmektedir. Kent mekanında nitelik geliştirme, estetik kaygısı artık daha uzun süre göz ardı edilebilecek bir olgu değildir. Bunu sağlamanın aracı ise kentsel tasarım olgusudur.

Kentsel tasarımın var olması ve nitelik kazanması için imar planı-kentsel tasarım ilişkisinin doğru biçimde kurulması ve geliştirilmesi amaçlanmalıdır. Kentsel tasarım, kent planlaması ve imar planlamasının kavramsal ve fiziksel tanımları, temel özellikleri, içeriği ve ölçekleri ile henüz tam olarak ortaya konamamıştır.

Kentsel tasarım planlama sürecinde, hangi ölçek ve nitelikte yapılacağı, disiplinler arası nasıl bir işbirliği olduğu; hangi aşamada yapılacağı konusunda belli bir yönetmelik ve yaptırımlar söz konusu değildir.

Kentlerin fiziksel büyümeleriyle artan görsel kirlilik ya da genel ifadeyle kentsel peyzajdaki bozulmalar nedeniyle kimlik, anlam ve imge yaratma kavramları bugün kentsel tasarım çevrelerinin tartıştığı temel konular haline gelmiştir.

2.1.2 Kentsel tasarım süreci

Kentsel tasarım süreci, nazım imar planı ile başlamakta ve uygulama imar planı ile gelişmektedir.

İmar planı bir yandan arazi kullanım kararlarını içeren “planlama aracı” diğer yandan kentin yatay ve düşeyde ki şekillendirilmesini hedefleyen “kentsel tasarım” aracı olmaktadır (İdil 1991).

Kentsel tasarım alanının niteliğine bağlı olarak bazen bir mimar ve peyzaj mimarlarından oluşan bir ekip ile yapılabileceği gibi kent planlamanın tüm disiplinleriyle ekiplenmeyi gerektiren statülerde de yapılabilir.

Kentsel tasarımcının günümüzün kent planlamasında kullanılan ölçeklerdeki yeri ve ilişkisi örneklerle açıklanabilir:

- **Nazım plan ölçeğindeki ilişkiler**

Büyük doğal öğelerin (göl, deniz, koy, tepe, vadi, orman vb.) kent makroformunu belirleyici etmenler olması halinde mekanı oluşturmaları kentsel tasarımcının konusu haline gelmektedir. Kentsel kimliği belirleyecek doğal verilerin yorum ve değerlendirilmesi kentsel tasarımcıya genel plan kararlarının alınmasında etkin olacak bir sorumluluk ve görev getirmektedir.

Tarihi ve kültürel değerlerin yoğun olduğu kentlerde “kentsel sit bölgeleri” nin koruma-geliştirme plan ve projelendirme işi temelde bir “kentsel tasarım” işidir ve kentsel tasarımcının bu dokuların koruma ve geliştirilmesinin yorumuyla kent mekanını bütününe aktarabileceği ve kentsel özgürlüğe katkı sağlayacak imkanları bulunmaktadır (İdil 1991).

Edirne, Safranbolu, Tokat gibi kültür dokularının ağırlıklı olduğu kentlerde, kentsel tasarımcının bulgu ve mekansal yorumları nazım plan aşamasında yalnız arazi kullanım ya da ulaşım kararlarını değil, nüfus ve yapı yoğunluğu kararlarını da etkileyecek kadar ağırlıklı olabilmektedir.

Yeni gelişen kent parçalarında kentsel tasarımcının rolü, genelde “kentsel kimlik kavramı” çerçevesinde oluşmaktadır.

Türkiye’de liman ve kıyı kentlerinde büyük değişim ve yenilemeler olmaktadır. Bu durum sağlıklı bir kent planlamasından kaynaklanmayan büyük alt ve üst yapı projelerine sahne olmakta, kentsel tasarımın etkinliği üst düzeye ulaşmaktadır. Ankara Ulus Projesi, Antalya Kaleiçi, Ankara Dikmen Vadisi projesi bu tür yaklaşımlar için örnek gösterilebilecek uygulamalardır.

- **Kent planlamasının uygulama kararları aşamasındaki ilişkiler**

Üst ölçeklerde (nazım plan) üretilen plan kararları (arazi kullanım, nüfus yoğunluğu, ulaşım, vb) bu aşamada mekansal kararlar bütünü olarak kurgulanmakta ve kentsel mekanlar büyük ölçüde tariflenmektedir.

Kentsel tasarım kavramının planlamadaki yeri ve ağırlığı ile ve hele günümüzdeki hızlı kentleşmede üstleneceği rolün önemi anlaşılmadıkça mevcut planlama yöntemleriyle;

- Kentler belli bir nitelik taşımaktan uzak yerleşmeler olacak,
- Mevcut kentsel değerler yok olacak ya da üst düzeyde zarar görecektir,
- Kentler kimlik kazanmak yerine, mevcut kimliklerini de yitirecek,
- Doğal ve kültürel değerler ancak “yasaklama sürecinin” gücü ve olanakları çerçevesinde korunabilecek,
- Kent planlaması soyut bir kavram olmaya mahkum olacaktır (İdil 1991).

Türkiye’de kent mekanların oluşumunda her türlü davranışı yönlendiren, sınırlandıran, biçimlendiren, yasal belgelerle henüz “kentsel tasarım” adı altında bir düzenlemenin varlığından söz etmek olası değildir (Bilsel 1991).

2.1.3 Kentsel peyzaj tasarımı

Kentsel mekan; başlangıçta iş ve kent parselleri ve bunların arasındaki erişimi sağlayan yollar olarak algılanmış ve bunların dışındaki mekansal kullanımlar bir çeşit “mekan israfı” gibi görülmüştür.

19.yy batıda kapitalizmin yoğun olduğu bir dönem günlük mesai 12 saati bulurken, arta kalan zamanlar ise konutlarda geçirilmektedir (Demirdizen 2000).

20.yy’ ın başında ise böyle bir çalışma ve yaşama düzeninin hem üretim verimliliğini düşürdüğü hem de kamu sağlığı sorunları yarattığı ileri sürülmüştür ve günlük mesai 8 saate indirilmiştir.

Bu gelişmeler kent mekanı ile ilgili çok önemli bazı değişimlere yol açmıştır. Mesai saatlerinin aşağıya çekilmesi ile ortaya çıkan “boş zaman” kavramı, Avrupa’ da kentleşme politikalarının temel bileşenlerinden biri olmuş ve kamusal mekan olarak adlandırılan meydanlar, parklar, kent ormanları, rekreasyon alanları, kentlerde korunması ve geliştirilmesi birinci dereceden önemli mekanlar olmuştur. Böylelikle de kentsel peyzaj kavramı doğmuştur. Kentsel peyzaj tasarımı genelde kabul edildiği gibi salt bir estetik sorunu değil, bundan daha çok işlevsel ve hatta kentsel politik bir sorunsal haline gelmiştir (Demirdizen 2000).

Kentsel peyzaj tasarımı bir anlamda kent içinde gerçekleşecek boş zaman etkinliklerinin planlanıp kent bünyesinde yer alan açık ve yeşil alanların bu amaçla kullanımına yönelik tasarımların gerçekleştirilmesidir.

Kentsel peyzaj tasarımının içeriğinde, mekanın insana özgü tasarlanıp yaşam kalitesinin artırılması amacıyla mekanlar oluşturulması için peyzajın bileşenleri olan canlı-cansız materyallerin kombinasyonunun sağlanması yer almaktadır.

Kentsel peyzaj tasarımı, kentin tasarlanması süreçlerinde öncelikle yer alarak kentsel yaşamın bugününü ve geleceğini yönlendirmeli ve kentsel yaşama sadece doğallığı getirme şeklinde algılanmamalıdır. Burada bir diğer ölçüt de yapısal formlarla kentsel mekan arasında işlevsel ve görsel uyumu ve bütünselliği yakalamaktır.

Bu süreç içerisinde yer alan temel unsurlar alanın karakteri, kullanıcı gereksinimleri ve tasarım yaklaşımı olup, bunlar içerdikleri dinamizm ve çeşitlilik ile tasarımı yönlendirebilmektedirler. Peyzaj tasarımı, mekansal kökenli konular yanında davranış

bilimleri ile sosyal konular ile de doğrudan bağlantılıdır. Bu durumda “kullanıcı gereksinimleri” peyzaj tasarımını da aşan boyutlarda merkezi bir konumdadır (Kaplan A, Küçükerbaş E 2000).

2.2 Tarihi - Kültürel Çevre Koruma

Bu bölümde tarihi - kültürel çevre kavramı, tarihi - kültürel çevrenin temel öğeleri, tarihi - kültürel çevrenin bozulmasına neden olan etmenler, tarihi - kültürel çevre korumanın önemi, kentsel koruma, tarihi kentsel dokuların korunmasının ekonomik ve sosyo-kültürel boyutu ve tarihi kentlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması kavramları irdelenmiştir.

2.2.1 Tarihi - kültürel çevre kavramı

Kültürel kimliğin somut olarak yansıdığı en belirgin mekan kentlerdir. Kentler, kaybolan kimliklerini bulmaya, var olan kimliklerine yeni yorumlar getirmeye ya da zayıflayan kimliklerini güçlendirmeye çalışırlar. Kente kimlik kazandıran onların sahip olduğu kültürel birikimlerdir.

Tarihi - kültürel çevreler geçmiş uygarlıklardan miras kalan, belli bir dönemin yapı terminolojisini, mekan kullanım, ve yaşam biçimlerini yansıtan yaşayan belgeler, olarak ortaya çıkmaktadır.

Tarihi - kültürel çevreler hayranlık uyandıran genel görünüşleri, çeşitli üslup ve biçimleri barındıran zengin düzenlemeleri, farklı algılamalara olanak veren kıvrımlı sokakları, özenli işçilikleriyle toplumların yaratıcılığının bir göstergesidir. Eski kent ve mahalleleri incelemek , bugünü anlamaya, kendimizi tanımaya, tanımlamaya yardımcı bir araçtır. Geçmiş uygarlıkların sosyal ve ekonomik yapısı, yaşam felsefesi, estetik duyarlılığı ile ilgili birçok detay bu çevrelerde saklıdır (Ahunbay 1999).

Tarihi - kültürel çevreler insan ölçüsüne göre düzenlenmiş mekanlar olarak da öğretici ve ilgi çekicidirler. Sosyal ilişkileri olumlu yönde etkileyen ve bireyler arasındaki birlik

duygusunun pekiştirilmesine yardımcı olan ortamlar sağlamaktadırlar. Böyle bir çevrede bulunmak kişiyi mutlu kılar. Yaşam koşullarının, geleneklerin, yapım tekniklerinin hızla değiştiği bir dünyada kentsel tarihi mekanları geçmişte nasıl bir çevre içinde yaşandığını gösteren açık hava müzeleri olarak da düşünülebilir. Özgün karakterlerini koruyabilen tarihi yerleşmeler halk sanatının yerinde görülerek incelenmesi, tanınması yönünden de çok öğreticidirler. Ayrıca bakırcılık, gümüş işlemeciliği, saraçlık, dokumacılık gibi sanatların tarihi kentlerimizde, geleneksel ortam içinde yaşatılması endüstri çağı insanı için ilgi çekici olmaktadır.

Belli bir kültür birikimine sahip tarihi kentleri incelemek geçmişteki sanatçıların mimari çözümlerine, yaratıcılığına ilişkin ipuçları vermekte, bugün belki tasarlanması hayal bile edilemeyecek özel yaşam mekanlarının gerisindeki yaratıcı kaynağın gücünü duyumsatmaktadır. İçinde yaşayanlar yok olsa da, onları çevreleyen mekanların ayakta olması bugün ve gelecek kuşaklar için yaşayan tarih olarak çok önemlidir. Bu özgün veriler, bugüne ulaşamayan ve hakkında çok az yazılı bilgi olan yaşam biçimlerinin anlaşılmasına, düş gücüyle canlandırılmasında katkıda bulunmaktadırlar (Ahunbay 1999).

Bütün bu nedenlerden geleneksel kent dokularının ve bu dokular içinde yer alan, tarihi, arkeolojik ve kültürel değer taşıyan her ölçekte ve nitelikteki yapının, sokağın ya da meydanın korunması ve yaşatılması gerekmektedir. Han, hamam, kervansaray ve külliye gibi yapılar günün koşullarına uygun işlevler verilerek korunabilmektedirler (Kaynak 1998).

2.2.2 Tarihi çevre korumanın önemi

Çağdaş insanın karmaşık ihtiyaçları içinde duygusal girdilerinin çoğunu tarihi çevre karşılayabilmektedir.

Korumada üç temel amaç saptanabilir;

Tarihi Mirasın Gelecek Kuşaklara İletilmesi

Tarih içinde çeşitli medeniyetlerin oluşturduğu kültür ürünleri çevreleri ile birlikte bugüne benzeri yapılamayan çok değerli kültür miraslarıdır. Tarihi kentlerdeki planlama ve düzenlemelerde özellikle kültür mirasını onararak, koruyarak ve yaşayarak gelecek kuşaklara iletmek insanlığın en önemli görevidir (Eruzun 1987).

- **Kültürel Sürekliliğin Sağlanması**

Kültür bağlarının kopması, yabancı kültürlerin benimsenmesine olanak sağlayarak toplum karakterinin yitirilmesine neden olmaktadır. Kültürel süreklilik sağlandığında çağdaş ve gelecek kültürlerin sağlıklı biçimde yeni aşamalar yapmasına ortam hazırlamış olacaktır (Eruzun 1987).

- **Çağdaş İnsana Tarih ile Birlikte Yeni Yaşam Olanaklarının Sağlanması**

Çağımızda insanların yeni ihtiyaçları ve istekleri vardır. Bu ihtiyaç ve istekler yeni teknolojinin olanakları ile karşılanmaya çalışılmaktadır. Ancak ileri teknoloji ürünleri, insan eli ile üretilenden daha itici olmaktadır. Tarihi çevrenin oluşmasındaki ilkeler ve sonuçları, günümüzün sorunlarının çözümünde değerli ipuçları verebilmektedir. Ayrıca insan ölçeğindeki eski yapılar, sokaklar ve bunların oluşturdukları kentsel doku, çağımızda çok akılcı küçük onarım ve yenilemelerle çağdaş yaşama uygun hale getirilebilmektedir.

İmar planlarındaki temel yanlışlık tarihi kent çekirdeklerinin mevcut yüksek rantına göre bina yoğunluğunun verilmesidir. Mevcut yollar genişletilerek, yol genişliğine bağlı olarak yükseklik arttırılacak gelişme alanları ise düşük yoğunluklu bırakılacaktır.

Bu yaklaşım kentlere ve ülkeye iki yönlü zarar vermektedir.

- Yüksek yapılaşmaya açılan tarihi kent merkezlerindeki cami ve taş yapılar dışında tümü ile yeni yapılarla karakteri bozulmuştur. Anıtsal yapılar apartman blokları arasında kalarak tarihi kent dokusu yok edilmektedir.

- Önceden kestirilemeyen süreç içindeki değişim farklı boyutlara ulaştığından düşük yoğunluklu alanlara sonradan tanınan yüksek yapılaşma olanakları imar faaliyetlerini sürekli olarak yıkıp yapma biçimine sokmuştur. Bu da milli servetin sorumsuzca harcanması sonucunu doğurmuştur. Bu nedenle insanların tarihi kültürüne sahip çıkma bilincine kavuşturulabilmesi gerekmektedir (Eruzun 1987).

2.2.3 Tarihi - kültürel çevrenin temel öğeleri

Tarihi - kültürel çevrelerin temel bileşenleri tarihi kentsel çekirdek, yerleşme karakteri ve kent tacı- silüetidir.

Tarihi çevrenin türü onu oluşturan bileşenlerin niteliğine göre çok değişmektedir. Tarihi kent merkezleri anıtların yoğun olarak bulundukları bölgelerdir. Tarihi çevrelerde oran ve boyutlar bütüne uygun olmakla birlikte, detaylarda zengin çeşitlilik gösteren bir yapılanma gözlenmektedir. Selvili hazirelerin, çınarlı meydancıkların katılımıyla bütünlünen kent peyzajında, Osmanlı kültürünün süzgeçten geçmiş mimari biçimleri ve temaların varlıkları algılanmaktadır.

Kentsel doku içinde sokakların biçimi; düz veya kıvrımlı oluşları, çıkmazlar, sokak ve meydanların mekansal ilişkileri, ada boyut ve biçimleri, sokak köşelerinin biçimlenmesi, yapıların cephe oranları ve sokakla ilişkileri yerleşmeye karakter veren özelliklerdir. Bir yerleşme içindeki farklı sokak ve meydan düzenlemeleri değişik dönemlerin yapı düzenleri, doku özelliklerini yansıtan belgelerdir.

Zengin kültür varlıklarını bünyesinde barındıran tarihi kentlerde yerleşme dokusu genel olarak topografyayla ilginç bir bütünleşme ve uyum sergilemektedir. Kimi kentlerde ise toplumun en çok değer verdiği anıtlar genel kent karakteri ve silüetine egemen olmakta, kenti taçlandırmaktadır. Edirne kentinin silüetindeki temel belirleyici ise Mimar Sinan'ın başyapıtı Selimiye Camii ve külliyesidir.

Genel görünüme egemen bir veya birkaç anıtın çevresinde yöreye özgü çatı biçimleri, bacalar, kubbe ve kuleler, minareler gibi tekrar eden öğelerin bir araya gelmesiyle kent

için tanımlayıcı bir özellik taşıyan kent silueti oluşmaktadır. Nasıl yerleşmenin temel öğelerinden vazgeçilmesi düşünülemezse, onların bir araya gelmesiyle oluşan genel görünüm ve silüet de ait olduğu kentle özdeşleşen, bozulması istenmeyen bir imgedir.

2.2.4 Tarihi - kültürel çevrenin bozulmasına neden olan etmenler

İçinde yaşamın sürdüğü kentlerde, toplumun gereksinimlerine bağılı olarak değışme istekleri gelişmekte; koruma ise bu değışimin denetlenip tarihi karaktere zarar vermeyecek ölçölere kalmasını sağlamaktadır. Tarihi çevreler bugün bakımsızlık, terk, yeni yapılaşma etkinlikleri, rant baskısı gibi çeşitli tehlikelerle karşı karşıyadır. Kimi kent terk edilerek yıkılmaya mahkum olurken, üzerinde yaşamın sürdüğü yerleşmelerde ise yoğun yapılanma istekleri, yeni yollar açılması, vb. olgular tarihi dokunun değışip yok olmasına neden olmaktadır.

Tarihi çevre korumanın başta gelen sorunlarından biri değışen dünya ve yaşam koşullarına karşın, tarihi sürekliliğın sağlanamamasıdır. Birçok ülkede olduğu gibi, bugün Türkiye’de yoğun yapılaşma ile kentsel ve kırsal çevrenin kimliksizleşmesi sorunu tartışılmaktadır. Çevre karakterine uyum kaygısı olmadan, maksimum rant elde etmek için yapılan binalarla kentsel çevrenin görünümü tekdüzeleşmekte, yüzyılların birikimiyle ortaya çıkan tarihi sokak perspektifleri yok edilmektedir. Sit kararı olmayan tarihi alanlarda mevcut imar planlarının getirdiğı yapı düzeni ile çevre ölçeğini korumak çok güç olmaktadır.

Küçük parsellerden oluşan kent dokularında, iki veya daha çok sayıda parselin birleştirilmesi büyük ölçekte blokların yapılmasına izin vermektedir. Yeni imar planlarına göre yapılan bu binalar, bant pencereli cepheleri ve yüksek kütleleriyle çevrelerindeki mevcut dokuyu yok etmektedir.

Belediyelerin tarihi kent parçalarında yaptıkları yol, altyapı düzenleme çalışmaları da görsel ve fiziksel bozulmalara yol açmaktadır.

Reklam için zemin katlara ve yapıların üstlerine konulan büyük tabelalar ve çarpıcı renklerdeki ışıklı reklam panoları da tarihi çevreyi çirkinleştirmektedir. Telefon telleri, çatıları işgal eden televizyon antenleri kargaşa yaratmakta, görüşü engelleyen elektrik direkleri, gelişmiş güzel yerleştirilmiş sokak lambaları çevreye aykırı kalmaktadır (Ahunbay 1999).

Tarihi çevrenin korunmasında bir diğer önemli sorun bakım, onarım ve sağlıklılaştırma için gerekli teknik ve maddi desteğin bulunamamasıdır. Gerçek sahipleri kentin yeni gelişen bölgelerine göç ettikleri için boş kalan, ya da yoksul halkın barındığı tarihi çevrelerin bakımı ve sağlıklılaştırılması için gerekli olan maddi kaynağın sağlanamaması bozulmaları hızlandırmaktadır (Ahunbay 1999).

Tarihi çevrelerde yaşayanların bu çevreleri tahrip etmeden geleceğe aktarabilecek istek ve bilincine sahip olmaları gerekmektedir. Kendi özgün insanlarını barındıran yerleşmelerde kişiler konutlarına ve çevrelerine anıları, aile bağları ile bağlıdır ve korumaya daha yatkındırlar. Kırsal alanlardan kentin tarihi çevrelerine gelen yeni kullanıcılar ise çoğunlukla içinde barındıkları harap binaların mimari-kültürel değerini kavrayacak bilgidен yoksundurlar. Tarihi konutlar onlar için ucuz bir barınaktan öte bir değer taşımamaktadır. Sonuç olarak tarihi konutlar kötü kullanılmakta, terk edilmiş olanların ahşap kaplamaları yakılmak için sökülmekte, duvar bezemeleri olan odalar gelişigüzel boyanmakta, yeni ek ve bölmeler yapmak için tavanlar zedelenmektedir. Bu tür hasarların engellenebilmesi için kullanıcıların ekonomik ve eğitim düzeyinin yükseltilmesi, kaçak yapılanma ve kasıtlı yıkıma karşı gerekli denetim mekanizmasının sağlanması gerekmektedir.

2.2.5 Kentsel koruma

Türkiye’de Osmanlı döneminden kalan Anadolu ve Trakya yerleşmelerinin hemen hepsi doğal olarak gelişim göstermiş ve bu yerleşmelere özgün imaj veren kentsel yapı ve silüetler oluşmuştur.

Geleneksel dokunun hakim olduğu mekanların daha çekici, sıcak, rahat, ve insan ölçeğine göre düzenlenmiş oldukları görölmektedir. Sokakları, meydanları, parkları ve tüm açık alanları kapsayan kentsel mekanlar kent içinde geniş kullanıcı kitlelerine hitap etmektedir.

Tescilli tarihi kentsel mekanların bozulmasının ve zamanla yok olmasının önlenmesi, yeni gelişme ve müdahale alanlarının, koruma mekanlarının dışında oluşturulması ile mümkün olacaktır (Kaynak 1998).

Kamuoyu henüz kültürel değerleri kavrama ve tarihi çevreleri koruma olgularını benimsememiştir. Halkın bu konuda bilinçlendirilmesi, kültürel değerlerin bir bütün olarak algılanması, değerlendirilmesi ve korunması gerekmektedir.

Koruma kent ölçeğinde gerçekleştirilmeli; yapısal, işlevsel, simgesel ve örgütsel boyutları ile birlikte düşünülmelidir. Fakat bu çok boyutlu değişim sürecinde sabit tutunabilecek hiç bir şey yoktur. Yaşayan bir kent organizmasının düzgün gelişmesini sağlamak, özellikle Türkiye koşullarında olanaksızdır.

Temel tasarım sorunu eski dokuyu oluşturan yapılar ile yeni yapıların birlikte yaratacağı sokak ya da meydan cephelerinin yaratacağı görsel etkidir. Burada üç farklı uygulama sözkonusudur:

- İşlevi değiştirilen eski yapı tasarımı
- Üzerinde önceden varolan yapının cephe restitüsyonlarına olanak verecek, bilgi bulunmayan boş arsalara yapılacak cephe tasarımı (in fiil cepheler)
- Eski dokular içine inşa edilmiş yapıların çevrelerinde çevre ile uyum sağlayacak tasarım değişiklikleri.

Birinci yaklaşım en yaygın görülen uygulama biçimidir.

Kentsel koruma; görünüşte başarılı gibi olan ama olgunun daha derinine inildiğinde çoğu zaman başarısızlıkla sonuçlanan bir olgudur. Bu nedenle de kavranması ve çözüm güçtür. Örneğin toplumdaki kişiler kendi mülkleri söz konusu olmadığı zaman herkes düşük yoğunluklu bol yeşilli bir yaşam çevresi isterken, tarihi ve doğal çevrelerin

korunmasının zorunluluğunu kabul etmekte, bunu tahrip edenleri eleştirmektedir. Bu değer yargılarına kimse karşı çıkmamaktadır. Ancak kişilerin kendi mülkleri söz konusu olduğu zaman bu değerler unutulmakta ve yasal çerçeveyi aşmanın yolları aranmaktadır (Tekeli 1987).

Kentin mekansal strüktüründe, geleneksel konut dokusu, kentin diğer yapılanmış çevrelerine göre ayrıcalıklı bir statüdedir. Çünkü toplumun düşünsel, sanatsal, siyasal, sosyal ve ekonomik özelliğini ve gelişmişlik düzeyini, tarihsellik içeriğinde sergileyen maddi veriler olarak kültürün önemli bir parçasıdır. Bu nedenle sadece ait olduğu toplumun değil tüm insanlığın ortak kalıtı olup yeniden üretilmesi olanaksızdır (Gültekin 2003).

Kentsel yaşamda ve mekanda bugün var olan geleneksel konut ve dokusu, geçmişten bir öğedir, kentin belleğidir, kentin kimlik alanlarından, gelişmişliğin kanıtıdır ve korunması yaşamsal bir zorunluluktur. Gelenekseli yadsıyan toplumlarda ise kimlik bunalımı, kentsel ölçekte kimlik bozulması sorunları ortaya çıkmaktadır.

Çözüm sürecinde başlangıç noktası, kültürel sürekliliğin yeniden kurgulanması ve kimlik karmaşasına düşmeden kent kimliğinin yeniden üretilmesidir. Sürdürülebilir koruma (sustainable conversation) kısıtı altında, “ gelenekseli - özgün işlev ve anlamı dışında tüketmeden, tahrip veya yok etmeden kullanma, bugünün insanının gereksinimlerini karşılayarak geleceğin insanına aktarma “ olarak kurgulanabilir (Gültekin 2003).

Süreklilik boyutunda, geleneksel konut dokusu -koruma olgusuna göreceli olarak-, tarihsel süreç içerisinde kendilerini yineleyen, gelişime açık, dinamik mekanlardır.

2.2.5.1 Kentsel koruma planının hazırlanması

Kentsel koruma planının hazırlanması sürecinde izlenen belli bir analiz aşaması söz konusudur. Bu kapsamda kentsel yoğunluk, yapılanma durumu ve kentsel peyzaj özellikleri değerlendirilmektedir.

- **Kentsel Yoğunluk**

Boşluk-doluluk oranları, yapılaşma yüksekliği, yapılar hakkında bilgilendirme fişleri, Açık ve kapalı alanlar, kentin sunduğu perspektifler, yapılaşma tipolojisi (konut ve toplu konut)

Ulaşım ağı (ulaşım hiyerarşisi ve dağılımı)

Parsel tipolojisi (parsellerin biçimleri ve boyutları)

- **Yapılanma Durumları**

Bazı yapıların yıkılarak yeniden inşa edilmesi veya boşaltılan parsellere yeni bir işlev verilmesi

Yapıların nitelikleri

Mimari kalite (dış görünümü, estetiği ve gabarisi bakımından çevrede yer alan geleneksel mimariye uyumlu veya uyumsuz yapılar)

Boş parseller

Harabe duruma gelmiş yapılar (iskan edilmeyen boş yapı stoku)

- **Kentsel Peyzaj**

- Sanayi veya diğer işlevler için henüz yapılanmamış alanlar için mevcut 1/5000 nazım imar planlarındaki öngörülen kullanımların yeniden irdelenmesi

- Çevre Kalitesi (kamu alanları, kamu yapıları, yeşil alanlar vb.)

- Mevcut yeni yapılaşma yoğunlukları (yenileme-rehabilite edilen yapılar, yeni yapılar)

- Altyapı donatısı (elektrik, su, kanalizasyon, trafik yön levhaları ve sinyalizasyon, sokak aydınlatması, TV anteni, kent mobilyası)

- Sokak ve yol döşemeleri

- Cephe ve cephe elemanları tipolojileri (Kapı, pencere, balkon korkuluğu vb.)

- Restorasyonu gerekli cephelerin özgün duruma getirilmesi önerileri

- Uyumsuz cepheler

Her koruma planı, o tarihi kentin yeniden keşfi olarak nitelenebilir. O zamana kadar, belirli bir tarihi kentte bilinen ve bilinmeyen fiziki ve sosyal (anlatı, hikaye, efsane, olay) niteliklerin yeniden gün ışığına çıkarılarak değerlendirilmesi ve geleceğe hazırlanmasıdır.

Yapılan analiz ve etüd çalışmaları ne kadar ayrıntılı olursa, o kentin halkı ve yönetimi kentlerine ilişkin bilgilere o denli iyi erişebilecekleri için, ilgileri de kendilerine sunulan bilgiler oranında artacaktır. İyi bir planın hazırlanma ve sonuçlandırma evrelerinde yaratılan coşku, planın uygulaması sürecinde halkın katılımı ile tutkuya dönüştürülebilecektir (Oktay 2004).

Kentsel koruma yöntemleri

Kentsel koruma yöntemleri olarak; çevredeki bozulmaların önlenmesi , koruma saklama, sağlamlaştırma, orijinal durumun canlandırılması, kentsel iyileştirme ve mevcut fiziksel durumun devam edebilmesini sağlayabilecek kullanımların adapte edilmesi, daha iyi bir çevreye taşıma, bilgi ve belgelere dayanarak yeniden inşa etme konuları irdelenmiştir.

- **Çevredeki bozulmaların önlenmesi**

Korunması gerekli kentsel tarihi çevreler üzerindeki fiziksel etkenler, bazen olumsuz etkilere sahip olabilmektedir. Bu tür etmenler, gürültü ve hava kirliliği, çirkin yapılaşma, kentsel arsa değerindeki spekülatif gelişmeler(rant) vb. gibi olgulardır. Tarihi çevrelerin bu olumsuz etkilerden soyutlanması halinde eskime ve köhneleşme süreçlerine girebilmektedir. Dolayısıyla kent planlama sistemi içinde ele alınan koruma planlaması kapsamında, kentsel tarihi çevrelerin etkilenme alanlarındaki planlama kararları dikkatle gözden geçirilmelidir (Özyaba 1999).

- **Koruma – saklama**

Özellikleri ve karakterleri açısından önemli müdahalelerin yapılamayacağı tarihi kentsel çevrelerin, küçük onarımlarla gelecekte bozulmasını önlemeye yönelik çabalaradır. Daha çok tarihi kent merkezlerinde fazlaca tahrip olmamış ve küçük onarımlarla yaşayabilecek nitelikteki fiziksel mekanlarda ve yapılarda uygulanmaktadır. Tarihi kentsel çevrenin mevcut karakteri, bilinen özellikleriyle tüm kullanıcıları açısından belirli bir anlam ifade ediyorsa bu yönde bir kentsel koruma gerçekleştirilebilir (Özyaba 1999).

- **Sağlamlaştırma**

Bir yapının ya da bir kentsel tarihi dokunun çeşitli iklimsel, fiziksel, sosyal ekonomik nedenlerden dolayı eskiyen parçalarının temizlenmesi, onarılması, malzeme ve doku dayanıklılığının artırılması ve sahip olduğu renk, doku, strüktür, bezeme gibi karakterlerin daha uzun süre aynı nitelikte izlenebilmesi amacıyla gerçekleştirilen bir yenileme türüdür. Kentsel tarihi çevre ölçeğinde yapılacak sağlamlaştırma çalışmalarında ise, daha çok özelliği olan kentsel mobilya, sokak kaplamaları ve kaldırımlar, yönlendirme ve reklam tabelaları, ağaçlandırma, altyapı gibi kentsel donatılar dikkate alınmaktadır (Özyaba 1999).

- **Özgün durumun canlandırılması**

Tarihi çevrelerin yok olan kısımlarının eldeki belge ve bilgilere dayanarak yeniden yapımına yönelik olarak uygulanmaktadır. Öncelikle kentsel tarihi çevreye ilişkin yapılan restitüsyon projesi çerçevesinde, tarihi çevrenin dokusu, yapılaşma karakteri, silüetteki hakim öğeler, geleneksel yapı teknolojisi ve malzemesi gibi bileşenler belirlenmekte ve yeni yapılaşmalarda bu özelliklerin bozulmaması için çeşitli yapılaşma koşulları oluşturulmaktadır (Özyaba 1999).

- **Kentsel iyileştirme ve mevcut fiziksel durumun devam edebilmesini sağlayabilecek kullanımların adapte edilmesi**

Kentsel ölçekte daha çok doku yenileme, temizleme, canlandırma, yayalaştırma gibi müdahalelerle yapılmaktadır. Kentsel iyileştirme çalışmalarında önce iyi bir saptama yapılmalıdır. Eğer kentsel tarihi çevrenin sosyal, ekonomik, fiziksel, sanatsal ve diğer açılardan iyileştirme yapılarak yeniden kente kazandırılması mümkün olacaksa bu yönde bir müdahale kararı verilmelidir (Özyaba 1999).

Doku yenileme; Türk kentlerinde sur ve kaleler tarihi çevrenin doku açısından farklılaşmalarını simgeleyen önemli bir yaklaşım niteliğindedir. Bazen kentin herhangi bir bölgesindeki dokunun büyük bir kısmı var olan tarihi ve kültürel çevresini de yaşatacak nitelikte yenilenmekte ve kente katılmaktadır. Sur içinde bulunan tarihi çevrelerdeki yapılar genellikle dar parseller üzerinde, birbirine bitişik olarak konumlanmıştır. Kent merkezinden dışa doğru çıktıkça, yapıların birbirinden ayrıldığı ve bahçeli bir yerleşme düzeninin hakim olduğu görülmektedir. İyileştirme çalışmalarında kentsel tarihi dokunun bu tür özellikleri göz ardı edilmemelidir.

Yayalaştırma; mevcut tarihi çevredeki yollar sadece yayalar için tasarlanmışken, günün çağdaş koşulları gereği ortaya çıkan araçlı ulaşım, tarihi kent merkezlerindeki taşıt-yaya ayrımının yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Yayalaştırma ile iyileştirilen tarihi kentsel alanlarda çocuklar için uygun oyun mekanları düzenleneceği gibi, değişik kültürel aktivitelerin düzenlenmesi, toplu alış-veriş mekanlarının tasarlanabilmesi, dinlenme ve eğlence mekanlarının gerçekleştirilmesi ve sosyal ilişkilerin güçlendirilmesi mümkün olabilecektir (Özyaba 1999).

- **Daha iyi bir çevreye taşıma**

Bayındırlık etkinlikleri(yol, baraj yapım vb.), jeolojik yapı ya da doğal afetler bir anıtın ya da kentsel tarihi çevrenin bulunduğu yerde korunmasını zorlaştırabilir hatta olanaksız kılabilir. Bu durumda anıt veya yerleşmenin önceden belirlenen uygun bir yere taşınarak orada yaşamını sürdürmesi gerekebilir (Özyaba 1999).

- **Bilgi ve belgelere dayanarak yeniden inşa etme /rekonstrüksiyon**

Bir yapının ya da bir kentsel alanın elde kalan parçalarına, bilgilere, fotoğraflara, resimlere dayanarak yeniden yapılmasıyla gerçekleştirilen bir yenileme türüdür (Özyaba 1999).

2.2.5.3 Kentsel korumada dikkat edilecek unsurlar

Kentsel korumada dikkat edilmesi gereken hususlar şu şekilde özetlenebilir:

Kentsel koruma planlanması kapsamlı ve bütüncül bir yaklaşım ile ele alınmalıdır. Sit alanları, özel çevre koruma alanları, turizm alanları, milli park alanları gibi özellik ve farklılıkları bulunan alanlarda farklı amaçlı ve ihtisas içeren planlar yapılmaktadır. Tüm bu planların ana gelişim planlarıyla ilişkili ve eşgüdümlü tasarlanması gerekmektedir.

Koruma amaçlı imar planında en önemli aşama veri toplama aşamasıdır. İl ve bölge düzeyinde envanter çalışmaları tamamlanıp ülke düzeyinde erişilebilir sayısal ortama aktarılmalı; veri tabanı oluşturulmalıdır.

Tespit, tescil ve belgeleme işlemi yapılırken uzman ve deneyimli kişiler görev almalı; gerekiyorsa multi disiplinler bir çalışma ile saptama yapılmalıdır.

Koruma amaçlı imar planının hazırlık ve yapım aşamasına ilişkin teknik şartların ve plan yapacaklarda aranacak özellikler Kültür Bakanlığı'nca tespit edilecek bir yönetmelik halinde çıkarılarak plan ihale aşamasında bu yönetmeliğin uygulamasının sağlanması gerekmektedir.

Türkiye gibi geçmiş uygarlıkların üzerinden kentleşmesini devam ettiren ve bunu devam ettirmek zorunda olan ülkelerde koruma ve yaşamayı birlikte ele alan 'kent arkeolojisi' kavramı ve uygulaması getirilmelidir (Anonim 2002).

Kamuoyu bu anlamda eğitilmeli, korumanın gerekliliği anlatılarak toplumsal istek ve desteğin sağlanması gerekmektedir. Tarihi çevre koruma gelişmeye engel değildir. Eski ile yeni ilişkisinin iyi bir biçimde entegre edilmesi ve kurgulanmış olması önemlidir.

Kimi koşullarda kentte eskiyenin yerine yeniyi getirmek yerine ya tümünden eski kaldırılıp yeni bir düzen getirilecek ya da eskiyi yerinde koruyarak onun dışında yeni bir düzen geliştirmek daha doğru olacaktır.

2.2.5.4 Kentsel koruma bağlamında kent kimliği

Kent kimliği fiziki çevre ve içinde yer alan yaşam biçimi bir bütün oluşturmakta , toplumsal olarak üretilmektedir. Sürekli değişim ve gelişim halinde olan toplum ilişkileri kent kimliğinin devamlı olarak yeniden tanımlanmasına ve üretilmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda kent kimliği tarihten günümüzden uluslar arası ilişkilerden gelen referanslarla sürekli olarak yeniden üretilecektir. Kent kimliği oluşumunu toplum kadar tasarımcının da etkilediği tamamen yeni öğelerin yeniden yorumlandığı kültürel bir olgudur (Tekeli 1991). Kent kimliği:geçmişin korunması ile bu günkü kültürünün yaşatılmasına bağlıdır.Kent kimliğini “geçmişten geleceğe bir süreklilik” olarak algılamak ve kavramak,kenti yaşatmada ilk temel ilke ve önceliktir (Güvenç 1991).

Tarihin kente kazandırdığı kimlik, kentte yaşayanların kente sahip çıkmaları, kentlilik bilincine erişmeleri ile yaşatılabilmekte ve korunabilmektedir. Kentlilik bilincinin doğal sonucu olan korumaya halkın katılımı beraberinde kent kimliliğini oluşturup, geliştirmektedir. Demek ki koruma ve kent kimliği birbirinin içerisinde, birbirine doğrudan bağlıdır, toplumsal değişim ve gelişim sürecinin mekansal yapı değişim ve gelişimine etkisi bütününde ve aynı alan içersindedir (Gültekin 1993, Görer 1993).

Koruma eylemi insanın bugünkü ve gelecekteki sorumluluğunu taşımalıdır. Geçmiş yani kentsel sit alanlarını dondurmamak,kentli için çağın teknik olanaklarından yoksun bir halde salt fiziki değerleri ile saklamak koruma değildir. Tarihsel bir ilke olarak insanlar kullanabildiklerini korumaktadırlar. Kültürel süreklilik amacıyla kentsel sit alanlarını yaşatma ancak geçmişle bugünün ,bugünle geleceğin ilişkilerini sağlıklı canlı alışveriş

içinde katkılarla, yeni üretimlere açık tutulması ile olanaklıdır. Bu da halkın uygulamaya katkısını ve ilgisini çekecek katılımsal tasarım ve uygulama süreçleri ile gerçekleşebilecektir (Bektaş 1991).

2.2.5.5 Tarihi kentsel dokuların korunmasının ekonomik ve sosyo-kültürel boyutu

Kentin yaşayan bir organizma olduğu göz önüne alınırsa her dönem önemli olup, tarihsel sürekliliğin bir parçasıdır. Bunların bir bütün olarak korunması, kent kimliğinin doğru olarak betimlenmesinin yadsınamaz parçasıdır (Anonim 2002).

Sit alanları; kentsel, arkeolojik ve doğal sit alanları gibi ayrı ayrı tanımlanmakta ve her sit alanı için farklı koşullar belirlenmektedir. Ülkemizde birkaç sit alanının özelliğine sahip yerler bulunmaktadır. Bu özellikleri birlikte barındıran sit alanlarına ilişkin yeni açılımlar geliştirilmektedir.

Doğru koruma kararlarının üretilmesi için; kültür envanteri yapılmalıdır. Koruma müdahalelerinin yapılması açısından envanter oluşumu ilk koşuldur.

Koruma sadece fiziki mekanı düzenlemek değildir. Yaşayanı ile birlikte fiziki mekanı korumak ve bulunduğu kent bütününe kentsel mekanı haline gelebilmesi önemlidir.

Bu da kentlinin mekanı algılaması, benimsemesi ve yeniden kullanmaya istekli olması ile mümkündür. Bu mekanizmanın gelişmesi merkezi yönetimin, yerel yönetimin, sivil toplum örgütlerinin bu katılımı sağlayacak politikaları ve uygulama araçlarını üretmeleri gerekmektedir.

‘Koruma amaçlı imar planı’ terimi 1970’li yıllarda Türkiye’de yeni yeni ortaya çıkan koruma olgusunu yasal bir çerçeveye oturtabilme çabalarının ürünüdür. Oysa bu terim, zaman içinde koruma yaklaşımının içeriğini belirleyen bir hale gelmiştir. Bu yaklaşımla yapılan imar planları, yasanın belirlediği sit alanlarında sınırlı kalmış, alanın kent bütünü içindeki yeri, tanımı, gelecekteki rolü ve ilişkileri bir yana bırakarak kentsel sit alanının tek başına planlanması haline dönüşmüştür. Kent bütününe ilişkin planlama kararlarının sit alanlarıyla bütünleştirilerek korunması gereklidir (Anonim 2002).

Tescilli bir yapı tescil olduğu günden itibaren kamu malı haline dönüşmekte, kullanıcısına kamu adına sorumluluk yüklenmektedir. Buna karşın söz konusu yapının korunmasına yönelik kamu kaynaklarının devreye girmesi gerçekleşmemektedir. Dolayısıyla mal sahibi kamu yararı için tescil edilen bir kültür varlığının öz kaynakları ile kamu adına korumaktadır.

Genel bütçe içinde Kültür Bakanlığı'nın payı binde 2.8 ile binde 3.2 arasında değişmektedir. Bu kadar az bir payla onarıma katkıda bulunmak olanaksızdır. Dolayısıyla olaya salt Kültür Bakanlığı'nın bir sorunu olarak değil, tüm bakanlıkların bir sorunu olarak bakmak zorunluluğu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır (Anonim 2002).

Koruma sorunu ile en fazla karşı karşıya kalan birim kuşkusuz yerel yönetimlerdir. Sağlıklı ve halkın desteğini alan bir koruma yöntemi yerel yönetimlerin ve o yörede yaşayan vatandaşların korumaya olan inançlarıyla gerçekleşecektir. Bu inanç yerel yönetimlerin bu dokuların kentsel kalitesini artıracak uygulamalara kaynak aktarımı ile olacaktır (Anonim 2002).

2.2.5.6 Tarihi kentlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması

Tarihi kentler ve kültürel miras için sürdürülebilir bir gelecek sağlanmak isteniyorsa 4 ana konunun çözümlenmesi gerekmektedir.

Tarihi dokudaki artan tahribat bulunmaktadır. Bunun için tarihi dokunun korunması politikanın merkezinde olmalıdır.

Tarihi merkezlerdeki nüfusu azalmaktadır. Tarihi mekanlar sosyal olarak dışlanan mekanlar olmaktadır. Hatta tarihi merkezlerde donanım eksikliği, alt yapı eksikliği ve çeşitlilik azalmasına kadar uzanmaktadır. Bu sorun için getirilecek çözüm, tarihi merkezlerde yaşayan halkın desteklenmesi olacaktır.

Tarihi merkezlerde turizm hareketlerinde artış yaşanmaktadır. Bu artış kontrolsüz olursa kent sakinlerinin yaşam kalitesini etkileyebilmektedir. Bu nedenle turizm etkinlikleri taşıma kapasitesi üzerine çıkmayacak şekilde planlanmalıdır.

Toplu taşımadaki yetersizlik önemli sorun yaratmaktadır. Hiçbir tarihi kent motorlu araçların gereksinimlerini karşılayacak durumda değildir. Toplu taşıma, yürüme ve bisiklet ile ulaşım olanaklarının sunulması motorlu araçlara olan bağımlılığı azaltacaktır. Kent dışına gitmek yerine, merkezi gelişimin desteklenmesi var olan binaların ve alanların kullanımı ile sağlanmalı, yerel kaynaklar bu amaçla değerlendirilmelidir.

2.3 Turizm

Turizm, temel etkinlikler açısından ziyaret eden kişi ve ziyaret edilen yer olarak tanımlanmaktadır (Kutay 2004). Turizm; dinlenme, eğlenme ve boş zamanları değerlendirme gereksinimlerinden kaynaklanan, toplumun psikolojik dengesini sağlamada bir hedef olan, topluma açık olma niteliğiyle devletin karışmasını zorunlu kılan ve geçici yer değiştirmeye bağlı olarak insanların karşılaşmalarını özendiren yenileyici ve ilişkileri geliştirici, koruyucu yönü bulunan ekonomik, toplumsal ve manevi ilişkiler, olaylar ve hareketler bütünüdür (Çubuk 1981).

L'academice Internationale du Tourizm (Uluslararası Turizm Akademi) 1953 yılında yayınladığı sözlükte turizmi şöyle tanımlamaktadır. “Turizm, gezi yolculukları için kullanılan bir terimdir. Böyle yolculukların gerçekleştirilmesi için yapılan insani davranışların tümü, turist ihtiyaçlarını karşılamak için işbirliği halinde çalışan endüstridir.”

Bu tanım sadece boş zamanlarda, bir eğlence biçimi olarak yapılan yolculuklar değil, aynı zamanda insanların iş, sağlık, eğitim vb. nedenlerle yaptıkları yolculukları da turizm kapsamına almakta ve aynı zamanda turizmi ekonomik bir sektör olarak

tanımlamaktadır. Bu nedenlerden dolayı L'academice Internationale du Tourizm' in tanımı günümüzde en geçerli tanımdır (Evliyaoğlu 1989).

Ziyaretçi sürekli yaşadığı ortamı ve yaşam ritmini geçici olarak özgür isteğiyle değiştirmek isteyen kişidir. Bu gereksinimi karşılayan, ağırlayan, hizmet sunan veya ürün sunan yer ise ziyaret edilen yerdir (Kutay 2004).

Turizm olgusunda, turist ve gezmen olarak iki tür ziyaretçi vardır.

- Turist: Kendi istek ve özlemi sonucu, sürekli yaşadığı ortamın dışındaki ülkeleri veya ülkesinin başka yörelerini 24 saatten daha fazla ziyaret eden kişidir. Eğer kendi ülkesi dışında bir ülkeyi ziyaret ediyorsa yabancı turist, kendi ülkesi içinde yer değiştiriyorsa yerli turistir.
- Gezmen (seyyah): Gece süresi dışında 24 saati geçmeyecek şekilde başka yöreyi ziyaret eden kişilerdir. Aynı zamanda gemide yatıp birkaç gün için bir yeri ziyaret eden kişiler içinde bu tanım kullanılmaktadır.

2.3.1 Turizm aktiviteleri ve çeşitleri

Turizm; amacına, seçilen zamana, kapsanan süreye, sosyal niteliklere, ulaşım araçlarına , organizasyon şekline, konaklama şekline göre kabaca 7 grupta değerlendirilmiştir.

2.3.1.1 Amacına göre turizm

- **Dinlenme turizmi**

Sağlık Turizmi; kişilerin tedavi olmak amacıyla yaptıkları seyahatlerin neden olduğu turizmdir.

- Termalizm: Şifalı sularla uygulanan tedavi sistemidir (Kaplıca, İçmece).
- Klimatizm: Dağ istasyonlarındaki temiz hava ile uygulanan tedavi sistemidir.
- Kür Turizmi: Zayıflama, estetik ve güzelleşme

Kıyı Turizmi; Spor yapma, eğlenme amacıyla sahillere yapılan ziyaretlerdir.

Yayla Turizmi; Kent dışı yaşam koşullarının olduğu yaylalara yapılan seyahatlerdir.

Çiftlik Turizmi: İnsanların gerçek veya turizm amacıyla kurulmuş çiftliklerde, doğa ile iç içe yaşamak, sebze ve çiçek yetiştirmek, meyve toplamak için seçtikleri turizm türüdür.

- **Kültür Turizmi:**

Değişik kültürleri ve kültür eserlerini görmek için yapılan seyahatlerdir.

Spor Turizmi: Spor yapan, spora ilgi duyan ve sporla ilişkili bulunan kişilerin, sportif karşılaşmalara, olimpiyatlara ve benzeri olaylara bizzat katılmak veya bunları izlemek amacıyla oluşturdukları turizm hareketleridir.

- Dağ Turizmi; Gezi, araştırma, yürüyüş, tırmanma, kış, sporları sağlıklı iklimde bulunma kapsamında yapılan turizm türüdür.
- Golf Turizmi; Değişik ülkelerdeki golf alanlarında, farklı tasarlanmış golf sahalarında golf oynama amacıyla yapılan ziyaretlerdir.
- Av Turizmi; Özel kulüpler aracılığı ile av meraklıları için düzenlenen avlanma programlarıdır.

İnanç Turizmi: Dinlerce kutsal sayılan beldeleri ziyaret etmek, dinsel toplantı ve törenlere katılmak veya bunları izlemek, hac gibi dinsel görevleri yerine getirmek veya ünlü tapınakları, mabetleri görmek amacıyla yapılan turizm türüdür.

Ekonomi Turizmi: Ekonomik beklentilerle fuar ve sergileri gezmek, endüstri tesislerini ve ticari merkezleri ziyaret etmek, iş görüşmelerinde bulunmak amacıyla yapılan turizm biçimidir.

- İş Turizmi: İnsanların işleri nedeniyle seyahat etmeleridir.
- Teknik Turizm : Hava alanlarına, limanlara, fabrikalara, barajlara vb. yerlere yapılan seyahatlerdir.

Politika Turizmi: Diplomat, devlet adamı ve kamu görevlilerinin ulusal veya uluslararası politik ilişkiler nedeniyle yaptıkları seyahatlerdir.

Kongre Turizmi: Uluslar arası niteliğe sahip kuruluşların, belirli aralıklarla düzenledikleri kongre, seminer, konferans, yuvarlak masa vb. faaliyetlere katılma olgusudur.

Aile Turizmi: Aile ve akrabalık bağları bulunan ve bunları ziyaret etme gereksiniminden doğan turizm türüdür.

2.3.1.2 Seçilen zamana göre turizm

Yaz-Kış Turizmi: Seyahat için yılın hangi mevsiminin seçildiğine bakılarak belirlenen turizm türüdür.

Sezon İçi ve Dışı Turizm: Turizm hareketlerinin yoğunluğuna bağlı olarak sezon içi ve dışı turizm biçiminde ikiye ayrılır.

2.3.1.3 Kapsanan süreye göre turizm

Turizm olgusu, kapsadığı süre açısından da kısa süreli turizm ve uzun süreli turizm olmak üzere ikiye ayrılır.

2.3.1.4 Sosyal niteliklere göre turizm

Yaş gruplarına göre yapılan turizm:

Gençlik Turizmi: Doğayı tanımak ve görmek isteyen maddi olanakları kısıtlı genç nüfusun kendilerine sunulan, konaklama, ulaşım ve servis olanaklarının değerlendirilerek, değişik ülkeleri ziyaret etmeleridir.

Üçüncü Yaş Grubu Turizmi: Belli bir yaşı üzerinde insanların bulundukları yer dışındaki ülkeleri ziyaret etmeleridir.

Gelir düzeyine göre yapılan turizm:

Lüks Turizm: Gelir düzeyi yüksek kişilerin yaptıkları, lüks turizm ürünlerine yönelik bir talep doğuran turizmdir.

Geleneksel Turizm: Tüketim olanakları normalin üzerinde bulunan ve geleneksel seyahat ve konaklama işletmelerinden yararlanarak seyahat etmektir.

Sosyal Turizm: Satın alma gücü zayıf kitlenin turizme katılmalarının sağlanması ile ortaya çıkan turizm biçimidir.

2.3.1.5 Ulaşım araçlarına göre turizm

Burada esas, seyahat için tercih edilen ulaşım amacının türüdür. Bu türe göre çeşitlenmektedir.

- Karavan Turizmi
- Yat Turizmi
- Demiryolu Turizmi

2.3.1.6 Organizasyon şekline göre turizm

- Kişilerin doğrudan doğruya seyahat etmeleri,
- Kişilerin seyahat acentası veya tur operatörleri aracılığı ile yaptıkları seyahatler olmak üzere başlıca iki biçimde gerçekleşmektedir.

2.3.1.7 Konaklama Şekline Göre Turizm

Konakladığı turizm işletmesi veya sayfiye evleri gibi bir ayırım yapılarak gerçekleştirilecek turizm türüdür (Manisalı 1987, Çubuk 1981).

2.3.2 Türkiye’de turizm politikaları

Türk turizm politikasını iki ana bölümde incelemek gerekmektedir. Bunlardan birincisi, planlı dönemden önce izlenen turizm politikası, ikincisi ise planlı dönemde izlenen turizm politikasıdır.

2.3.2.1 Planlı dönem öncesi Türkiye’nin turizm politikası (1949– 1962)

“Planlı dönemden önceki turizm politikası 1949 yılında yapılan Birinci Turizm Danışma Kurulu toplantısı ile başlamıştır. Bu kurul Türkiye milli turizm politikasında temel olacak bir rapor hazırlamış, ana esasları devletin ve özel teşebbüsün üzerine alacağı görevleri saptamıştır.

Bu dönemde turizm ile ilgili çıkarılan kanun, yönetmelik ve tüzükler şunlardır;

- 1953 yılında; 6086 sayılı “Turizm Endüstrisi Teşvik Kanunu”,
- 1956 yılında; “Türkiye Turizm Bankası Kanunu”,
- 1960 yılında; 7470 sayılı “T.C. Turizm Bankası Kanunu”,
- 17 Eylül 1955 tarihinde; “Turizm İşbirliği Nizamnamesi”,
- 1964 yılında; 4/2269 sayılı kararname ile “Turizm Müesseselerine ve Ulaştırma Tesislerine Ait Yönetmelik” tir (Anonim 1992).

2.3.2.2 Planlı dönemde Türkiye’nin turizm politikası (1963 – 1994)

1963 yılında kurulan Turizm ve Tanıtma Bakanlığı, Batı Türkiye Turizm Gelişimi Etüdü çalışmaları 1968 yılında tamamlanmış ve olaya, fiziki boyuttan yoksun, sadece “sosyo-ekonomik” planlar hazırlama anlayışı içinde yaklaşmıştır.

1969 yılında planlara fiziksel boyut ilave edilmiştir.6/12209 sayılı kararname ile Çanakkale – Balıkesir il hududu ile Antalya – Mersin il hududuna kadar olan kıyı bandı 3 km’ye kadar bir derinlikte “Turizm Bölgesi” olarak ilan edilmiştir. Bu yaklaşım fiziki boyutta sadece bir sınır belirleme olgusu olarak kalmıştır.

1970 – 1990 dönemi fiziksel planlamanın başladığı dönem olmuş turizm bölgesi olarak belirlenen kıyı bandında turizm gelişim planları yapılmıştır. Birçok alanında turizm amaçlı fiziki plan yapılmıştır. 1975 – 1985 yıllarında iç, dış ve sosyal turizmi geliştirmek, tanıtmak, organizasyon, denetim faaliyetlerini kitle turizmi esaslarına göre yürütmek temel hedef olmuştur.

1985 – 1989 döneminde turist sayısının ülkede kalış süresinin ve elde edilen gelirlerin artırılması hedef alınmış, ayrıca çevreyle ilgili koruma konularına da yer verilmiştir.

Bu ana hedefler doğrultusundaki plan ilkeleri ise şunlardır:

- Türkiye'nin doğal, tarihi, arkeolojik ve kültürel varlığı, kış, av ve su sporları, festival, sağlık ve gençlik turizmi ile mevcut diğer turizm potansiyeli, ekolojik dengeyi koruma, çevreyi sağlıklı ve temiz tutma ilkeleri doğrultusunda değerlendirilecektir.
- Türkiye, OECD ve OPEC ülkelerinin yanı sıra Balkan ve üçüncü dünya ülkeleri ile turistik ilişkilerini geliştirecektir.
- Kitle turizmine öncelik verilecek ancak bireysel turizm de ihmal edilmeyecektir.
- Turizm hareketleri ile ilgili istatistik verilerin yetersizliği dikkate alınarak, ayrıntılı ve güncel bilgilerin toplanmasında modern teknik imkanlardan yararlanılacak, iç turizm hareketleriyle ilgili bilgilerde sağlanmaya çalışılacaktır şeklinde belirlenmiştir (Anonim 1992).

VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı Döneminde (1990- 1994) ise turizm gelirlerinin yükseltilmesi, turizm sektöründe eğitim ve çevre koruma konularına yer verilmiştir.

Bu döneme ait turizm sektörünü geliştirici ilke ve politikalar ise:

- Turizm sektöründe doğrudan veya dolaylı olarak hizmet verenlerin sayıca yeterli düzeye getirilmesi ve eğitilmek suretiyle bilgi ve becerilerinin artırılması sağlanacaktır.
- Sektörlerde kış, av ve su sporları ile festival, sağlık, gençlik, kongre, termal, golf ve 3. yaş turizmini daha cazip hale getirecek teşvik politikaları gerçekleştirilecektir.
- Turizm alt ve üst yapısının nitelik ve niceliğinin yükseltilmesine önem verilecektir.
- Tarihi değerler etkin şekilde korunacak, çevre ile kültür peyzajı ilkeleri esas alınarak turizm yatırım ve faaliyetleri planlanacak ve uygulanacaktır.

- “Charter” taşımacılığı geliştirilecek ve yerli seyahat acentalarının tur operatörlüğü teşvik edilecektir.
 - Mevcut tesislerde doluluk oranını artırıcı, faaliyet mevsimini uzatıcı ve nitelik yükseltici önlemler alınacaktır.
 - Doğal güzelliklerin ve kültürel değerlerin korunmasına öncelik verilecek, belirli sahaların korunmaya alınarak turizme açılması teşvik edilecektir (Anonim 1994).
- VII. Beş Yıllık Kalkınma Plan Döneminde (1996 - 2000) turizm gelirlerinin ve turist sayısının yükseltilmesi, turizme yönelik potansiyel alanların yaratılması gibi konulara yer verilmiştir.

Bu döneme ait turizm sektörünü geliştirici ilke ve politikalar:

- Rekabet gücü yüksek ve verimli bir turizm ekonomisinin geliştirilmesi, yerel halkın ve turistlerin turizmden beklentilerinin karşılanması, doğal ve kültürel değerlerin zenginleştirilerek sürekliliğin sağlanması sektörün temel amaçlarıdır.
- Turizmin mevsimlik ve coğrafi dağılımını iyileştirmek ve dış pazarlarda değişen tüketici tercihleri de dikkate alınarak yeni potansiyel alanlar yaratmak amacıyla golf, kış, dağ, yayla, sağlık, yat, kongre ve eğlence turizmini geliştirme faaliyetlerine devam edilecektir.
- Turizm hareketlerinin yoğunlaştığı bölgelerde yerel yönetimlerin ve halkın turizm ile ilgili kararlara katılması sağlanacaktır.
- Talep yapısındaki yeni eğilimlere bağlı olarak sektörde küçük ölçekli işletmelerin gelişmesine öncelik verilecektir.
- Yerli tur operatörlüğünün yaygınlaştırılmasına çalışılacak, tanıtma ve pazarlama faaliyetlerinin geliştirilmesi ve uygulanması için yeni finansman kaynaklarının oluşturulmasına kamu kesiminin yanı sıra, özel sektörün katılımı da sağlanacaktır.
- Turizm üst yapısının yeterli bir altyapı ile bütünleşmesi için gerekli düzenleme ve teknik önlemlere ağırlık verilecek, Akdeniz, Ege, Turizm Altyapısı ve Kıyı Yönetimi (ATAK) projesinin hızlı uygulanması için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.
- Kullanan öder, kirleten öder ilkesi uyarınca kamu eliyle yapılacak teknik altyapının finansmanına kullanıcıların katılımı sağlanacaktır.
- Turizm sektörünün uzun vadeli ve sağlıklı gelişmesini sağlamak amacıyla yönelik dinamik ve stratejik TUSAP Ana Planı uygulamaya geçirilecektir.

- Sektörde hizmet kalitesinin yükseltilmesi için sertifikasyon sistemine geçilmesi sağlanacaktır.
- Öncelikli bölgelerde mevcut ikinci konutların pazarlanmasına yönelik organizasyonlar geliştirilecektir şeklinde belirlenmiştir (Anonim 1994).

2.3.3 Türkiye’de turizm planlaması

Türkiye’nin planlı olarak turizmi geliştirdiği bu dönemde, Avrupa ülkeleri yoğun yapılaşmanın getirdiği çevre sorunlarını yaşamaktadır. Avrupalı turistlerin deniz, kum, güneş özlemiyle İspanya, Fransa, İtalya gibi ülkelerin kıyılarına akın etmeleri burada kıyı yerleşmeleri zinciri ortaya çıkmış ve doğası tahrip olmuştur. Böylece turistler doğası tahrip olmamış doğa parçaları aramaya başladı ve Türkiye turistlerin yeni hedefleri arasına girmiştir.

Bu dönemde Türkiye diğer Avrupa ülkelerinden ders alarak çevre kalitesinin korunmasına yönelik politikalar üretmeye başlamıştır.

Bu bağlamda yapılan turizm planlamalarında;

- Turizmin bir çevre korunması tekniği olarak ele alınması,
- Çevreye duyarlı bir kitleye hitap etmek üzere seçici bir turizm pazarlama politikası güdülmesi,
- Kontrollü bir gelişme yoluyla yerel halka turizmi getirdiği değişmelere uyum sağlama olanaklarının geliştirilmesi,
- Turizm aktivitelerinin tüm yıla yayılarak yüksek sezondaki kullanım yoğunluğundan kaçınılmasıdır.

Türkiye’de turizm endüstrisinin nispeten yeni olması turizme konu olan doğal ve kültürel kaynakların korunmasında yeni önlemler alınmasına olanak sağlayacaktır.

Turizm yerleşme alanları park, rekreasyon alanları, eğlence merkezleri, golf alanları, aqua parklar gibi kullanım kararlarını kapsayan turizm amaçlı imar planlarında doğal ve kültürel değerlerin korunmasına büyük önem verilmiştir.

Turizm amaçlı imar planlarının hazırlanmasında,

- Doğal ve kültürel kaynakların korunması,

- Yerel ve bölgesel turizm gelişmesini doğal ve kültürel taşıma kapasitesini aşmaması,
- Üst yapı gelişmelerinin doğal ve kültürel varlıklarının görünümünü bozmaması,
- Doğal ve kültürel kaynakların sürekli restorasyonu,
- Turistlerin ve yerel halkın çıkarları ile çevre arasındaki uyumun sağlanması ilkelerine bağlı kılmaktadır (Ertaç 1996, Ergin 1996).

Turizmi ülke geneline yaymak ve yılın on iki ayına yaygınlaştırmak amacıyla turizmi çeşitlendirme politikaları uygulanmaya başlanmıştır. Çeşitlendirme politikaları çerçevesinde kış sporları ve kayak merkezleri, temel merkezle ve yaylalar, golf alanları, eğlence merkezleri, yat limanları gibi turizm merkezlerine yönelik planlama çalışmaları sürdürülmektedir.

Türkiye’de turizm doyma noktasına ulaşmamış olmasına rağmen başta kanalizasyon olmak üzere bazı alt yapı eksikleri nedeniyle turizm, olumsuz yönde etkilenmektedir. Bu nedenle, ATAK (Akdeniz-Ege Turizm Alt Yapı Kıyı Yönetimi) projesi başlatılmıştır. Kıyı boyunca kanalizasyon, içme suyu, atık su arıtma, toplam, çöp toplama ve imha gibi alt yapı sorunlarına çözüm getirmeyi amaçlayan proje Dünya Bankası ve diğer finans kuruluşlarının da katkılarıyla sürdürülmektedir.

Sürdürülebilir projelere bir diğer örnek olarak “Bioinsektisit ve Sivrisinek Entegre Mücadele Projesi” gösterilebilir. Turizmi olumsuz etkileyen sivrisinek sorununa karşı mücadele için çevreyi ön planda tutan bir projedir.

2.3.4 Sürdürülebilir Turizm

Turizm bir harekettir, bir yer değiştirme olayıdır. Bunlar turizmin temel olgusal nitelikleri olarak bugünde vardır; fakat uzun süre sadece tatil, deniz, güneş demek olan turizme karşı bugün artık davranış değişiklikleri ortaya çıkmıştır. Turizm; deniz, güneş ve tatil tanımlamasından çıkarak dinlenme, eğlenme ve boş zamanları değerlendirme ile bütünleşen bir olgu olarak kabul görmeye başlamıştır.

Bugün klasik turizm anlayışı farklılaşmış bunun yerine alternatif turizm, yumuşak turizm, eko turizm, bilinçli turizm, kentsel turizm ve sürdürülebilir turizm biçim ve yaklaşımları gündeme gelmiştir.

Sürdürülebilir turizm çevrenin korunması ve ekonomik yarar sağlama uyumlaştırılmış bir gelişmeyi içermektedir. Turizmin bir demokrasi ulaşımı olduğu ve ekonomik yarar sağladığı gerçekse de, doğal açıdan yaklaşıldığında turizm olayının kıyılarda büyük yoğunluk artmasıyla fiziksel kirlenme getirdiği gözlenmektedir. Önemli olan bu kirlenmeden sakınma yolları bulunmasıdır.

Turizmin sürdürülebilirliğinin sağlanması ve bu kavramda gelişmesi; turizme kaynak oluşturan bölgesel veya yerel kültürel doğal değerlerin korunup geliştirilerek çekiciliğini devamının sağlanması demektir.

Sürdürülebilirlik kavramı 1972 yılında Brundtland başkanlığında bir komitenin Birleşmiş Milletler adına hazırladıkları “ortak geleceğimiz” adını taşıyan raporda yeni bir anlam ve mesaj taşıyacak şekilde yer almıştır.

Sürdürülebilirlik kavramı şimdiki kuşakların gereksinimlerini, gelecek kuşakların gereksinimlerini karşılayacak kaynakların tükenmeksizin karşılamalarını sağlayacak gelişme modelinin benimsenmesi zorunluluğunu ifade etmektedir.

Bu kavramın ortaya koyduğu hedeflere ulaşmada ise genel strateji; insan-doğa ve insan-insan ilişkilerinde uyumluluğu yakalamak, arttırmak olarak belirtilmiştir.

2.3.4.1 Sürdürülebilir Turizm Planlaması

Planlamada hazır bir reçete bulunmayıp her düzenlemenin arkasında zamanla değişen, akılcılığa bağlı, uygun bir mantık bulunmaktadır. Yıllara göre kavramlar değişmiştir. Örneğin uzun süredir yapılan bölgeleme kavramı uzun süre yanlış olarak yaşıtılmaya çalışılmıştır. Tekdüze alan kullanımı yerine karma etkinlikler karma kullanımlar turistik

yaşamda öne çıkmaktadır. Örneğin bir müzenin içinde satış üniteleri, restoranlar, kafeler, çocuk parkları, konferans salonları v.b birçok etkinlik bir arada bulunmaktadır.

Bu kapsamda önerilen yöntemler:

Planların zaman içinde çeşitliliği ve sürekliliğinin geliştirilebilmesi,

Planların toplumun katılmasına olanak sağlaması,

Planda değişikliklerin daha açık, daha esnek veya daha birbirine uyumlu olabilmesi,

Plandaki değişikliklerin yani üretimin ve taleplerin karşılanmasını sağlaması ve teknolojik gelişmeye uyumlu olması,

Tek işlevli bölgelerin ilke olarak terk edilmesi yaşam ortamında çeşitlilik ve süreklilik sağlanması olarak belirlenmiştir.

Turizm tüm toplumun en önemli emellerine yanıt vermekte, bir çok ülkede politik, ekonomik ve sosyal gelişmenin önemli bir nedeni olmaktadır. Turizmin önemli etkileri olduğu gibi yerel kimliğin kaybedilmesi bir çevrenin bozulması gibi olumsuz etkileri de olmaktadır.

Turizm planlamasında amaç, gelişmenin sürdürülebilir olması bugünkü ve gelecekteki toplumların yaşan kalitesini artırmasıdır. Planlamada amaç bugünün ihtiyaçlarına cevap verecek özel turizmin taleplerine çözüm aramak, aynı zamanda gelecek neslin ihtiyaçlarını tehlikeye sokmamak olmalıdır. Örneğin kentin tarihi yapılarını turizmi geliştirmek amacıyla satmak kentin hafızasını silmek demektir.

TURİZM

Turizm Tipleri

- Dinlenme
eğlenme
turizmi
- İş turizmi
- Sağlık turizmi

Turizm Biçimleri

Ulaşımına göre
Yerine göre
Süresine göre
Büyüklüğüne göre
Yaş grubuna göre
Konaklama biçimine göre

Toplam Turistik Talep

Sürdürülebilir Turizm

Yerleşmelere Göre

Kentsel Turizm
Benzersizlik
Kültür ve çekicilik
Eğlence
Mutfak ve konaklama
Kırsal Turizm
Eko turizm
Yeşil turizm
Alternatif turizm
Kıyı Turizmi
Deniz, göl, nehir

Kaynaklara Göre

Doğal Miras
Coğrafyası
İklim ve havası
Yüzey biçimi
Bitki örtüsü
Faunası
Tarihi ve Kültürel Miras
Maddi miras
Maddi olmayan
miras
İnsanlığın ortak
mirası

Şekil 2.1. Turizm çemberi (Kutay 2004)

2.3.5 Kentsel turizm ve planlaması

Turizmin bir dönüşüm stratejisi olarak kullanılması kaynaklı potansiyel sorunları aşmak üzere “kentsel turizm planlaması” yapılmalıdır. Turistik ürünün kendi kendine gelişiminin önlenmesi ve dünyada pek çok kentte denendiği gibi her kentin turizm planlamasının yapılması gereklidir. Bu planlama süreci, mekansal tasarım ile sınırlı kalmayan, esas olarak turizmin getireceği ekonomik ve sosyal etkileşimlerin tasarlanmasına dönük bir yaklaşımla üretilmek zorundadır. Başarılı bir kentsel turizm planlamasının içermesi gereken aşağıdaki amaç ve yöntemler şöyle sıralanabilir:

Turizm politikası ve eylem planı oluşturulması

Turizmin bir fırsat olduğunu belirlemek, turizmle kentin gelişim ilişkisini kurmak için yeterli değildir. Asıl ihtiyaç duyulan stratejik bir perspektifin üretilmesidir “kent hakkında algılama, düşünme ve hareket etmeye ilişkin bir tarz belirlenmelidir” Kentin bu anlamda sunduğu olanaklar çerçevesinde ‘turizm politika metni’ ve ‘turizm eylem planı’ mutlaka oluşturulmalıdır.

Planlama-turizm gelişimi birlikteliği

Kentsel turizm gelişmesi, ekonomik politikalar, arazi kullanımı, ulaşım planlaması ve kentsel tasarım ile entegre edilmeli ve ilişkilendirilmelidir. Turizm planlamasını, kent planlamasından bağımsız olarak düşünmek mümkün değildir. Bu birliktelikte öncelikle amaç, kentsel yaşam kalitesinin artırılması ve çevre koşullarının iyileştirilmesidir.

Dönüşüm projelerinin yakın çevresi ile ilişkisi

Turizm amaçlı dönüşüm projeleri, proje alanı sınırı içinde kalmamalı, yakın çevresi ve kent bütünü ile her türlü ilişkisi çözümlenmelidir. Proje alanı içerisine hapsolmak, çevresinde kopuk ‘turizm kompleksleri’ üretilmesine neden olacaktır. Yaratılan çekiciliklerin birbirleriyle ve kentle entegrasyonları, yürünebilir bir kent yaratarak kentsel yaşam kalitesini arttıracaktır.

Turizm adaları yaratılmaması – çok fonksiyonlu alanlar üretilmesi

Haywood'a göre karışık kullanımların geliştirilmesi daha geçerli turizm projelerinin yaratılmasında giderek daha çok önem kazanmaktadır. Kamu-özel sektör işbirliği bunu sağlamak için kullanılmalıdır.

Özgün ve yerel turizm kaynaklarının kullanımı

Kentte turizm gelişimini desteklemek yatırımların sadece turizm düşünülerek yapılması anlamına gelmemelidir. Bu nedenle turizm gelişimi, kentteki diğer gelişim politikaları ile dengede tutulmalı ve uyumlandırılmalıdır. Bir yandan büyük ve yüksek maliyetli projelere önem verilirken (spor kompleksleri, oteller v.b) diğer yandan da mevcut turizm değerlerinin ve faaliyetlerinin nasıl destekleneceği düşünülmeli, kentteki özgün turizm kaynaklarının kullanımının nasıl maksimize edileceği ve ayrıcalıklı bir yer olduğu hissini nasıl vurgulanabileceği düşünülmelidir.

Kentsel turizmde yerellik önemli bir kavram olarak ortaya çıkmaktadır. Dönüşümde amaç , sadece bazı teşviklerle özel sektör yatırımlarını çekmek değil yerel özelliklere vurgu yapan kalıcı yatırım yapılmasını sağlamak olmalıdır.

Ekonomik ve sosyal entegrasyon araçları

Ekonomik ve sosyal konularla entegrasyon çerçevesinde çözüm üretici bir dizi mekanizmanın kullanılması mümkündür. Bazı maliyetleri kullanıcılara ödetmek, otel vergileri genellikle turizm gelişimini ve pazarlama faaliyetlerini finanse etmek için kullanılır. Daha geniş anlamdaki sosyal ihtiyaçların karşılanması için yatırımcıların katkılarına ihtiyaç vardır. Bu katkı, konut, yeşil açık alanlar, kültürel organizmalar ve sosyal servislerin sübvansiyonu gibi kamu yararı paketleri için kullanılırlar

Turizm altyapısının sürdürülebilirliği

Kent sakinleri ile turistlere eşit derecede faydalı olan şey, temel çevresel altyapıdır. Dolayısıyla bunların sürdürülebilirliği, işletimi ve idamesi, bu alanların üretilmesi kadar yaşamsal öneme sahiptir. Bu altyapının sürdürülebilirliği için, turizm eylem planı içerisinde 'kent merkezi yönetimi' , 'ziyaretçi yönetimi' gibi araçlar mutlaka kullanılmalıdır.

Yerel halkın süreçte yer alması

Dönüşüm sürecinde halkın turizm olgusunda doğrudan yer alması ve yerel halkın çıkarlarının korunması gereklidir. Turizm gelişmesinin öncelikle ve en fazla yerel halka faydalı olması gerektiği unutulmamalıdır.

Yerel yönetimlerin kapasitelerinin geliştirilmesi

Kentsel turizm gelişim politikası, yerel yönetimlerin organizasyon kapasitesinin güçlenmesini zorunlu tutar. Turizm politikalarının belirlenmesi ve geliştirilmesinde yerel yönetimler, turist büroları, tur operatörleri, turizm sektör temsilcileri, merkezi yönetim, profesyonel kuruluşlar gibi çok yönlü kurumlarla birlikte çalışmak zorundadır.

2.3.6 Turizm - çevre ilişkisi ve sorunlar

Turizm çevreyi iki şekilde kullanmaktadır. Önce çevre değerlerini, kıyıları, ormanları, dağları, kentsel ve arkeolojik sit alanlarına uygun tüketeceği bir ürün haline getirmekte, sonra bunlar kullanım sürecinde her türlü atığını bıraktığı bir ortam olmasına yol açmaktadır (Karaman 1996).

Turist sayısı taşıma kapasitesinin en üst düzeyine ulaştığı koşulda doyum duygusu başlamaktadır. Bu düzeye ulaşıncaya kadar doğal, yapay, sosyal ve kültürel çevreye baskıların artmaya başladığı görülmektedir. Doyum noktasındaki bozulma arttıkça turist sayısında azalmaya ve yörenin turistik kimliğini yitirmeye başlar. Turizm sektörünün gelecek kuşakların gereksinimlerini engellemesi yani doğal kaynakların tahrip edilmesi ve ekolojik dengenin korunması gerekmektedir (Karaman 1996).

Ülkesel ölçekte belirlenmiş turizm politikalarına dayanmayan plansız turizm faaliyetleri, doğal kaynakların kullanımı ile ilgili çözüm bulunmasını gerektiren sorunları da beraberinde getirmektedir. Turizmin ekolojik denge üzerindeki olumsuzlukları şöyle sıralanabilir :

- Yerli ve yabancı turistlerin yılın belirli dönemlerinde belli bölgelerde yoğunlaşması, bölgenin kapasitesini zorlamakta, su, hava, bitki örtüsü gibi ekolojik kaynaklar artan talebe uymadığı gibi yetersiz altyapı, çevre kirliliğine neden olmaktadır.
- Turizm ile ilgili plansız yapılaşma doğal çevrenin görünümünün olumsuz yönde değişmesine neden olduğu gibi, turistin doğadan aldığı estetiği de yok etmektedir.
- Turizm, doğal çevrede atıksal birikmelere ve erozyona neden olmaktadır. Pet şişeler, piknik artıklar v.b, doğayı kirllettikleri, çirkinleştirdikleri gibi insan sağlığı içinde tehlike oluşturmaktadır.
- Kıyı şeritlerinde yapılan avlanma, deniz araçları barınakları denizlerin kirlenmesine ve doğanın dengesinin bozulmasına yol açmaktadır.
- Suların (nehir ve göller) aşırı kullanım, çevrelerini saran sazlık alanların yok edilmesi, kirlenmelerine ve kendilerini temizleme güçlerini kaybetmelerine neden olmaktadır.
- Aşırı ve yanlış kullanımlar faunayı da etkilemekte, hayvan topluluklarının azalmasına ya da göç etmesine neden olmaktadır.
- Ulaşım ağının çeşitlenmesinin ve genişlenmesinin kitle turizmine olumlu etkileri yanında özellikle kara ve hava ulaşımının yarattığı kirlenme ve gürültü de önemli bir doğal çevre sorunu olmaktadır.

Turizmin doğal çevre üzerindeki olumsuz etkilerinin yanında, sosyo-ekonomik yönden de bazı olumsuz etkilerini belirtmek gereklidir. Bunlar :

- Spekülasyon ve yapay fiyat artışları,
- Yerli halk ve turistler arası dengesizlik,
- Örf ve adetlerdeki olumsuz etkiler,
- Sağlıklı yaşamın tehlikeye girmesi,

- Yabancı sermaye sorunu, (Özek vd. 1996).

2.3.7 Turizmin etkileri

Turizmin kentsel alanlarda olumlu etkileri baskın olmakla birlikte, turizmin kuvvetli olduğu kentlerde, turizme fazla önem verilmesiyle bazı olumsuz etkileride görülmektedir.

2.3.7.1 Turizmin ekonomik açıdan olumsuz etkileri

Turizmin ekonomik bakımdan sağladığı avantajlar bazen yanıltıcı olabilmektedir. Ekonomik bakımdan bu yanıltıcı sonuçlar yatırım kapasitesi kısıtlı, nitelikli iş gücünün yetersiz düzeyde olduğu, sosyal yasaların tanımlanmadığı, ekonomileri çeşitli ve yaygın üretim gücüne sahip olmayan gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde daha etkili olur (İlkin 1987)

Turizmin kent ekonomisi üzerindeki olumsuz etkileri:

- Turizmin özellikle arazi fiyatlarının artmasına, böylece konut ve işyeri fiyatlarında aşırı artmasına neden olması,
- Ekonomik bakımdan turizme aşırı konsantre olunmasıdır. Böyle bir durumda zaten az olan, kaynaklar kısa vadede kar getireceği tahmin edilen turizm sektörüne tahsis edilmektedir. Bu da uzun dönemde daha karlı olabilecek diğer ekonomik sektörlerle dışlanma anlamına gelmektedir (Olalı 1982).

2.3.7.2 Turizmin kültürel çevre üzerine olumsuz etkileri

- Turizm, kent halkının geleneklerine zarar verebilmektedir. Turistin moral ve fiziksel baskı ile girdiği davranış, ziyaret ettiği bölgenin geleneklerini de etkilemektedir. Kültürel kirlenme, giyim kuşamdan yemek biçimine, tüm yaşam tarzını etkilemektedir.
- Turizm ülkeleri ve toplumları anonimleştirmekte böylece kentler için belli bir imaj geliştirmek güçleşmekte; kentsek kimlik hızla kaybolabilmektedir.
- Yerel gelenek ve göreneklerle turistin gelenek ve görenekleri arasında bir çatışma ortaya çıkmakta, bu da sosyal yapıda arzu edilmeyen değişmelere yol açmaktadır. İnsanlar yaşadığı kente karşı yabancılaşmaya başlamaktadır (Olalı 1982).

2.3.7.3 Turizmin fiziksel çevre üzerine olumsuz etkileri

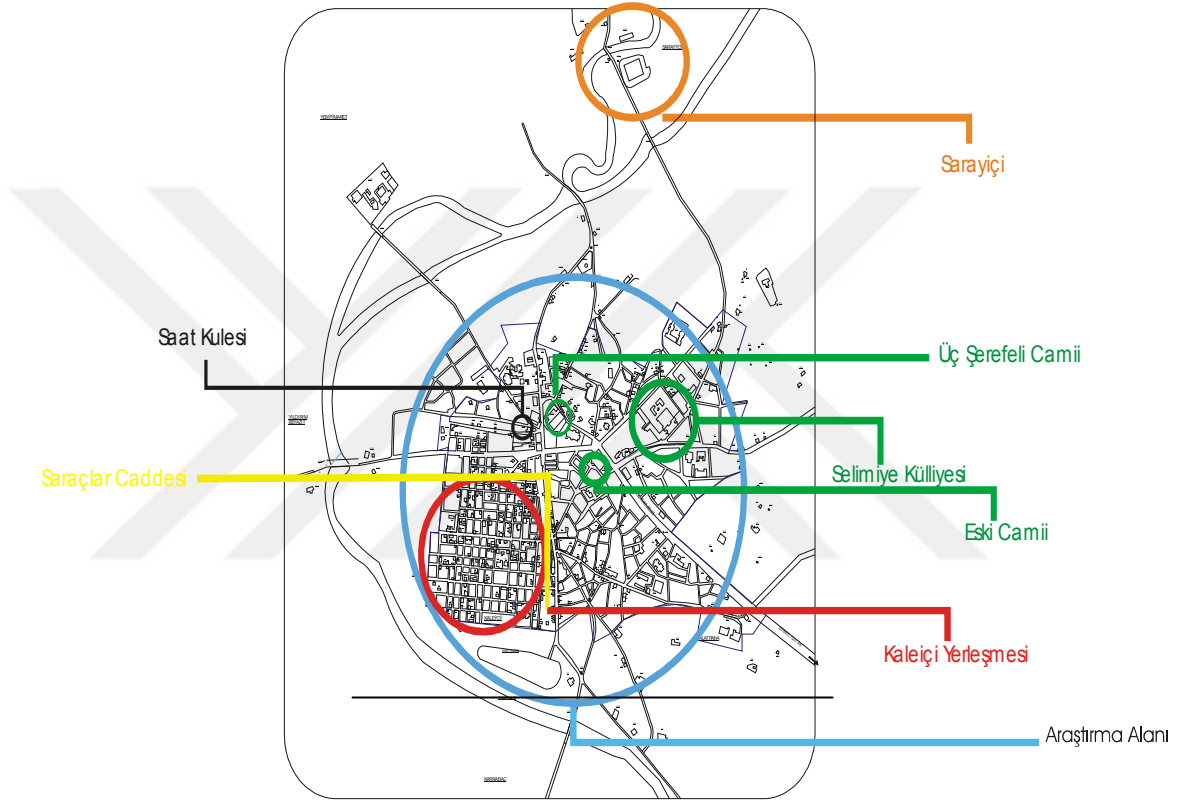
- Turistik yerleşim, doğayı tahrip etmekte , doğal ve fiziksel dengeyi bozmaktadır.
- Turizm, doğal manzaranın kaybolmasına yol açmaktadır. Özellikle kıyılar, doğaya uymayan yapılarla dolmakta ve insanların doğadan beklediği sakinlik ve sükunet ortadan kalkmaktadır.
- Turizm etkisi ile gelişen ulaşımın, özellikle hava ulaşımının yarattığı kirlenme günümüzde önemli boyutlara ulaşmaktadır.
- Turizmin su, nehir, deniz kirlenmesi üzerine olan baskıları nedeniyle bu bölgelerde önemli bir kirlilik söz konusu olmaktadır.
- Turistik donatımı oluşturan ulaşım, konaklama ve eğlence tesislerinin neden olduğu gürültü günümüzde kentlerde var olan önemli sorunlardan biri olmaktadır.

- Turistik mal ve hizmet üretim ve tüketiminden geriye kalan zararlı atıklar çok kez doğayı ve sosyal yaşamı kirlettiği kadar insan sağlığını da geniş ölçüde tehdit etmektedir (Olalı 1982).
- Özellikle kent çevresinde yer alan tarım alanları yoğun bir baskı altında kalmaktadır. Bu alanlar, turizmin negatif bir yönü olan ikinci konutlar tarafından doldurulmakta ve özelliklerini kaybetmektedirler.
- Turizmin kentleşme için yarattığı önemli sorunlarda biriside kırdan kente göçü arttırabilmesidir. Turizmin yarattığı iş olanaklarında yararlanmak isteyen birçok kişi turizm bölgelerine göç etmektedir. Bu durum kentleşmenin sağlıklı olarak gelişmesine yol açmakta ve gecekondü bölgeleri oluşabilmektedir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1 Materyal

Bu araştırmanın ana materyalini Edirne Tarihi Kent Merkezi ve Sarayıçi yerleşmesi oluşturmaktadır. Araştırma alanı şekil 3.1.'de verilmiştir.

Şekil 3.1 Araştırma alanı

Araştırma alanının sınırlarını saptamada Koruma Amaçlı İmar Planı ve Kentsel Sit Alanı Sınırı belirleyici olmuştur. Özellikle kent merkezindeki Maarif Caddesi, Saraçlar Caddesi, Kaleiçi yerleşmesi ve Selimiye Külliyesi önü kentsel açık yeşil alanı kent merkezinin çekirdeğini oluşturmaktadır.

Kent çehresinin değişmesi için kentsel tasarım konusu, tarihi kültürel çevre koruma konusu, turizm ve kentsel turizm planlaması konularına değinilmiştir.

Kentsel tasarım konusu, tarihi kültürel çevre koruma konusu, turizm ve kentsel turizm planlaması konusu, turizmin etkileri , Edirne kentinin doğal ve kültürel özellikleri, bölgesel işbirliği çalışmaları ve yapılan projeler incelenmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için;

Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi, A.Ü. Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Bilkent Üniversitesi kütüphaneleri ve Yüksek Öğretim Kurulu, Kültür Bakanlığı Kültür ve Turizm Varlıklarını Koruma Kurulu dokümantasyon birimlerinden sağlanan literatürlerden ve konu ile ilgili yapılmış çalışmalardan,

Araştırma alanı olarak seçilen tarihi kent merkezinin tarihi ve mekansal gelişim sürecini gösteren harita, plan, fotoğraf ve raporlardan,

Edirne Belediyesi'nden alınan Koruma Amaçlı İmar Planı, açıklama raporu ve haritalardan,

Edirne Valiliği, Edirne Kültür ve Turizm Müdürlüğü, İl Özel İdaresi, Edirne Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu, Röleve ve Restorasyon bürosundan alınan verilerden,

Araştırma alanının tarihi, doğal ve kültürel varlıklarının tespiti ve günümüzdeki durumu ile ilgili olarak Vakıflar Genel Müdürlüğü Edirne bölge sorumlusu, Edirne İl Kültür ve Turizm müdürü, Edirne Belediyesi şehir bölge plancısı ve Edirne Valiliği planlama sorumlusu ile yapılan sözlü görüşmelerden elde edilen verilerden,

Tarihi kent merkezi için hazırlanan koruma amaçlı imar planı ve raporundan,

Araştırma alanında çekilen fotoğrafı, görsel inceleme ve izlenimlerden,

Edirne Çevre Gönüllüleri Derneği'nden alınan dokümanlardan,

Edirne Müzesi'nden alınan dokümanlardan,

Edirne II. Beyazıt Külliyesi'nden alınan dokümanlardan yararlanılmıştır.

3.2 Yöntem

Araştırmanın gerçekleştirilmesinde dolaylı ve dolaysız gözlem yöntemlerinin her ikisinde kullanılmıştır.Yöntemde; literatür ve veri toplama aşaması, arazi etüt çalışması ve değerlendirme yolu izlenmiştir.

3.2.1 Literatür ve veri toplama aşaması

Araştırmaya literatür taramaları ile başlanmıştır. Bu çalışmalardan elde edilen bilgiler ışığında, araştırmaya konu olan Edirne tarihi kent merkezine ilişkin bugüne kadar yapılmış ve yapılmakta olan “Tarihi Çevreyi Koruma”ya yönelik uygulamalar ortaya konularak değerlendirilmiştir. Kentsel tasarım konusunda önerilerde bulunularak turizm potansiyeli değerlendirilmiş ve bu kapsamda öneriler geliştirilmiştir.

İncelenen kent merkezi Edirne’nin kamu kurumu kuruluşları, Edirne Belediyesi, Edirne Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Edirne Valiliği, İl Özel İdaresi, Edirne Müzesi, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Kültür Bakanlığı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurumu, Rölöve ve Restorasyon Bürosu, Edirne Çevre Gönüllüleri Derneği’nden elde edilen veriler doğrultusunda bu çalışma gerçekleştirilmiştir.

3.2.2 Arazi etüt çalışması

Çalışma alanının mevcut durumunun saptanmasına ve gerekli etüd- analiz çalışmalarının gerçekleştirilmesine yönelik olarak; Edirne Kenti’nde tespit ve gözlemlerde bulunulmuş, Edirne Tarihi Kent Merkezi Koruma Amaçlı İmar Planı analitik etüt çalışmalarından yararlanılmıştır.

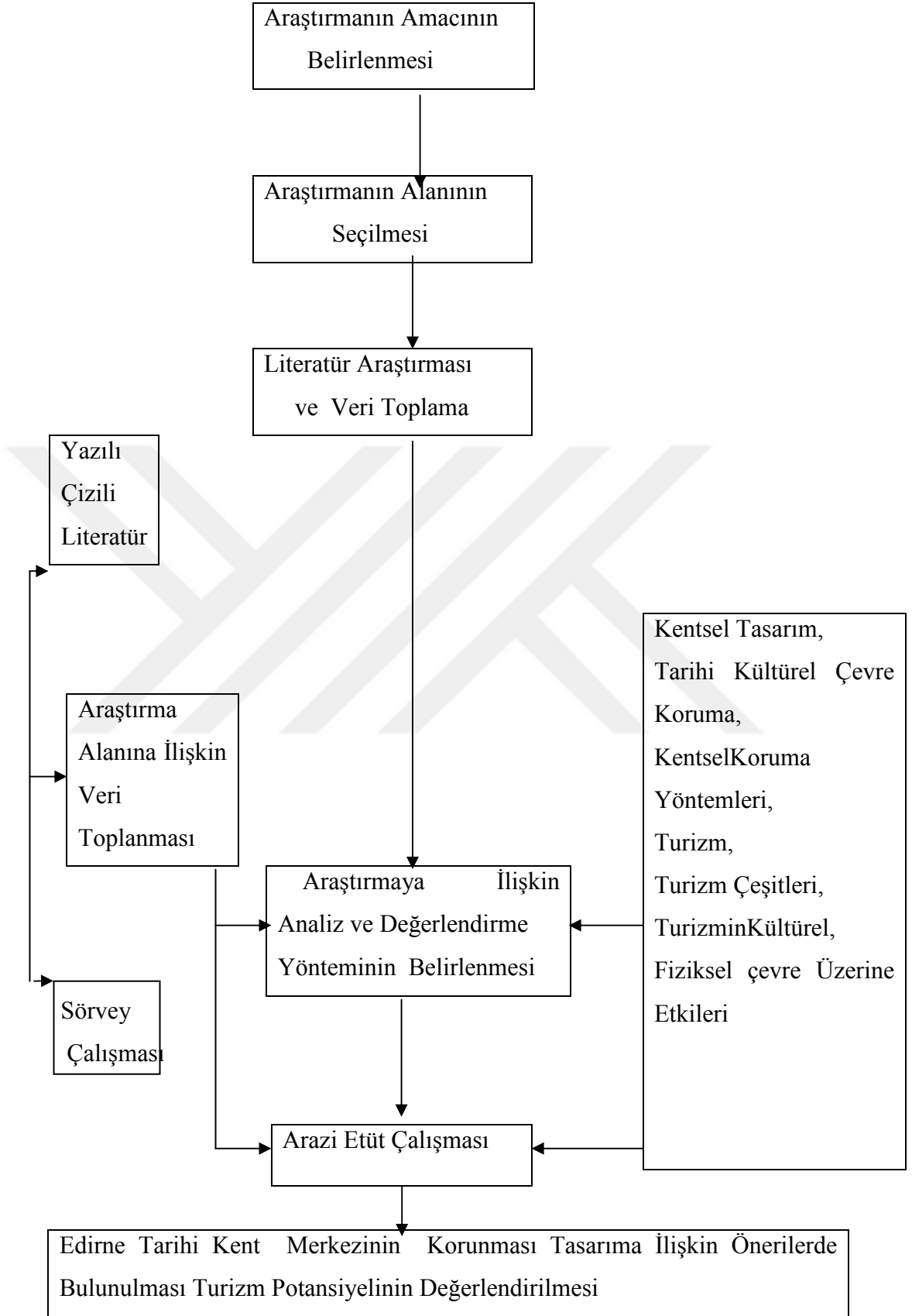
Tarihi mekanlarda arazi çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bunun sonucundan da kentsel tasarım, koruma ve turizm potansiyeli açısından önerilerde bulunulmuştur.

3.2.3 Değerlendirme

Edirne; doğal, kültürel ve tarihi açıdan büyük potansiyele sahip bir kenttir. Edirne’de doğal,tarihi ve kültürel varlıkların korunması için yoğun çaba gösteren kamu, kuruluş ve kişilerin, yapılan yanlışlıkların hızla düzeltme çabaları, kentsel süreklilik açısından olumlu bir yaklaşımdır. Belirli bölgelerde başlatılan koruma-yaşatma, kenti bütünleştirme çabaları belirli bir düzeye ulaşmıştır.

Bu alışmada Edirne kenti incelenerek Edirne Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'ndan alınan tescil yapı listesinden de faydanılarak Edirne kent içi mevcut durum planı hazırlanmış ve tescilli yapılar belirtilmiştir. Kentsel peyzaj tasarımı önerileri, kentsel koruma ve turizm potansiyelini arttırıcı önerilerde bulunulmuştur. Çalışma doğal ve kültürel sürekliliğin sağlanması katkıda bulunmaktadır.

Şekil 3.2 Araştırma aşamaları

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1 Edirne Kenti ve Yakın Çevresinin Doğal ve Kültürel Özellikleri

Doğal özellikler ve kültürel özellikler olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir.

4.1.1 Doğal özellikler

Bu bölümde topoğrafik ve jeolojik yapı, iklim, su varlığı, flora- fauna ve peyzaj özellikleri irdelenmiştir.

4.1.1.1 Topoğrafik ve jeolojik yapı

Edirne, Marmara Bölgesinin Trakya Bölümünde yer alan ve Trakya'nın İstanbul'dan sonra ikinci büyük ilidir.

Edirne, coğrafi konum olarak 40° 30' ve 42° 00' Kuzey enlemleri ile 26° 00' ve 27° 00' doğu boylamları arasındadır. Edirne 6.276 km yüzölçümüne sahip olup, kent merkezinin denizden yüksekliği yaklaşık 41 m'dir (Korkut 1972).

Kentin kuzeyini Istranca Dağları kuşatmaktadır. Istranca Dağları; Tunca Irmağı oluşu ile Kocabatın Dağları'na bağlanmaktadır. Kentin batısında Yunanistan, kuzeybatısında Bulgaristan, güneyinde Ege Denizi ve doğusunda Tekirdağ'ın Malkara ve Hayrabolu, Çanakkale'nin Gelibolu ve Kırklareli'nin Pehlivanköy ve Merkez ilçeleri yer almaktadır. Meriç Irmağı kentin Yunanistan'la sınırını oluşturmaktadır. Irmağın doğu yakası Edirne, batı yakasında Yunanistan'dır. Ancak Karaağaç ve Bosna köylerini içine alan kısım Meriç'in batısında kalmasına rağmen Edirne'nindir (Korkut 1972).

Edirne toprakları, geniş düzlükler ve basık tepelerle kaplı bir havzadır. Bu havza batıdan Meriç Irmağı, kuzeydoğudan Istranca Dağları ve doğuda Kuru Dağları ile çevrili, güneyi ise Saroz Körfezi ile sınırlıdır.

Edirne yeryüzü şekilleri açısından çeşitlilik göstermektedir. Bu çeşitlilik farklı yükseltide olan dağlar ve tepeler ile daha az yükseltide olan plato ve ovalardan oluşmaktadır. Kentin kuzey ve kuzeydoğusu ile güney ve güneydoğusu dağlar ve platolarla kaplıdır. Dağlar fazla yer kaplamamaktadır.

Kentin büyük bir bölümü ovalar ve ova görünümüne platolarla kaplıdır. Kazanova, Tunca ovası, Ergene ovası ve İpsala ovası yerleşimin önemli ovalarıdır.

Edirne’de yaylalık alan yoktur ancak yayla kapsamında değerlendirecek küçük alanlar bulunmaktadır. Yaylaları; Enez İlçesi’nde Çandır, Hisarlı ve Yazır, Keşan İlçesi’nde Yerlisu, Lalapaşa ilçesinde Ömeroba ve Süleydanişment yaylaları olup su kaynakları açısından zengindirler (Korkut 1972).

Edirne’de üç önemli vadi bulunmaktadır. Bunlar; Tunca, Meriç ve Ergene vadileridir.

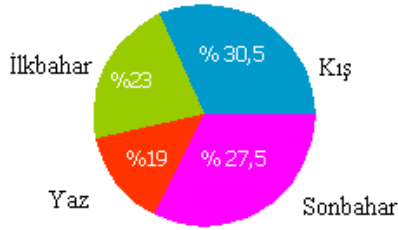
4.1.1.2 İklim

Edirne kentinin özel konumunun meydana getirdiği iklim özelliklerine sahiptir. Bazı yıllarda kış şiddetli ve sürekli geçmektedir. Yağan karlar yolları tıkamakta, ırmaklar ve dereler donmaktadır. Bazı yıllarda ise hiç kar yağmayıp bol yağmurlu olmaktadır. Yaz ayları ise bazı yıllar devamlı yağışlı, bazen de tamamiyle kurak geçmektedir.

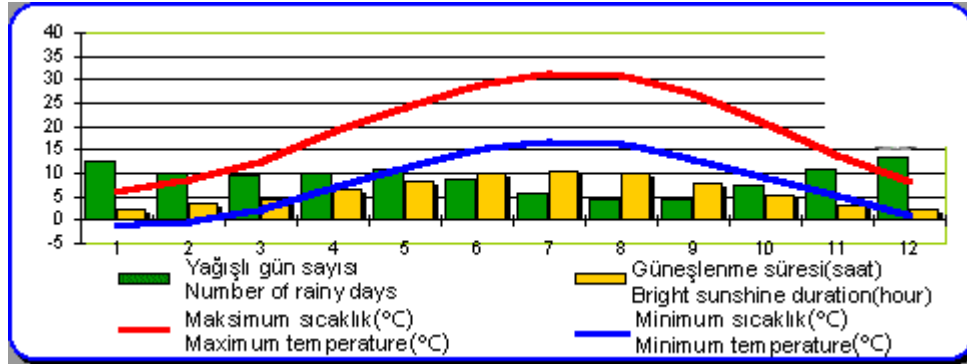
Mevsim özellikleri yıllara göre büyük farklılıklar gösterebilmektedir. İlde ilkbahar, kısa, sonbahar uzun sürmektedir.

Edirne’de rüzgarlar kuzey rüzgarlarıdır. Bu rüzgarlar kuru rüzgarlardır ve halk bu rüzgarlara “poyraz” adını vermiştir. Edirne’de her mevsimde güney rüzgarları da esmektedir. Bu rüzgarlar yağmur getirmektedir. Bu rüzgarlara halk “lodos” demektedir. Her mevsimde doğudan, batıdanda rüzgarlar esmekte, fakat bunlar önem taşımaktadır. Çünkü bu rüzgarlar hava değişikliği yaratmamaktadır.

Edirne’de yıllık yağış toplamı ortalama 609 milimetredir. Yıllık sıcaklık ortalaması 13.5 °C’dir. Ortalama karla örtülü gün sayısı 17.1’dir. Yağışın mevsimlere göre dağılışı; Kış %30,5 İlkbahar %23, Yaz %19, Sonbahar %27,5’ dir (Korkut 1972).

Şekil 4.1 Edirne’de yağışın mevsimlere göre dağılışı (Korkut 1972).

Şekil 4.2 Edirne’nin 2004 yılında aylara göre iklim verisi (Anonim 2005).

4.1.1.3 Su varlığı

- **Meriç Nehri**

Meriç Nehri, Bulgaristan'dan doğmakta; bir süre Yunanistan-Bulgaristan ve Türkiye-Yunanistan sınırını oluşturarak güney-doğuya doğru akmaktadır. Edirne yakınında, önce Arda ile sonra da Tunca Nehri ile birleşmektedir. Edirne'den sonra güney yönünde akmakta ve Dimetoka yakınında Yunanistan'dan gelen Kopkino Nehrini alarak, bir süre güney-batı yönünde ilerledikten sonra tekrar güneye dönmektedir. Balabancık köyü civarında Ergene ile birleşmektedir. Bundan itibaren daha çok kıvrımlar yaparak güney-batıya doğru akar ve Enez ilçesinden Ege denizine dökülmektedir.

Türkiye-Yunanistan sınırı boyunca 185 km.lik bir uzunluğa sahiptir. Derinliği 60 cm ile 520 cm arasında değişir. Arda ve Tunca'nın birleştiği yerde artar. Arazi sulanmasında ve balığından faydalanmaktadır.

- **Arda Nehri**

Pazarkule hudut kapısından Edirne İli'ne giren Arda ırmağı, 1 km. sonra Ardakule mevkiinde Meriç Nehri ile birleşmekte ve Meriç ismi altında doğuya doğru akarak ileride Tunca'yı da almaktadır. Güneye doğru yer değiştirmektedir.

Derinliği 10 cm. ile 300 cm. arasında değişir. Debisi belli değildir. Çok küçük bir bölümü Türkiye sınırları içinde kaldığından suyundan herhangi amaçla yararlanılmamaktadır.

- **Tunca Nehri**

Edirne'nin kuzeyinde Uzunbayır mevkiinde il hududuna girmektedir. Suakacağı köyüne kadar hududu teşkil ederek güneye doğru akmaktadır. Edirne'nin Kirişhane mevkiinde

Meriç'le birleşmektedir. Meriç adı altında Enez'e doğru akmaktadır. Yaklaşık olarak boyu 48 km. dir. Derinliği 82 cm. ile 540 cm. arasında değişmektedir. Saniyede 31 m³ su taşır. Yatağı az eğimli olduğundan ovaların sulanmasını kolaylaştırmaktadır.

- **Ergene Nehri**

Meriç Nehri'nin bir kolu olan Ergene, Tekirdağ'a bağlı Saray İlçesi'nin kuzeyini kaplayan Istranca Dağları'ndaki Karatepe'den çıkmaktadır. Geniş bir yay çizmektedir. Kırklareli'nin Pehlivanköy ilçesinden geçerek Edirne topraklarına girmektedir. Uzunköprü'den geçerek Balabancık köyü yakınında Meriç Nehri ile birleşmektedir.

4.1.1.4 Flora – fauna

İki yanı Tunca ve Meriç Nehirleri ile çevrili, doğu bölümünde yamaçlara yaslanmış dalgalı ovaların ortasında bulunan kentin doğal bitki örtüsü bozkırdır. İlkbaharda göz alabildiğine yemyeşil olmakta ve bir süre sonra bozkır renk renk çiçeklerle donanmaktadır (Korkut 1972).

Lalapaşa İlçesi'ndeki Istranca Dağları meşe (*Quercus* sp.) , dişbudak (*Fraxinus* sp.) ve karaağaçla (*Ulmus* sp.) örtülüdür. Enez İlçesi'ndeki Çandırlar, Uzunköprü ilçelerinin yüksek yerleri ve Meriç İlçesi, meşe (*Quercus* sp.), karaçalı fundalıkları ile örtülüdür (Korkut 1972).

Karaağaç İlçesi'ne giden yolun iki yanına yüz yıllık kavak (*populus* sp.) ağaçları sıralanmıştır. Karaağaç yolu ile Meriç Irmağı arasında Söğütlük bulunmaktadır. Söğütlük, Orman İdaresi'nce piknik yeri haline getirilmiştir ve halkın hizmetine açılmıştır. Bu yerin doğal bitki örtüsü söğüt (*Salix* sp.), kavak (*Populus* sp.) ve karaağaç (*Ulmus* sp.)' tır.

Edirne endemik bitkileri açısından zengin bir kenttir. Başlıca endemik bitkileri şunlardır:

Centaurea kilea (Asteraceae: Papatyağiller),
Noel gülü, *Helleborus vesicarius* (Ronunculaceae: Dügün çiçeğiller),
Paronychia argyroloba (III ecebraceae),
Dişbudak, *Fraxinus ornus ssp.cilicia* (Oleaceae: Zeytingiller),
Anchusa heterophylla ssp.incana (Boraginaceae),
Asperula lilaciflora ssp.phrygia (Rubiaceae),
Crocus biflorus ssp.pulchriclor (Iridaceae: Süsengiller),

Edirne’de tarım yapılan alan, ürün yetiştirmeye çok elverişlidir ve özellikle endüstri bitkileri yetişmektedir.

Çizelge 4.1 Edirne İli topraklarının mevcut alan kullanımı (Korkut 1972).

Tarım yapılan alan	%47
Mera	%34
Ağaçlık ve orman	%13
Ürünü bulunmayan	%6

Edirne İli’nin her yerinde kurt, tilki ve tavşan yaşamaktadır. Çandır, Korudağ’ın derin çataklarında yaban domuzu, yaban kedisi, çakal, kunduz ve karaca üremektedir (Korkut 1972).

Deniz, göl ve ırmaklarında sazan, yayın, levrek, kefal ve yılan balığı üremektedir. Deniz ve göl kıyılarındaki sazlıklarda ise yaban ördeği ve yaban kazı üremektedir (Korkut 1972).

Edirne kentinin faunasını; semender, kurbağalar, sürüngenler, kuslar, memeliler oluşturmaktadır. Faunistik çalışmalar:

Omurgasız hayvanlarda; teyyare böcekleri, hap böcekleri, karıncalar, parazitoit arıcıklardır.

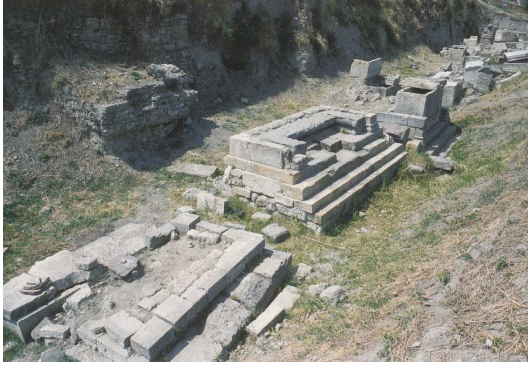
Omurgalı hayvanlarda; kuyruklu ve kuyruksuz kurbağalar, kuslar ve özellikle kemirici memelileri içermektedir.

Edirne’de av kuşlarından keklik, bıldırcın, çulluk, üveyik, çil; yırtıcı kuşlardan kartal, atmaca ve doğan diğer kuşlardan karga, saksagan, serçe, kırlangıç, leylek, karabatak, güvercin ve kumru çok üremektedir.

4.1.1.5 Peyzaj Özellikleri

Edirne kenti ve yakın çevresinde peyzaj özellikleri açısından zengin yerler; Enez antik kenti, Hıdırlık tepesi ve tabyası, Sarayıçi, Söğütlük , Bülbül Adası ve Gala Gölü’dür.

- **Enez antik kenti**: Tarihi dönemlerde çok önemli bir liman iken bugün kıydan 3-5 kilometre içerilerde kalmıştır. İki limanlı Enez kenti, Pers, Makedon, Roma, Bizans ve Ceneviz yönetimlerini yaşamıştır. 1456 yılında Osmanlı Devletine katılmıştır. Yapılan kazılarda kent yaşamını M.Ö. 5300 yılından bu yana sürdürdüğü anlaşılmaktadır. Şarap mahzenleri, tabanı mozaikle döşenmiş villa, hamam kalıntıları, kaldırım taşlı caddeler, bazilika ve şapeller, Roma ve Osmanlı dönemi nekropoller gibi mimari kalıntıların yanı sıra çeşitli malzemelerden yapılmış irili ufaklı buluntulara ulaşılmıştır. Birçok kere restore edilmiş olan Enez kalesi görülmeye değerdir (Anonim 2003).

Şekil 4.3 Enez antik kenti

- **Hıdırlık tepesi ve tabyası**: Hıdırlık, Edirne kent merkezinin birkaç kilometre kuzeybatısına düşen orta yükseklikteki bir tepedir. Tepenin günümüzde

taşıdığı en önemli özellik, üzerinde kurulmuş olan “Hıdırlık Tabyası” dır. (Kuruluşu 1830-1931) Bu tabya Balkan Savaşlarında 155 gün süren Edirne savunmasının en güçlü direnç noktası ve savaş karargahıdır. Bu alanın restore edilip turizme kazandırılması gerekmektedir (Kazancıgil 2002).

Şekil 4.4 Hıdırlık tabyaları

- **Sarayıcı:** Tunca nehrinin iki kolu arasında yer almaktadır. Alan sık ağaçlarla kaplıdır. Kent merkezine çok yakın bir yerde peyzaj değeri yüksek mekanların bulunması kentten bunalan kişiler için rahat erişilebilir olması açısından önemlidir.

Şekil 4.5 Sarayıcı’ndan görünüm

- **Söğütlük:** Karaağaç yolu üzerinde yer almaktadır. Meriç nehri kıyısındaki bu alanda kamping yerleri , çocuk parkları, çay bahçeleri ve restoranlar yer almaktadır. Meriç Nehri yatağının geniş olmasıyla dikkatimizi çekmektedir (Anonim 2003).

Nehrin her iki tarafında da bozulmamış yeşil doku rekreatif kullanımlar için oldukça önemlidir.

Şekil 4.6 Söğütlük

- **Bülbül Adası:** Karaağaç yolu üzerinde Meriç ve Tunca nehirlerinin arasında yer almaktadır. Üzerinde bahçeler bulunmaktadır. Burada bulunan bülbüllerin çokluğundan bu ad verilmiştir. Kuş seslerini dinlemek isteyenlerin ziyaret ettiği bir alandır (Anonim 2003).

Şekil 4.7 Bülbül Adası

- **Gala Gölü Tabiatı Koruma Alanı:** Enez İlçesi'ne 10 km uzaklıkta Karpuzlu ve Koyun Tepe köyleri sınırları ilçesinde yer almaktadır. Alanın büyüklüğü 2 bin 369 hektardır. Aralarında soyu tükenmekte olan ve çok az bulunan türler de olmak üzere yaklaşık 111 kuş türü burada yaşamaktadır. Soyu tükenme tehlikesi yaşayan türler arasında tepeli pelik, pelikan, çeltikçi ve küçük karabatak gibi kuşlar sayılabilmektedir (Anonim 2003).

Şekil 4.8 Gala Gölü

4.1.2 Tarihçe

4.1.2.1 Tarih öncesi dönem

Edirne şehri, Balkan Yarımadası'nın güneydoğu uzantısını oluşturulan Trakya kesiminde, Tunca ile Arda nehirlerinin Meriç'e ulaştığı yer yakınında, Tunca'nın Meriç'e kavuşmasından önce meydana gelen kavis içinde bulunmaktadır. Edirne'nin bulunduğu yerde, Trak kabilelerinin açık bir şehir veya pazar yeri kurmuş, fakat çok fazla gelişmiş olmadığından Trakya tarihinde önemli bir rol oynamamıştır.

Edirne'yi içine alan bölgenin tarihöncesi devirleri hakkında hiçbir bilgi yoktur. M.Ö. 1400-1200 bu bölgeye Aka medeniyetinin nüfus ettiği ve bu medeniyetten alınmış unsurların burada yaşamış olduğu söylenebilir. Fakat oturdukları yerlerde şehirler kuramamışlardır (Anonim 1993).

M.Ö. 513 Trakya Pers hakimiyetine girmiştir. Pers hakimiyetinden sonra Odrys'ler tarafından bir devlet kurulmuş ve M.Ö. 4. yy'da parçalanmaya başlayarak Makedonya Krallığı kurulmuştur. Bu krallıkta Romalılar tarafından ortadan kaldırılmasıyla Roma'nın nüfusu altına girmiştir.

4.1.2.2 Roma dönemi

Edirne, II. yüzyılda Roma İmparatoru Hadrianus (117-138) tarafından yeniden kurulmuştur. Şehri tesis ve imar ederek, hamamlar ve binalar inşa ettirmiştir. Şehrin ismi bu yüzden Hadrianopolis olmuştur (Özdeş 1951).

İslâm kaynaklarında ise Hadrianopolis, "Edrenos" ve Edrenabolu" olarak kaydedilmiştir. I. Murat zamanında "Edrene" şekli benimsenmiş ve uzun süre bu tarzda anıldıktan sonra muhtemelen XVIII. yüzyıldan itibaren "Edirne" olmuştur (Özdeş 1951).

Roma dönemine ait Hadrianopolis şehir suru tasvir edilmiştir. Ortada bir kapı, onun her iki yanında üzerleri kûlahla örtülü birer silindirik kule görülmektedir (Anonim 1993).

4.1.2.3 Bizans Dönemi

Edirne Bizans döneminde Balkanlardan inen tehlikelerin tehditi altında kaldı. Bu dönem Edirne için karışıklıklarla geçti. Bizans imparatorları Edirne'ye egemen olmakta zorlandılar.

Kent sık sık başka güçlerin eline geçmiştir. 1018 yılında Bizanslılar için en büyük tehlike Peçeneklerdir. M.S. 1050 yılına kadar süren bu saldırılar haçlı seferlerinin başlamasıyla son bulmuştur. Haçlı seferlerinden sonra imparatorluk içinde çıkan taht kavgaları Osmanlı devletinin bu durumdan istifade etmesine neden olmuştur.

4.1.2.4 Osmanlı Dönemi

Bizans'daki iç mücadeleler ve Balkanlar'daki karışıklıklardan yararlanmak isteyen, Orhan Bey ve Süleyman Paşa Edirne ile yakından ilgilenmeye başlamışlardır. Özellikle I. Murat'ın tahta çıkmasıyla birlikte Rumeli'nin fethi yolundaki çalışmalara büyük önem ve hız verilmiştir. Evrenoz ve Hacı İlbeyi kumandasındaki Türk birlikleri Malkara, İpsala, Dedeoğlu ve Dimetoka'yı fethetmişlerdir. Çorlu ve Keşan'ın da Evrenos Bey ve Hacı İlbeyi tarafından alınmasından sonra, Lala Şahin Paşa, Edirne'nin fethiyle görevlendirilmiştir. Sazlıdere' de Rum-Bulgar kuvvetleri, Osmanlı ordusu tarafından bozguna uğratılmıştır. Edirne'yi, Lala Şahin Paşa 1361 yılında teslim almıştır.

Edirne'nin fethi, Avrupa ve Türk tarihi için bir dönüm noktası oluşturmuş ve Osmanlı Devleti'ne, İstanbul'a yapılacak bir hareket için büyük bir stratejik üstünlük sağlamıştır. Edirne, Türkler' in Rumeli fetihlerinde birinci derecede rol alarak merkezî bir hareket üssü haline gelmiştir. Türkler' in, Batı' ya yönelik bütün seferlerinde ordular burada konaklamıştır. Sultanlar, çoğu kez Otağ-ı Hümayûn'u burda kurmuş, Vezirler'e hil'atler giydirmişlerdir. Fethedildiğinde bakımsız bir halde bulunan şehir, Türkler tarafından hazırlanan planlar çerçevesinde imar edilmiştir. Bu politika neticesinde Edirne, kısa zamanda büyük bir gelişme göstermiş, camiler, saraylar, hanlar, hamamlar, medreseler, konaklar, köprüler, yollar vs. eserlerle süslenmiş ve dünya tarihinde adları anılan meşhur şehirler arasında yer almıştır. II. Murad zamanında şehrin hızlı gelişmesi devam etmiştir. İmar yönünden ilerleyen Edirne ve çevresinin önemi artmıştır. Yeni binalar, köprüler, hanlar, hamamlar inşa edilmiştir.

XVI. yüzyılda Edirne hızlı bir gelişme kaydetmiş ve muhteşem abideler vücuda getirilmiştir. XVIII. yüzyılın ikinci yarısında şehir yeniden büyük önem kazanmıştır. Bunda Osmanlı padişahlarının burada oturmaları etkili olmuştur. Edirne adeta ikinci bir başkent olma özelliğine kavuşmuştur. I. Ahmed, II. Osman ve IV. Murad' ın av eğlenceleri düzenleyerek Edirne'de kalmaları da şehre duyulan ilgiyi arttırmıştır. IV. Mehmed ise, Edirne'yi ikinci bir devlet ve yönetim merkezi haline getirmiştir.

Saray-ı Cedid (Yeni Saray) ve bazı köşkler bu dönemde yapılmıştır. XVIII. yüzyılın sonlarına doğru başlayan Avusturya seferleri ve bunun sonucunda uğranılan bozgunlar, Edirne'yi olumsuz etkilemiştir. XVIII. yüzyıl Edirne'nin gerileme devridir. 1745 yılında

meydana gelen büyük yangında 60 kadar mahalle harabeye dönmüş, 1751 depreminde de pek çok bina yıkılmıştır. Şehir bu olayların açtığı derin yarayı uzun süre kapatamamıştır. 1766-1768 seferlerinde Edirne yine hareket üssü olmuş, fakat savaşlar yenilgi ile sonuçlanmıştır (Korkut 1972).

Edirne, Türk hakimiyetine girdikten sonra, ilk defa 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı'nda, işgale uğramıştır. Bu savaş, Osmanlı Devleti'ni ve Edirne'yi çok sarsmıştır. Edirne'nin düşman birlikleri tarafından işgal edilmesi, yapılan katliam, zulüm ve savaşın yol açtığı diğer acılar Türkler'in şehir ve çevresinden göç etmesine neden olmuştur. İşgal sonucunda, meydana gelen göçlerden dolayı, Edirne'nin nüfusu 50 bin kadar azalarak 100 bin civarına düşmüştür.

Edirne, Doksanüç Harbi adıyla bilinen savaş sırasında, 20 Ocak 1878-13 Mart 1879 tarihleri arasında, Rus işgali altında kalarak ikinci büyük felâketini yaşamıştır. Öyle ki Ruslar ve diğer işgalciler tarafından şehrin bir çok semti baştan başa tahrip edilmiş, yapılan zulüm karşısında halkın bir kısmı evlerini terk etmek zorunda kalmış, işgal ve hastalıklardan dolayı onbinlerce Türk helek olmuştur.

Edirne'yle çevresi, Doksanüç Harbi'nden sonra, otuz yılından fazla bir süreyi barış ve sükûn içinde geçirmiştir. Fakat I. Balkan Savaşı'nda, işgale uğramış ve özellikle Bulgarlar'ın zulmünden dolayı büyük bir felâket yaşamıştır. Ekim 1912'den itibaren saldırıya geçen Balkan Devletlerinin kuvvetlerine karşı Şükrü Paşa insanüstü bir mücadele göstererek şehri savunmuştur. Altı aylık bir direnişten sonra açlık ve cephanesizlikten şehir teslim olmak mecburiyetinde kalmıştır. Edirne, II. Balkan Savaşı sırasında, 22 Temmuz 1913 tarihinde kurtarılmıştır. Osmanlı Devleti'nin, Balkan devletleri ile imzaladığı antlaşmalar ve bunların kendi aralarında yaptıkları Bükreş Antlaşması ile fiilî durum hukukî hâle getirilmiştir.

I. Dünya Savaşı'ndan sonra da Edirne ve Doğu Trakya üzerindeki Yunan emelleri devam etmiştir. Millî Mücadele yıllarında Edirne, İstanbul'a ulaşmak isteyen Yunanlılar'ın ilk hedefleri arasında yer almıştır.

4.1.2.5 Cumhuriyet dönemi

Ülkenin her yerinde olduğu gibi burada da işgal ve tehditlere karşı teşkilâtlanmalar başlamış ve buna bağlı olarak "Trakya Paşaeli Cemiyeti" kurulmuştur. Haziran 1920'de toplu olarak Trakya saldırılarına başlayan ve 15 Temmuz 1920'de Meriç üzerinden Edirne'ye yürüyen Yunan kuvvetlerine karşı Türkler, çetin bir mücadele vererek başarı sağlamışlardır. Fakat Çanakkale Boğazı'ndan geçerek Tekirdağ üzerinden Trakya'ya saldıran Yunan kuvvetleri durdurulamamıştır. 15 Temmuz 1920'de başlayan mücadele 25 Temmuz 1920'ye kadar devam etmiştir. Yunan kuvvetleri 25 Temmuz 1920'de Edirne'ye girmiştir. Ancak Yunanistan, Anadolu'da uğradığı büyük yenilgiler, özellikle Büyük Taarruz sonucunda, 11 Ekim 1922 tarihinde Mudanya Mütarekesi'ni imzalamıştır. Buna bağlı olarak Yunanlılar, Karaağaç da dahil Meriç'in batısına kadar bütün Doğu Trakya'dan çekilmek mecburiyetinde kalmışlardır. 14 Ekim 1922 tarihinden itibaren uygulamaya başlanan mütareke hükümlerine göre, Yunan kuvvetleri tarafından boşaltılan Edirne'ye 25 Temmuz 1922'de Türk ordusu girmiştir. 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Lozan Antlaşması gereğince, Yunanistan'dan savaş tazminatı olarak alınan Karaağaç'tan da 15 Eylül 1923'te Yunan kuvvetleri çekilmişlerdir. 1938 yılında Nöyyi Antlaşması'nın bir maddesi değiştirilerek sınırların 60 kilometreye kadar askersiz bırakılması durumu ortadan kaldırılmıştır. Bunun üzerine Türk Ordusu 20 Ağustos 1938'de Edirne'ye girmiştir.

Böylece Trakya'daki bugünkü sınırlarımıza ulaşılmış ve Edirne Türkiye Cumhuriyeti'nin Batıya açılan kapısı hâline gelmiştir.

Kültürel özellikler

4.1.3.1 Külliye

- **Beyazıt Külliyesi**

1488 yılında II. Bayezid tarafından Mimar Hayrettin'e yapılan cami, talimhane, darüşşifa (hastane), medrese (tıp fakültesi), imaret (aşocağı), mutfak, tabhane

(hastaların iyileştikten sonra bir süre daha dinlendikleri, bakıldıkları yer) ve ‘mumhane’ gibi bölümlerden oluşmaktadır. Külliye içinde bulundurduğu bütün birimleriyle bugünün anlayışına uygun bir sağlık ve sosyal yardım kuruluşu olarak inşa edilmiştir.

Şekil 4.9 Beyazıt Külliyesi

Cami, tek büyük kubbeli ve kemersiz ve sütunsuzdur. Kubbe duvarlar üzerine oturtulmuştur. Kubbenin çapı 22 m’dir. İki minaresi vardır. Minareler 200 m uzunluğunda ve tek şerefelidir. Caminin önünde üç kapılı avlusu vardır. 18 sütun ve 22 kubbeli revakla çevrilmiştir. Avlunun ortasında bir şadırvan yer almaktadır (Anonim 2002).

Darüşşifa, külliyenin sağlık merkezi olup burada ruh hastaları müzik ile tedavi edilmiştir. 10 kişiden oluşan musiki topluluğunun, akustığı oldukça hassas olan bu mekanda haftada 3 gün verdiği konser yankılanmadan binanın her tarafından rahatlıkla dinlenebilmiştir. Tedavide musikin yanı sıra su sesi ve güzel kokudan da yararlanılmıştır. Şadırvandan fişkıran suların sesi, tedavinin önemli bir kısmını oluşturmuş, hastaları huzura kavuşturmuştur. Bu şifahanede tedavi ücretsiz

yapılmış, haftada 2 gün şehirdeki hastalara parasız ilaç dağıtılmıştır. Medresede doktorluk eğitimi yapan öğrenciler darüşşifa’da uygulama yapmışlardır.

Şekil 4.10 Sağlık Müzesi

Külliye’nin, cami hariç diğer bölümlerinin mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından 1984 yılında Trakya Üniversitesi’ne devredilmiştir. Darüşşifa’nın sağlık müzesine dönüştürülmesi çalışmalarına ise 1993 yılında başlanmış, Kültür Bakanlığı’nın 23 Nisan 1997 yılında onayı ile özel müze olması kesinleşmiştir. Külliye’nin psikiyatri tarihi bölümü ise İstanbul Ruh Hastalarını Readaptasyon Derneği’nin katkılarıyla 30 Haziran 2000 tarihinde hizmete açılmıştır. Şimdi çok sayıda ziyaretçi akınına uğramaktadır. Müzede ayrıca sergi odaları, tıp tarihi odası, mimar Sinan eserleri sürekli fotoğraf sergisi ve Edirne araştırmacılarından Tosyavizade Dr. Rıfat Osman Bey ve Ord. Prof. Süheyl Ünver anısına adanmış iki oda bulunmaktadır (Anonim 2002).

- **Selimiye Külliyesi**

Osmanlı İmparatorluğu’nun en parlak döneminde inşa edilen cami, Türk mimari sanatının doruk noktasındadır. Mimar Sinan’ın ‘ustalık eseri’ olarak nitelenen bu görkemli yapıt kurulduğu yer açısından tüm Edirne’ye hakim bir noktada konumlandırılmıştır.

Şekil 4.11 Selimiye külliyesi

Temelleri 1567 yılında atılan ve 1574 yılında tamamlanan caminin sağında ve solunda iki medrese inşa edilmiştir. Cami dört köşesinden 70,89 m yüksekliğinde dört minare ile çevrilidir. Bu minareler üçer şerefelidir. Minareler depremde yıkılınca iki minarenin her şerefesine giden yol ayrı yapılmış; diğer ikisi yapılmamıştır. Her şerefeye ayrı yoldan ulaşılan minarelere çıkmak isteyen üç ziyaretçi aynı zamanda birbirini görmeden aynı minarenin birinci, ikinci ve üçüncü şerefelerine çıkmaktadırlar (Anonim 1988).

Şekil 4.12 Selimiye külliyesi

Cami, mimari özelliklerinin erişilmezliğinin yanı sıra taş, mermer, çini, ahşap ve sedef gibi işlemleriyle de son derece önemlidir. Özellikle yekpare mermerden

yapılan minber caminin en göze çarpan unsurlarından birisidir. Ana mekanı 31,22 m'lik bir kubbe ile örtülen caminin alanı kareye yakın dikdörtgen şeklindedir. Caminin merkezine oturtulan hünkar mahfili, klasik devir kalem işleri ve Edirnekâri ile zengin bir görseelliğe kavuşturulmuştur. Ayrıca caminin 'sıraltı' tekniği ile yapılan çinileri, hünerli İznik çini ustalarının eserleridir. Edirne'nin simgesi olan Selimiye Camii'ne III. Murat zamanında avlusu boyunca uzanan bir arasta eklenmiştir. Selimiye Arastası bugün de hareketliliğinden hiçbir şey kaybetmeden ticaret merkezi olma özelliğini korumaktadır (Kuban 1988).

Şekil 4.12 Selimiye külliyesi

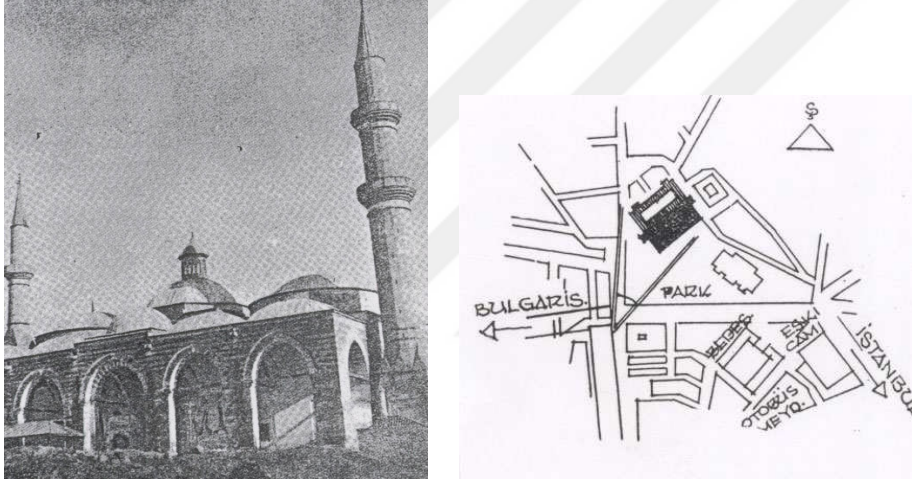
4.1.3.2. Camiler

Yıldırım Camii

Cami, Edirne – Kapukule yolunun kuzeyinde, Yıldırım semtindedir. Edirne'nin en eski camiidir. Yıldırım Beyazıt tarafından 1400 tarihinde yaptırılmıştır. Cami, kilise temelleri üzerine oturtulduğundan yapı haçı andıran bir plan şemasına sahip olup, mihrap da dönüktür. Bu caminin değerli çinileri ve mermer halkaları 1878' de Ruslar tarafından yağma edilmiştir (İslam Ansiklopedisi 1994).

Eski Camii

Edirne kent girişinde, asfalt yolun solunda yer almaktadır. Araçlar caminin hemen kenarından geçmektedir. Eski camii, dokuz küçük kubbeli, üç kapılı ve iki minarelidir. Minarelerinin biri bir diğeri iki şerefelidir. Güneydeki iki şerefeli minarenin sonradan eklendiği anlaşılmaktadır. Süleyman Çelebi zamanında başlanan eser 1414'de Çelebi Mehmet zamanında tamamlanmıştır. Caminin içi 2116 m² 'dir. Yazılarının sanat değerinin yüksek olduğu söylenmektedir. Mimar Hacı Alaeddin ve kalfası İbrahim oğlu Ömer ile birlikte 11 yılda yapılmıştır (Korkut 1972).

Şekil 4.13 Eski Camii ve yerleşim planı

Dünyada son cemaat yeri kapalı yapılan ilk camidir. Bu yönden sanat değeri yüksektir. Eskiden bu camide kışın musluklardan sıcak su aktığı, önündeki bahçesinde çeşitli çiçekler yetiştirilip namazlarda misk kokulu çiçek saksılarının saflar arasına dizildiği bilinmektedir (Korkut 1972).

Eski caminin etrafı küçük el sanatlarına ait dükkanlar, bedesten ve Rüstem Paşa Hanı ile çevrilidir.

Gazi Mihal Camii

1422 yılında Mihal Bey tarafından inşa ettirilen cami, yan mekanlı (zaviyeli) camiler grubundandır. Caminin en dikkat çeken yönlerinden biri de ‘soğan külahlı’ minaresidir. Bir kubbeli, bir kemerli ve tek minarelidir.

Tarihi kayıtlara göre caminin etrafında misafırhaneler ve imaret yer almaktadır. Fakat bu yapıların hiçbirisi bugüne ulaşamamıştır.

Beylerbeyi Camii

Cami, 1429 yılında II. Murat döneminde Beylerbeyi Yusuf Paşa tarafından yaptırılmıştır. Bir bütün bir de yarım kubbeden meydana gelmiştir. Daha önce var olduğu bilinen medresesi bugün mevcut değildir.

Şekil 4.14 Beylerbeyi Camii

Şahmelek Camii

Edirne – Kapıkule yolu üzerinde, Gazimihal Köprüsü’nün yakınlarına inşa edilmiştir. Kesme taştan yapılmış tek kubbeli bir camidir (Anonim 2003).

1429 yılında Şah Melek Paşa tarafından inşa ettirilmiştir. Rumi bordürleri ve çinileriyle özgün bir yapıttır. Minaresi Balkan Savaşı sırasında yıkılmış, daha sona yeniden yapılmıştır.

Muradiye Camii

II. Murat tarafından 1435-1436 yılları arasında Sarayıçi'ne bakan bir tepenin üzerine inşa ettirilen cami yan mekanlı (zaviyeli) cami türünün en güzel örneklerinden biridir. Dış görünüş olarak oldukça sade olmasına karşın içi mekansal açıdan çok farklı bir nitelik sunmaktadır.

Caminin duvarlarını süsleyen çiniler Osmanlı çini sanatının en güzel örnekleri arasında kabul edilmektedir. Caminin yanındaki imarethane ve hamam 18. yy'da inşa edilmiştir (Korkut 1972).

Şekil 4.15 Muradiye Camii

Darül Hadis Camii

'Kaleiçi' semtinde yer alan bu cami, 1434 yılında II. Murat döneminde medrese olarak yapılmıştır (Anonim 2003).

Adı, ‘Hadis evi’ yani Hz. Muhammed’in kutsal hadislerinin okunduğu okul, eski deyimiyle medreseden gelmekte olup, sonradan camiye çevrilmiştir. Tek kubbeli ve tek minarelidir. Minare Balkan Savaşları sırasında yıkılmıştır. Caminin bahçesi Osmanlı şehzadeleri için mezarlık olarak kullanılmıştır. Caminin iki tarafına inşa edilen türbelerde II. Murat, oğlu II. Mustafa ve III. Ahmet’in kızlarının mezarları bulunmaktadır (Korkut 1972).

Üç Şerefeli Camii (Burmali Camii)

1438-1447 yılları arasında II.Murat tarafından inşa ettirilen caminin mimarı tam olarak bilinmemekte mimar Muslihiddin olduğu düşünülmektedir (İslam Ansiklopedisi 1994).

İçi 2000 m² olup dikdörtgen biçimindedir. Saf uzunluğu açısından en uzun camilerden biri olarak bilinmektedir. Ortada yer alan 24 m çapında büyük kubbe altıgen bir kasnak yardımıyla iki ayak ve duvarlar üzerine oturtulmuştur. Tamamen çıplak taş olarak bırakılan cami duvarları yapıya heybetli bir görünüm kazandırmaktadır. Cami dört farklı dönemde inşa edilmiş dört farklı üslupta minareye sahiptir.

Doğu güneydeki minare üç şerefelidir. Bu minarenin her şerefesine giden yol ayrıdır. Üç kişi birbirini görmeden ayrı şerefele ulaşabilmektedir. Bu tip mimari çözüme sahip dünyada yapılan ilk minaredir. Minarenin yüksekliği 67,62 m’dir. Cami adını bu minareden almaktadır (Korkut 1972).

Şekil 4.16 Üç Şerefeli Camii

Güneydoğudaki minare tek şerefeli ve burmalıdır. Bu nedenle caminin bir diğer adı da ‘Burmali Cami’ dir.

Şekil 4.17 Üç Şerefeli Camii

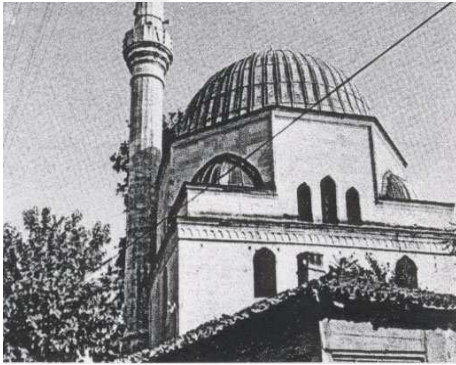
Diğer iki minare tek şerefelidir. Bunlardan biri çubuklu minaredir. Bu caminin dört kapısı vardır. Doğrama kapılarının sanat değeri yüksektir. Üç Şerefeli'nin ayrıca üç kapılı bir avlusu vardır. Bu avlunun etrafı 21 kubbeli bir revak ile örtülüdür.

Defterdar Mustafa Paşa Camii

Kitabesi olmadığı için yapıldığı yıl belli değildir. 16. yy'ın ikinci yarısında yapılmış, 1752 depreminde yıkılmıştır. Son cemaat yerinde mermer iki sütun göze çarpmaktadır. Esere 1960 yılında onarım yapılarak eski haline getirilmiştir.

Ayşekadın Camii

Çelebi Mehmet'in kızı Ayşe Hatun 1469 yılında bu camiye yaptırmıştır. Tek kubbeli, tek minareli olup Ayşekadın semtinde yer almaktadır.

Şekil 4.18 Ayşekadın Camii

Sitti Sultan Camii

Süleyman Beyin kızı Sitti Sultan Hatun 1449 yılında yaptırmıştır. Tek minareli, tek kubbeli zarif, küçük ölçekli güzel bir camidir (Korkut 1972).

Lâri Camii

Cami, Abdülhamit Lâri tarafından 1514 yılında yaptırılmıştır. 1752 depreminde yıkılmıştır. Onarım çalışmaları yapılmıştır. Halk arasında ‘Laleli Cami’ olarak bilinmektedir.

Süleymaniye Camii

Tunca kenarında, mezbaha yakınındadır. Edirne-Karaağaç yolundan görülmektedir. Tek minareli, bir büyük, üç küçük kubbelidir. Kanuni vezirlerinden Süleyman Paşa tarafından 1548 yılında yaptırılmıştır. 1752 depreminde yıkılmış, I. Mahmut devrinde onarılmış olup Cumhuriyet devrinde yeniden onarılmıştır.

Kuş Doğan Camii

Fatih zamanında yeniçeri ağalığı yapmış olan Doğan Ağa tarafından 1472 yılında yaptırılmıştır. Tek kubbeli, tek minarelidir. Karanfiloğlu semtindedir (Korkut 1972).

4.1.3.3 Kervansaraylar

Rüstempaşa Kervansarayı

Eski caminin arkasında, iki katlı ve kârgir olup ortasında bir avlu yer almaktadır. Üzeri kurşun kaplı kubbeciklerle örtülüdür. Tarihte bu kervansarayın odaları Edirne tüccarları tarafından kiralanmıştır. Para ve kıymetli eşyalar bu odalarda korunmuştur. Bu eseri Kanuni’nin vezirlerinden Rüstem Paşa, Mimar Sinan’a yaptırmıştır. Bu değerli eser bugün turistik otel olarak işlev görmektedir.

Şekil 4.19 Rüstempaşa Kervansarayı

Ekmekçioğlu Kervansarayı

Ayşekadın semtinde yer alan bu eser I. Ahmet'in defterdarı Ekmekçi oğlu Ahmet Paşa tarafından 1609 yılında yaptırılmıştır. Mimarları İstanbul'daki Sultan Ahmet Camii'nin Baş Mimarı Mehmet Ağa ile Edirne mimarı Hacı Şaban Bey'dir.

Bedesten, han ve arastalar

Ali Paşa Çarşısı

1561 yılında Hersekli Ali Paşa tarafından Mimar Sinan'a yaptırılmıştır. Kırmızı-beyaz taşlardan yapılmış devasa kemerleriyle dikkat çekmekte yanlarındaki kalın duvarların üzeri kurşun kaplı kemere bağlanmaktadır. Yanlarda pencere yoktur. Işık üstteki pencerelerden girmektedir. 6 kapısı vardır. Çarşıda hemen her tarz ürüne rastlamak mümkündür. 1992 yılında çok büyük bir yangın yaşayan Ali Paşa Çarşısı 5 yıllık bir restorasyonun ardından 1997 yılında tekrar hizmete girmiştir (Anonim 2003).

Selimiye Arastası

Selimiye Camii'ne gelir getirmesi için III. Murat döneminde yapılan bina 73 kemerli ve 4 kapılıdır. İçinde 124 dükkan mevcuttur. Özellikle turistik eşya satan dükkanların bulunduğu Selimiye Arastası, son yıllarda yeniden Edirne ticaret hayatının önemli bir parçası haline gelmiştir.

Bedesten Çarşısı

Eski Camii'ye gelir sağlamak için 1417-1418 yılları arasında inşa edilen bedesten 19 kubbesi ve 4 kapısı ile görkemli bir yapıdır. Bedesten eskiden dünyanın en zengin alış veriş pazarlarından biri iken şu anda az sayıdaki mermer ustasının mesleklerini sürdürdüğü önemli bir ticarethane olarak kullanılmaktadır.

Şekil 4.20 Bedesten Çarşısı

Dar-ül Eytam Çarşısı

Abacılar başında bulunan eski Dakik Kapanı yerine 1330-1911 tarihinde yapılmış büyük bir iş hanıdır. İki katlı ve yarı kargir olan iş hanında 80'e yakın iş yeri bulunmaktadır. Burası 1293 (1877-1878) Osmanlı-Rus Savaşında öksüz kalan şehit ailelerinin çocuklarına gelir getirmek amacıyla yapılmış olup çarşının bir diğer adı da Yeni Çarşı'dır (Anonim 2003).

Taşhan

Üç Şerefeli camiinin karşısında bulunan bu eseri Sokullu Mehmet Paşa 16.yy'ın son yarısında Mimar Sinan'a yaptırmıştır. Onarılarak bugünkü haline getirilmiştir.

Hamamlar

- **Tahtakale Hamamı**

Edirne'nin her gün çalışan çifte hamamıdır. Aynı zamanda bir bölümü erkekler, diğer bölümü ise bayanlar tarafından kullanılmaktadır.1435 yılında II. Murat tarafından yaptırılmıştır.

Şekil 4.21 Tahtakale Hamamı

- **Mezitbey Hamamı**

Eski Camiinin karşısında bulunan bu hamam, 1442 yılında Eflak şehitlerinden hayrat sahibi Mezit Bey tarafından yaptırılmıştır (Korkut 1972).

- **Sokullu Hamamı**

16.yy'ın ikinci yarısında Sokullu Mehmet Paşa tarafından Mimar Sinan'a yaptırılmıştır. Hamam açık, aydınlık olup çifte hamam olarak hizmet vermeye devam etmektedir.

Abdullah Hamamı, Gazimihal Hamamı, Beylerbeyi Hamamı, Yeniçeri Hamamı, İbrahim Paşa Hamamı ve Kum Kasrı Hamamı Edirne'de yer alan diğer hamamlardır.

4.1.3.6 Kiliseler

- **Sweti George Kilisesi**

Kente ayakta kalan tek kilisedir. 1880 yılında yapılan ve Edirne'nin Kıyık Mahallesi'nde yer alan kilise Slav Bulgarcası ile yazılmış yazılar ve bölgede daha önce kurulmuş olan kiliselerden kalma tabloları barındırmaktadır. Kilise valilik kanalıyla başlatılan bir çalışmayla restore edilmektedir.

Şekil 4.22 Sweti George Kilisesi

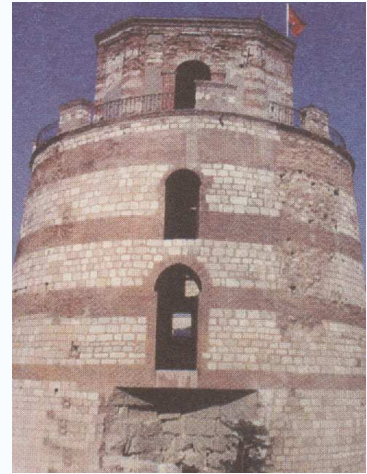
- **İtalyan Kilisesi**

Bazilikal plan tipinde olan yapının Rölöve, Restorasyon ve Restitüsyon projeleri Edirne Valiliği Çevre Koruma Vakfı Rölöve-Restorasyon Bürosu tarafından hazırlanmıştır. Kilise ve iki adet müştemilat binasından oluşan yapı kompleksinin, restorasyon çalışmaları sonrasında; okul olarak, kamu hizmetine sunulması planlanmaktadır.

4.1.3.7 Kaleler

- **Edirne Kalesi**

Roma İmparatoru Hadrianus tarafından yaptırılan kale kentle birlikte inşa edilmiştir. Kentin düşmanlar tarafından işgal edilmesini büyük ölçüde engelleyen kalenin 9 büyük kapısı, 4 köşesinde birer kulesi ve 12 burcu olduğu, Tunca nehri kıyısında, 360.000 m²lik bir alanı kapladığı bilinmektedir. Duvarlar tuğla ve kesme taştan yapılmış olup 3 m kalınlıkta, 6 m yüksekliktedir. Kalenin sahip olduğu dört büyük kulenin adları: Büyük Kule, Yerli Burgaz Kule, Germe Kapı Kulesi ve Zindan Kulesi'dir.

Şekil 4.23 Edirne Kalesi'nden bugüne ulaşan kule

Saraylar

Edirne saray yapıları yapılış tarih ve dönem özellikleri açısından genel anlamda iki grupta değerlendirilmiştir.

- **Bizans Döneminde Edirne Sarayları**

Kaynaklar Bizans döneminde Edirne tekfurlarının oturdukları saraylar hakkında fazla bir bilgi vermemekle birlikte yine de, Edirne’de bu dönemde saray denilen bazı binalar bulunduğunu göstermektedir (Kazancıgil 1994).

Evliya Çelebi, Seyahatnamesinde ‘Eski Edirne kralları Manyas kapısında oturlarmış’ demektedir. Manyas kapısı Edirne kalesinin güneye bakan yüzünde Tunca nehrine açılan bir kapıdır.

Abdurrahman Hibri Çelebi, ‘Enis-ül müsamirin’ adlı Edirne tarihçesinde ise Edirne’nin hisarını anlatırken “Edirne şehrinin hisarı dört köşe olarak yapılmıştır. Herbir köşesinde birer kule vardır ki, birisi, Üç Şerefeli Camii yakınında görülen büyük kuledir. Bizanslılar döneminde beylerinin sarayı burada ‘imış’ demektedir. Bu nedenle de bu kuleye Tekfur Kulesi denmektedir.

Ahmet Bâdi Efendi ise “Riyaz-ı belde-i Edirne” adlı eserinde Hibri’den aktararak yaklaşık aynı bilgileri vermekte ve Tekfur kulesi ve civarının fethinden sonra geçirdiği değişiklikleri anlatmaktadır. Edirne’nin fethinden sonra Sultan I.Murad’ın Edirne’de durmayıp bir süre Dimetokada kalması, adı geçen bu sarayların pek de oturmaya uygun durumda olmadıklarını göstermektedir (Kazancıgil 1994).

- **Osmanlı Döneminde Edirne Sarayları**

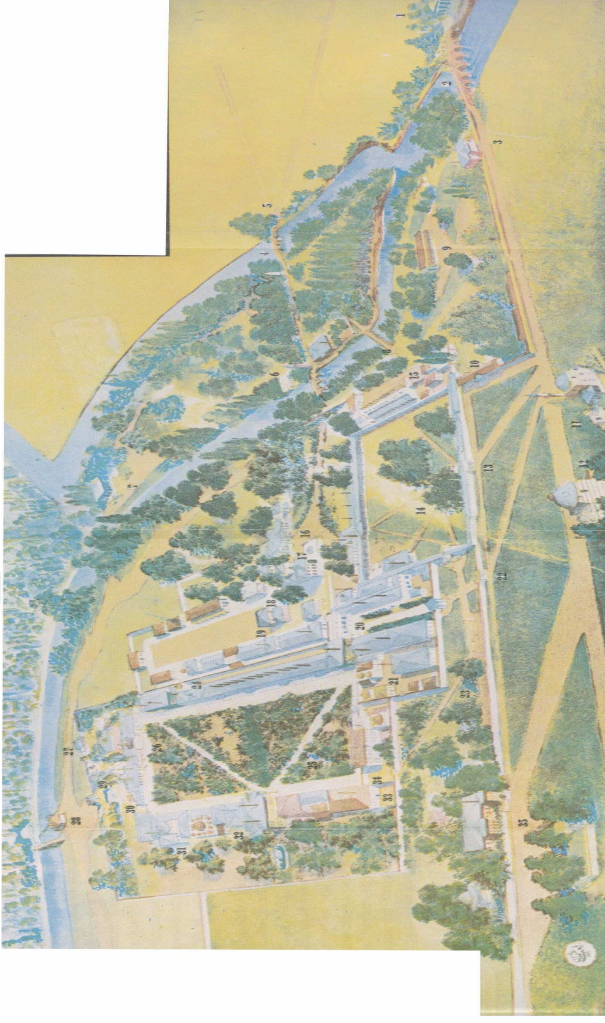
Edirne’de bu dönemde Osmanlı döneminde yapılan Eski Saray (Saray-ı Atık) ve Yeni Saray (Saray-ı Cedid-i Amire) yer almaktadır.

Eski Saray (Saray-ı Atik)

I. Murat, Edirne'yi fethettikten sonra Tekfur Sarayı'nı beğenmeyerek kale dışında bir saray inşa ettirmiş ve 1366 yılında buraya yerleşmiştir. Yeri tam olarak bilinmeyen yapının bugünkü Askerlik Dairesi'nin bulunduğu arsada olduğu tahmin edilmektedir. Bu sarayın "baştacılar dairesi" yerine Selimiye Camii yapıldıktan sonra önemi azalmış ise de bir süre daha kullanılmıştır. 1675'de IV. Mehmet'in kızı Hatice Sultan'a tahsis edilen saray, onun adını almıştır. Zamanla yıkılan bu sarayın arsası, Sıdika Hatun adlı zengin ve hayırsever kadının eline geçmiş, o da 1870'de hükümete bağışlamıştır (Osman 1989).

Yeni Saray (Saray-ı Cedid-i Amire)

Şehrin kuzey yönünde ve Tunca nehrinin batısında 3.000.000 m²'nin üstünde bir düzlükte kurulmuştur (Şekil 4.24). Sarayın yapılmasına II. Murat'ın buyruğu ile 1450 yılında başlanmış, 1451 yılında vefat etmesiyle inşaat bir süre durmuş ise de yine o yıl Fatih Sultan Mehmet tarafından yeniden başlatılmıştır. Daha sonra Kanuni Sultan Süleyman, Sultan II. Selim, Sultan I. Ahmet, Sultan II. Ahmet, Sultan Mustafa ve Sultan III. Süleyman yeni yapılar ekleyerek sarayı genişletmişlerdir. Sarayın bahçesinde; gül, sümbül, lale, reyhan, yasemin, erguvan, nergiz, şebboy, şakayık, karanfil ve daha birçok tür yer almaktadır. Saray; dar yollar, koridorlar, sofalar ve inşa olunmuş dairelerden oluşmaktadır (Osman 1989).

Şekil 4.24 Yeni Saray (Saray-ı Cedid-i Amire) 'nin Krokisi

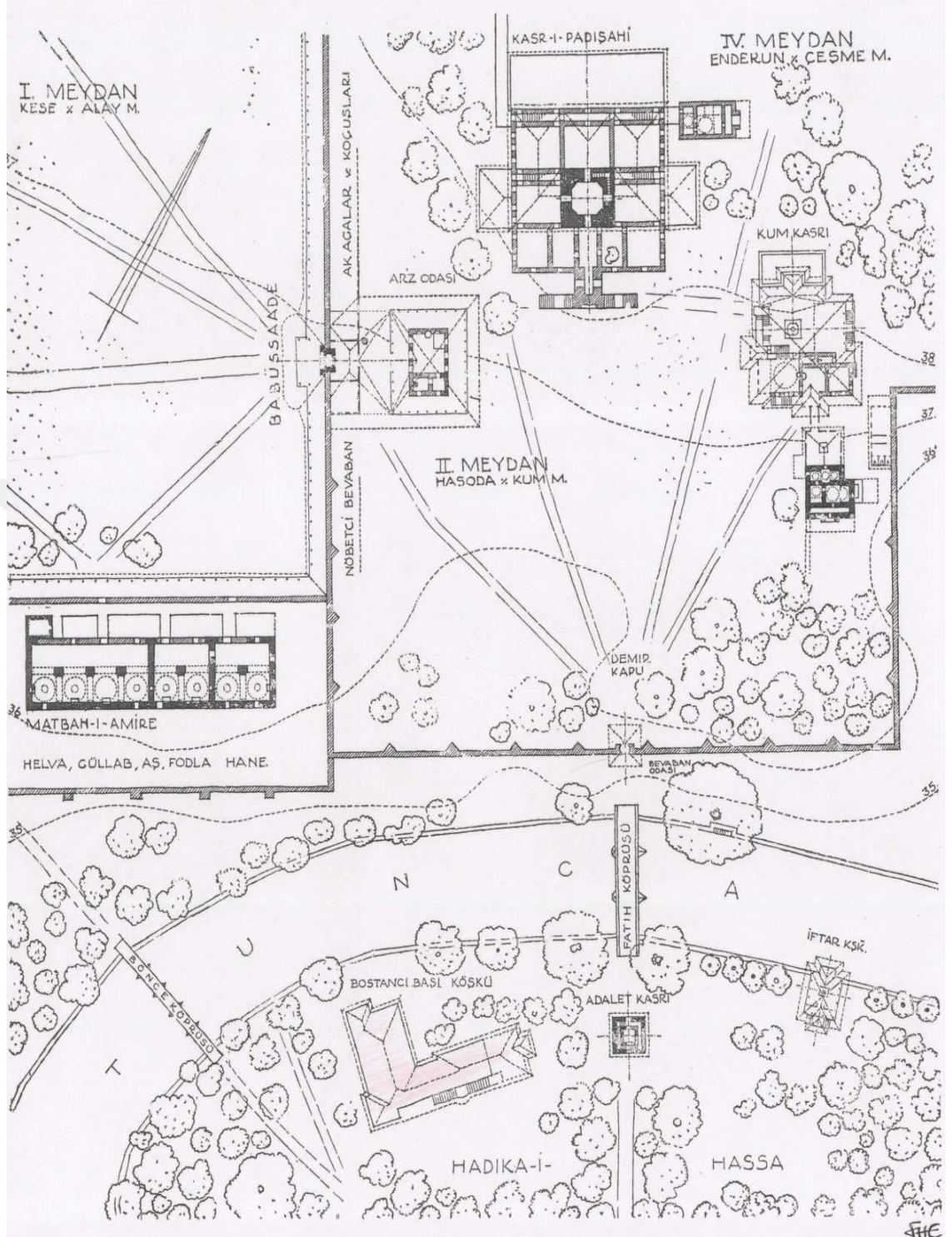

Şekil 4.25 Saray Kalıntıları

Bu saraylarda bir rehber olmadan yolu bulup çıkmak mümkün değildir. Saray meydanları;

- Alay meydanı: Merasim ile aylıklar bu meydanda verilmiştir. Bu nedenle bu meydana ‘kese meydanı’ da denmiştir.
- Kum meydanı: Mevkinin sarı kumlu olmasından bu adı almıştır.
- Divan meydanı: Alay meydanının kuzeyinde bulunup bugünkü talimhane denilen mevkinin bir kısmına işaret etmektedir.
- Enderun (çeşme) meydanı: Kum meydanı ile Valide Taşlığı meydanının arasında bulunmaktadır.
- Taşlık veya Valide Sultan Taşlığı meydanı

Şekil 4.26. Saray bahçesi ile Kum Meydanı'nın Bağlantısını Gösteren Plan

Edirne Sarayının yerleşim planı dışında olup yine saraya bağlı olan kasırlar (köşkler) vardır. Bunlar;

- Şikâr (av) köşkü
- Aynalı köşk
- Bostancı başı kasrı
- Terazî kasrı
- Adalet kasrı
- İftar köşkü
- Bülbul kasrı
- Değirmen kasrı
- Bayırbaşı kasrı
- Mumluk sarayı
- Köşk kapı kasrı
- İydiye kasrı
- Çadır köşk
- Hıdırlık kasrı
- Buçuk tepe kasrı
- Yıldız kasrı
- Demirtaş kasrı
- Akpınar sarayı
- Üsküdar kasrı

Saray, 1451-1878 yılları arasında kalan 583 sene bazı zamanlar görkemli ve bakımlı bazı zamanlar da harap ve terkedilmiş durumda ayakta kalabilmiştir. 1870'li yıllarda sarayın bodrum katları (mahzenleri) cephane deposu olarak kullanılmıştır. 1876 Osmanlı-Rus savaşında Rus ordusunun Edirne'yi işgal edeceği anlaşılnca Rusların eline geçmemesi için cephanelik ateşe verilmiş ve saray havaya uçurulmuştur. Yangında zarar görmeyen değerli XV. ve XVI. yy çinileri ve bazı kıymetli parçalar sökülerek bazı yabancı ülke yöneticilerine armağan edilmiştir. Sarayın ve saraya bağlı bazı köşklerin eski durumlarını gösteren fotoğraf ve gravürlerle bu birimlerden günümüze kadar gelebilmiştir.

- Adalet Kasrı: Yeni Saray'a giden yol üzerinde ilk olarak Adalet Kasrı yer almaktadır. Geçmişte bu kasr önünde bir çok konu değerlendirilmiş ve adalet dağıtılmıştır. Bu kasrın önünde iki tane taş bulunmaktadır. Biri ibret taşıdır. Kanunlara karşı gelen ve ölüm cezasına çarptırılanların başları bedenlerinden ayrılarak bu taşın üstüne konulur ve halka teşhir edilirdi. Diğer taş dilek taşı, halk sarayın yerine getirmesi istediği taleplerini yazarak bu taşın üzerine bırakırlardı (Anonim 2003).

Şekil 4.27 Adalet Kasrı

4.1.3.9 Geleneksel konutlar

Edirne konutlarının tümü bahçe içinde yer almıştır. Bahçe içindeki konumlarına göre incelendiğinde üç ana başlık altında toplamak mümkündür (Osman 1983).

Sokak üzerinde yer alanlar: İki katlı olanların üst katında sokağa bakan pencereler olmasına rağmen alt katta pencere yoktur. Tek katlı evlerde ise sokak cephesinde hiç pencere yoktur.

Şekil 4.28 Edirne Evleri

Sokaktan uzakta ve bahçenin bir köşesinde yer alanlar: Komşu arsalara bitişik olanlarda, komşuya bakan cephede hiç pencere yoktur. Pencereler tamamen kendi bahçelerine bakmaktadır.

Ağaçlı ve çiçekli bahçenin ortasında yer alanlar: Evin dört yönü de bahçeye baktığı için, istenen yönlerde rahatlıkla pencere açma olanağı söz konusudur. Yüksek kerpiç duvarlardaki büyük kapı kanatları aralanıp içeri girildiğinde, işte bu ağaçlı, çiçekli bahçe ve köşesinde bahçenin özellikleriyle yüklü Edirne evi yer almıştır.

Edirne Evlerinin Karakteristik Özelliği:

Klasik Edirne evlerinin özelliği , yerleşme şeklinin fazla yoğun tutulmaması sayesinde geniş bahçeler içinde olmalarıdır. Karakter, şehir evinden ziyade kır evine yakındır. En küçük evlerin bile hatırı sayılabilecek büyüklükte bahçeleri vardır. Bu yerleşim modeli, kuşkusuz yatayda yaygın bir doku oluşturmaktadır. Bu sayede insan yaşamının en güzel dilimleri evlerde sürdürülebilmektedir.

Edirne'nin en karakteristik ev tiplerinden biri de villa şeklinde bir bahçenin ortasında bulunan ve sokak kapısı ile doğrudan doğruya bağlantısı olmayan evlerdir. Bunlar tek katlıdır, fakat altlarında zemini ,üstünde bulunan bir alçak hizmet katları vardır. Evler genellikle ahşaptır.

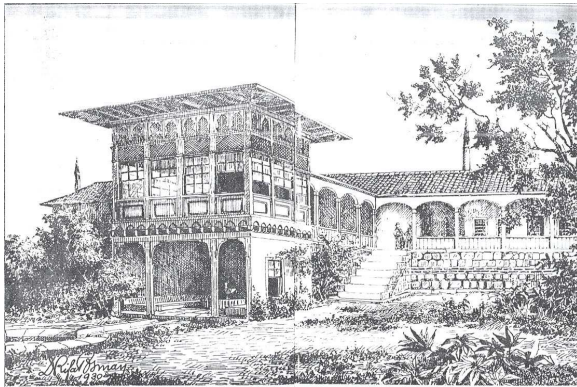

Şekil 4.29 Restore edilen Edirne Evleri

Plan Elemanları:

Avlu: Edirne evlerinde selâmlık kapıları taşlıktan çok genellikle avluya açılmaktadır. Avlu olarak adlandırılan bu mekânın ortasında havuz, uygun bir yerinde de çeşme bulunmaktadır. Avlunun ortasında bazı örneklerde kokulu çiçekler ve asmalarla donanmış mekânın estetiğini tamamlayan çardak bulunmaktadır. Bu düzende bulunan evlerde, günlük misafir alınacak odalar avlu tabanında ve birinci kattadır. Daha çok ağırılanacakların, erkek ve kadın olanları bunların üstündedir (Osman 1983).

Taşlık: Büyük sokak kapıları, evin alt katındaki geniş meydana açılmaktadır. Taşlık denilen bu meydanın bir yüzü, küçük camlardan yapılmış pencereden ışık almıştır. Tabanları mermer, arnavut kaldırım veya kayrak taşından özenle döşenmiştir. Arnavut kaldırımlı taşlıklara binek arabaları ve atlarla girebilmektedir (Osman 1983).

Şekil 4.30 Hacı Paşa Evi (1910' da yıkılmıştır.)

Niyazlıklar: Taşlıklardan direkli ve parmaklıklı sofalara/devir sofalara çıkılan merdivenlerin alt başlıklarında, bir-birbuçuk metre tek parça mermer, taşın iki yanında yine mermerden yapılmış iki-üç basamaklı birer merdiven bulunmaktadır. Bunlar birer binek taşıdır. Binek taşlarında Devir Sofalarına çıkan merdivenlerin başlarında cami mimberlerinin kapılarına tamamen benzer bir biçimde iki sütun ve başlıktan yapılmış bir kapı yer almıştır. İşte bunların hepsine niyazlık denmektedir. Dr. Rıfat Osman niyazlıkların işlevini şöyle dile getirmektedir:"Büyük sokak kapısından giren ve ata binmiş ev sahibi veya konuk, niyazlık taşına kadar ilerleyip iner. Ev sahibi evde yoksa niyazlık odasının perdesi kapalıdır. Bu perdenin açık olması ev sahibinin evde olduğu ve konuk kabul edeceği anlamına gelir. Ev sahibi evde bulunmadığı anda aile, belli veya sayılmaya değer konukları alır. Çubuk ve kahve sunulur, bu esnada ev sahibinin oğlu veya damadı gibi yakınları bu toplantıya katılmaz. Konağın Ağalarından biri karşılar ve uğurlar." (Osman 1983).

Odalar: Odalar en sade yaşayanlarından, çok zengin ve görkemli yaşam sürdürenlere kadar aynı ilkelerin geçerli olduğu bir düzendedir. Odaların hepsi insan yaşamı için gerekli ihtiyaçları karşılayabilen düzeyde olmasına rağmen yine de Edirne evlerinde belli işlevlere göre ad alan odalar vardır (Osman 1983).

Oturma Odaları: Aile bireylerinin bir arada oturdukları odadır. Haremlik ve selâmlık bölümleri olan evlerde oturma odası yalnız harem bölümünde ve birinci katta yer almıştır.

Bu odalarda, genellikle evin bahçelerine bakacak şekilde pencereler açılmıştır. Ama daha sonraki dönemlerde, sokak tarafına da oturma odalarının baktırıldığı görülmektedir. Ancak pencereleri sokağa bakan odalar daha çok erkeklere aittir (Osman 1983).

Yatak Odaları (Musandırılık): Eski yatak odalarında yerden 1-1.5 metre yükseltilmiş ayaklar üzerindeki yataklarda yatılmaktadır. Buralara portatif merdivenlerle çıkılmış ve merdiven yukardan çekilmiştir. Döşekler musandra denilen etrafı siperlenmiş olan bu yükseltilmiş döşemeye serilmiştir. Bu gibi yataklıklar zenginlere mahsustur. Bunlar oda yerinden en az yirmi en çok 40 cm. yükseklikte ve 2,25 boy ve 1,25 eninde bir sedirdir. Bir yanı açık, diğer yerleri parmaklık veya tahta kaplı, bir korkuluk ve köşelerinde dört

ince tahtaya dayanan bir tavan vardır. Bunlar düz yapılı oldukları gibi, süslü, sedefli ve fildişi parçaları ile bezenmiş olanları da vardır (Osman 1983).

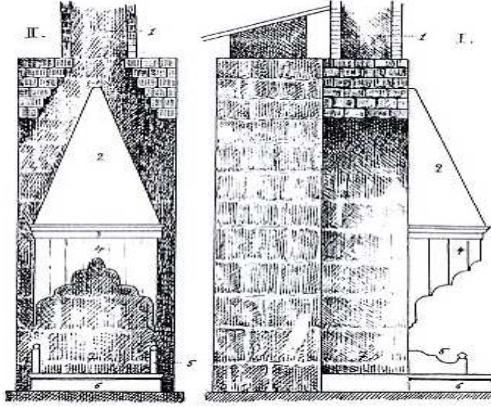
Sofa (Hayat): Balkan Yarımadası'nın hemen her tarafına yayılmış Edirne evi modelinde, odaların kapılarının açıldığı, hem geçiş alanı hem de aile bireylerinin toplu olarak zaman geçirdikleri yaşamlarına uygun uzunca bir sofa vardır. Yörede bunlara Hayat adı verilmektedir. Bazı dar gelirli evlerinde, zemin katta sofa olmamasına rağmen üst katta mevcuttur. Belki de, sofalar ilk olarak Edirne'de sıra pencerelerle çevrilmiştir. Sofaya bağlı köşk-sekilikleri başka yerlerdekinden farklı olarak, sofaya bir ilave şeklinde değil, adeta kendi başına planlanmış ve ona göre büyük tutulmuş birer eleman durumundadır. Zemine yakın bir seviyede olmaları dolayısıyla içerlerinde daima büyükçe bir havuzları ve su kanalları vasıtasıyla önlerindeki bahçe ile ilişkilendirilmişlerdir.

Taşıktan, evin bahçesine ya da sokağa bakan odaların kapıları önünden geçit veren, direkli ve parmaklıklı Devir Sofaları yer almıştır. Devir sofalarının taşlık döşemelerden yüksekliği 3,5 metre kadardır.

Bugün bu evlerden ve Edirne'nin yeşille bütünleşmiş karakteristik kent dokusundan çok az iz kalmıştır. Saptanabilen örnekler içinde birkaç ev ve bu özellikleri bir oranda yaşatsa bile, son dönemde insanlar yaşamlarını değiştirmişler ve açık sofa yerine iç sofa veya orta sofa planlarını uygulamışlardır (Osman 1983).

- **Oda Ocakları:** Edirne evlerinde ocaklar en sıhhi ısınma aracıdır. Şimdiki evlerde yoktur.

Sobaların, Edirne'de tatbik edilen şekilleri çeşitlidir. Soba ya çini ya da alçıdır. Genellikle oda yüksekliğinde ayrı bir hücre veya musandırada, dolap kapakları arkasında gizlenebilir durumdadır. Alçı sobalarda alçıya mümkün olduğu kadar çok dilimler vermek suretiyle, odanın havasıyla olan temas sathının arttırılmasına özen gösterilmiştir. Sobalar daima oda mimarisi içerisine dahil edilmiştir. Genellikle yüklüklerin arasında yer almaktadır. Bazen yüklük kapakları ile gizlenmeleri ve yazın görünmemeleri de sağlanır. Sobaların yakılmaları genellikle oda dışından, yanda bulunan küçük servis odasından olmaktadır.

Şekil 4.31 Oda Ocakları

Dolaplar – Raflar ve Hücreler: Katlı raf denen hücrelere de kapaklı ve kıymetli zarif kaseler, gülabdanlıklar ve çiçekler konulmaktadır. Raflar ve dolaplar oda kapılarının konduğu yerlere göre değişmektedir. Eğer kapı duvarın ortasına rastlarsa raflar sağlı ve sollu konmaktadır. Rafların yanlarını dolaplar almaktadır. Hele dolapların üzerlerinde renkli bordürler ve üzerlerinde renkli, vazolu ve vazosuz büyük buketler resimleri yer almıştır.

Sofalar Önlerindeki Katların Tabanı: Evlerde oda kapılarının önlerindeki katların tabanında bulunan büyük, küçük açıklıklara sofa denmektedir. Edirne evlerinde sofa'ya, “arasofa”, “devir sofası” gibi yerlerine göre çeşitli adlar verilmiştir. Sofalar, bütün evlerde odaların önlerinde kapılarının açıldığı, genişçe yer olup bir özelliği yoktur. Yalnız burada bir merdiven vardır. Ara sofaları ise iki odanın ortasındaki açıklıklara denmektedir. Bu gibi yerlerde çoğunlukla sokağa doğru genellikle üç kişinin oturmasına yeterli bir çıkıntı bulunmaktadır ki buna “Şahnişin” denmektedir. Sofalar çoğunlukla evlerin bahçe taraflarında yer almaktadır (Osman 1983).

Edirne evlerinin bugünkü durumu

Maarif caddesindeki Edirne evlerinin bir kısmı restore edilmiş ve bir kısmı da edilmektedir. Şekil 4.29. 'de görüldüğü gibi renk seçimiyle binaların oranlarıyla

restorasyon tamamlandığında yaşayan bir cadde olacaktır. Kale içerisindeki Maarif Caddesinde tarihsel kimliğini ortaya koyan ve cadde üzerindeki yöresel sivil mimarlık örneklerinin mevcut durumlarının sergilenmesi , korunması ve geleceğe aktarılması açısından bu caddenin restorasyonu önemlidir.

Edirne evlerinin restore edilip kullanılıyor olması mekenı yaşayarak korumaya en iyi örnektir.

Şekil 4.32 Maarif Caddesi Restorasyon Projesi

4.1.3.10 Köprüler

- **Tunca Köprüsü**

Edirne'den Karaağaç'a gidilirken üzerinden geçilen ilk köprüdür. Tunca nehri üzerine 1608-1615 yılları arasında yapılan köprünün mimarı Mehmet Ağa'dır.1947 yılında kış Edirne'de şiddetli geçmiş, nehirler donarak, buz parçaları bu köprünün Karaağaç tarafını yıkmıştır. Bu nedenle köprünün yarısı taş yarısı demirdir (Osman ve Kazancıgil 1998).

- **Meriç (Arda) Köprüsü**

Karaağaç'a gidilirken üzerinden geçilen ikinci köprüdür. Sultan Abdülmecid zamanında, 1842-1847 tarihleri arasında yaptırılmıştır. 263 metre uzunluğunda, 7 metre genişliğindeki köprü 13 kemerli ve yekpare korkulukludur (Osman ve Kazancıgil 1998).

Şekil 4.33 Meriç Köprüsü

- **Gazimihal Bey Köprüsü**

Edirne'deki köprülerin en eskisidir. Bizans döneminde Michael Palaiologos tarafından 1261-1282 yılları arasında inşa ettirilmiştir. Daha sonra Gazi Mihal Bey tarafından 1420 yılında yeniletdikten sonra bu ismi almıştır. Kanuni Sultan Süleyman döneminde de onarımdan geçerek yeni bölümler eklenmiştir.

- **Yalnız Göz Köprüsü**

Mimar Sinan tarafından yapılmış tek gözlü, tek kemerli bir köprü olup, sade bir görüntüye sahiptir.

- **Beyazıt Köprüsü**

Beyazıt Külliyesi'nin yakınında Tunca üzerindeki köprüdür. Mimar Hayrettin'in eseridir. 6 kemeri bulunmaktadır.

- **Saraçhane Köprüsü**

II. Sultan Murat döneminde inşa edilen köprü 10 kemere sahiptir. Saraçhane Mahallesi'nde yer almaktadır.

- **Sarayıçi (Kanuni Süleyman) Köprüsü**

Kanuni Sultan Süleyman döneminde Sarayıçinde yaptırılan köprüdür.

- **Fatih (Bönce) Köprüsü**

Sarayıçinde, Tunca üzerinde Adalet kasrının yakınındaki köprüdür.

- **Ergene Köprüsü**

Edirne'nin Uzunköprü ilçesinde Ergene üzerinde kurulan köprü, Mimar Muslihiddin tarafından yapılmıştır.1200 metreyi geçen boyu ve 170'den fazla olan kemer sayısı ile görkemli bir yapıdır.

- **Yeniimaret Köprüsü**

II. Beyazıt Camii ve imareti yapılırken inşa edilmiş olan köprü şehir ile imaret mahallesinin geçişini sağlamaktadır.

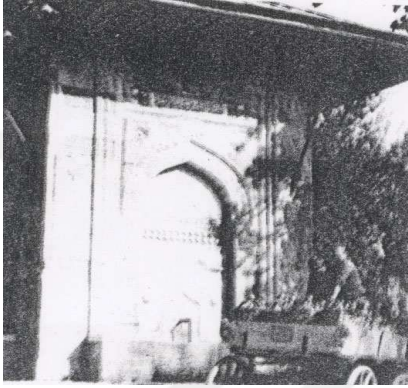
- **Yıldırım Köprüsü**

Köprünün kitabesinde 1535 yılında onarıldığı yazmaktadır. Karayolları tarafından 1987-1989 yılları arasında onarılmıştır.

4.1.3.11 eşmeler

- **Meriç eşmesi**

Yontma taştan yapılmış olup, üç basamak merdivenle su içme yerine çıkılmaktadır. Dört yönde birer musluk ve muslukların bulunduğu yerde mermerden oluklar yer almaktadır (Osman ve Kazancıgil 1998).

şekil 4.34 Meriç eşmesi

- **Merzifonlu eşmesi**

Merzifonlu Kara Mustafa Paşa 1667 yılında yaptırmıştır. Selimiye camiinin batısında iki yol kavşağındadır.

- **Yeniimaret eşmesi**

Yeniimaret semtinde Beyazıt camiinin önünde yer almaktadır.

- **Yahya Bey eşmesi**

1580 yılında şıpkalı Yahya bey tarafından yaptırılmıştır.

4.1.3.12 Sebiller

Sebil, gelip geçenlere su dağıtılmak üzere her zaman taslar içinde hazır içme suyu bulundurulan kendilerine özgü bir biçimde yapılmış taş binalardır. Suyun serin durması için taş veya mermerden yapılmış su hazneleri vardır.

- **Camlı Kahve Sebili**

Yedi yol ağzında yer alan bu sebilin içinde su haznesi ve kapağı bulunmaktadır.

- **Eski Camii Sebili**

Yedi yol ağzında bulunmaktadır. Yapılış zamanı belli değildir.

- **Ayşekadın Sebili**

Ayşekadın Camii önündedir.

- **Ekmekçioğlu Sebili**

Ekmekçioğlu Ahmet Paşa tarafından 1601 yılında yaptırılmıştır. Sebil Mezit Bey Hamamı'nın önündedir.

- **Kuşçu Doğan Sebili**

Kuşçu Doğan Camii karşısındadır.

- **Yıldırım Senti Sebili**

Yıldırım Camii'nin yakınında yer almaktadır.1559 yılında hayır sahibi Mustafa oğlu Hüseyin tarafından yaptırılmıştır.

4.1.3.12 Anıtlar

- **Şükrü Paşa Anıtı**

Balkan Savaşı sırasında kenti kahramanca savunan Şükrü Paşa ve Balkan şehitleri anısına inşa edilmiştir. Kentin en yüksek noktası olan 'Kıyık Tabya'da bulunan anıt Balkan Savaşı Müzesi'nin bir parçasıdır (Anonim 2003).

- **Lozan Anıtı**

Trakya Üniversitesi'nin rektörlük binasının kurulduğu alan üzerine inşa edilmiştir. Lozan'da kazanılan diplomatik zaferi ve dünya barışını simgelemektedir.

Şekil 4.35 Lozan Anıtı

- **Sarayiçi Balkan Savaşı Şehitliği Anıtı**

Balkan Savaşı sırasında düşman işgaline karşı kahramanca direnirken vatani uğruna şehit olan asker ve sivil 30 bini aşkın şehidin ve 1913 yılında esir alınıp Sarayiçi'nde aç bırakılarak ölüme terk edilen binlerce şehidin anısına dikilmiştir.

4.1.3.14 Dolmenler ve dikilitaşlar

Lalapaşa ilçesinin Hacıdanişment Köyü yolu üzerinde 200 m kadar doğuda bir dolmen tespit edilmiştir. Fotoğraf batı yönünden çekilmiş, iki hücreden ibarettir. Her hücrenin üzerinde bir kapak taşı vardır. Kuzeydoğu, güneybatı yönünde kuzeydeki hücrenin güney yönündeki dik kapakta fırın ağzı gibi bir oyuk bulunmaktadır. Kapak taşının kalınlığı 30-40 cm'dir (Kansu 1969).

Şekil 4.36 Lalapaşa'daki Dolmen

Hacıdanişment'ı geçip Vaysal'a yaklaşırken Vaysal deresine inerken yolun kenarında bir diğer dolmen yer almaktadır (Kansu 1971).

Edirne Kırık köyde ne zamandan kaldığı bilinmeyen büyük dikili taşlardan meydana gelmiş bir mezarlık vardır.

Şekil 4.37 Kırık Köy'deki Dikilitaşlar

4.1.4 Sosyal ekonomik yapı

Bu bölümde Edirne'nin nüfus yapısı, eğitim, endüstri, sağlık hizmetleri, kültür kurumları, turizmi, tarım, hayvancılık, el sanatları ve ticaret, bölgesel işbirliği çalışmalarına yer verilmiştir.

4.1.4.1 Nüfus

Edirne, sanayi ve ekonomik yapısı canlı bir il olmasından dolayı nüfusunun toplam nüfus içindeki payı her zaman Türkiye ortalamasının üzerinde olmuştur. Ekonominin oldukça durağan olduğu dönemlerde faal nüfusun yavaş artışı yanında il dışına göç önemli boyutlara ulaşmıştır. 1960 sonrasında ise Edirne göç veren bir kent olmaktan çıkmış; göç alma sürecine girmiştir. Bugün şehir 230.908 nüfuslu, köyleri ise 171.698 nüfuslu olup toplam 402.606 nüfusa sahiptir.

Nüfusu, Türkiye'nin yaklaşık % 0.79'unu oluşturmaktadır. Kilometre kareye düşen insan sayısı, 1927 yılında yaklaşık 20 kişi iken 2000 yılında 66 kişiye yükselmiştir. En yüksek yıllık nüfus artışı %61,5 ile 1935-1940 döneminde, en düşük nüfus artışı ise %-47,5 ile 1940-1945 döneminde gerçekleşmiştir (Anonim 2000).

4.1.4.2 Eğitim

Edirne, gerek Osmalı İmparatorluğu öncesinde, gerek imparatorluk döneminde önemli bir kültür ve eğitim merkezi olmuştur. Edirne Cumhuriyet öncesi, müslümanların, azınlıkların (Rum, Ermeni, Musevi), Bulgar, İtalyan, Avusturyalı ve Fransızların ilköğretim kurumlarının yanı sıra, askeri ve mülki rüştiye, ziraat okulu, zabıt okulu, askeri idadi, edirne idadisi, kız ve erkek ilköğretmen okulları ve sanat enstitüsü ile hayli yoğun bir eğitim hizmeti sunmuştur.

Balkan Savaşı, I. Dünya Savaşı, ardından başlayan Kurtuluş Savaşı ve iki yıl süren Yunan işgali, Edirne'deki eğitim sürecini yıpratmıştır. Bu dönemde ilkokulların çoğu kapatılırken, ortaöğretim kurumları da Anadolu'daki illere taşınmıştır. Edirne'deki zor dönem atlatıldıktan sonra, önce ilköğretimde daha sonra eğitimin öteki evrelerinde hızlı bir gelişme görülmüş ve Türkiye ortalamaları aşılmıştır. XIX. yy sonlarına doğru Edirne'de ilk, orta ve yüksek dereceli eğitim yapan 47 medrese ve 54 mahalle mektebi bulunmaktadır.

Cumhuriyet dönemi boyunca Edirne'de okur yazarlık oranı Türkiye ortalamalarının üzerinde olmuştur (Anonim 1982).

Nitekim, DPT'nin 1975 verilerine göre hazırladığı eğitimde iller arası gelişmişlik sıralamasında Edirne 11. ildi. İlde oldukça gelişkin olan ilköğretim, tüm Cumhuriyet Dönemi boyunca iyi durumunu korumuş, uygulanan nüfus planlaması nedeniyle 1970 lerde kırsal alandaki öğrenci sayısında mutlak düşme kent ilkokullarında ise belirli bir durgunluk ortaya çıkarmıştır. 1970 lerde ortaöğretim yaşama büyük bir sıçrama getirmiş, hem lise hemde ortaokul sayısı artmıştır. İldeki üç yükseköğretim kurumuna ek olarak Edirne Tıp Fakültesinde ile taşınması eğitim faaliyetlerini oldukça geliştirmiştir.

Bugün Edirne merkezde 32 tane ilköğretim okulu, 1 tane anaokulu, 14 tane lise, 3 tane kolej ve 1 tane üniversite yer almaktadır.

Edirne merkezde bulunan liseler;

- Anadolu Lisesi
- Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi
- Anadolu İmam Hatip lisesi
- Anadolu Meslek Lisesi
- Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi
- Anadolu Öğretmen Lisesi
- Anadolu Ticaret Meslek Lisesi
- 80. Yıl Cumhuriyet Lisesi
- Edirne Lisesi
- İlhami Ertem Lisesi
- İ.M.K.B Serhat Kız Meslek Lisesi
- I. Murat Lisesi
- Süleyman Demirel Fen Lisesi
- Teknik Lise ve Endüstri Meslek Lisesi

Edirne merkezde bulunan anaokulu;

- Merkez Anaokulu

Edirne merkezde bulunan kolejler;

- Beykent Koleji
- Edirne Koleji
- Serhat Koleji

Edirne merkezde bulunan üniversite ve yüksekokullar;

- Trakya Üniversitesi (Eğitim Fakültesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Teknik Eğitim Fakültesi ve Tıp Fakültesi)
- Edirne Sağlık Yüksekokulu

Edirne ilçelerinde bulunan yüksekokullar

- Havsa Meslek Yüksekokulu
- Keşan Meslek Yüksekokulu

Şekil 4.38 Trakya Üniversitesi Rektörlüğü

Edirne, yaygın eğitim kurumlarının işlev kazanıp ilgi gördüğü bir ildir. En büyük ilgi gören yaygın eğitim kurumu olan akşam kız sanat okullarının ilki 1936'da il merkezinde, ikincisi 1954'te Uzunköprü'de, üçüncüde 1959'da Keşan'da açılmıştır. 1960 ların başında bu akşam kız sanat okulunda çoğunun biçki dikiş bölümü olarak değişmiştir. 1980' lerin başında sayıları çok azalan marangoz ve demircilerin çoğu, kırsal alanda açılan demircilik ve marangozluk kurslarını bitirerek, bu işi meslek edinmiş kişilerdir (Anonim 1999).

Çizelge 4.2 1998-1999 yılında yaygın eğitim kurumlarının dağılımı (Anonim 1999).

	Kurum Sayısı	Kursiyer	Öğretmen
Pratik Kız Sanat Okulu	5	719	-
HalkEğitim Merkezi	9	6087	39
Çıraklık Eğitim Merkezi	3	1181	22
Özel Kurslar	16	6550	112
Özel Dersaneler	15	4386	129
Kuran Kursları	6	136	7

4.1.4.3 Endüstri

Edirne'nin 1969 yılında Kalkınma öncelikli iller kapsamına alınması, Avrupa'yı Ortadoğu'ya bağlayan karayolu üzerinde olması ve İstanbul gibi bir sanayi ve ticaret kentine yakınlığı, büyük sanayi gruplarının ve yurt dışındaki işçilerin dikkatini çekerek yeni yatırımlar yapılmasına olanak sağlamıştır. İlde 5 ve daha fazla işçi çalıştıran sanayi tesislerinin sayısı 155'dir. Sanayi tesislerinde toplam 13.405 işçi çalışmaktadır. Ayrıca 6 tane küçük sanayi sitesi bulunmakta ve 6.115 kişi çalışmaktadır. Bunların çoğu gıda sanayiinde faaliyet göstermektedir. Endüstrisi tarıma dayanmakla beraber yurt dışına tarım ürünleri (ayçiçeği yağı, buğday unu ve pirinç) ve tekstil ihraç edilip, dayanıklı tüketim malları alınmaktadır.

Edirne'de maden olarak linyit kömürü ve kimya sanayiinde kullanılmakta olan bentoit çıkarılmaktadır. İşletilen başlıca yeraltı ürünü linyit olup, linyit rezervi 106 milyon tondur.

4.1.4.4 Sağlık hizmetleri

Kentte, hasta muayene ve tedavisi parasız olarak yapılmaktadır. Kent merkezinde 115 yataklı Devlet Hastanesi, 40 yataklı Göğüs Hastalıkları Hastanesi bulunmaktadır. Halkın gelir düzeyinin yüksek oluşu sağlık hizmetlerinden en iyi şekilde yararlanabilmesini sağlamaktadır. Dispanserler, Sağlık Ocakları, Hastaneler ve Tıp Fakültesi ile Edirne'de koruyucu ve tedavi edici sağlık hizmeti sunulmaktadır. Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi, 1100 kişilik hasta yatak kapasitesi ve imkanlarıyla Balkanlar'ın en büyük hastanesidir. Edirne'de, 8 devlet hastanesi, 2 özel hastane, 6 dispanser ve çok sayıda sağlık ocağı yer almaktadır (Yurt Ansiklopedisi)

4.1.4.5 Kültür Kurumları

Edirne’de kültür kurumları olarak Balkan Savaşı Müzesi (Kıyık Tabyaları), Türk İslam Eserleri Müzesi, Arkeoloji ve Etnoğrafya Müzesi, Lozan Müzesi, II. Beyazıt Külliyesi Sağlık Müzesi, İl Halk Kitaplığı, Havsa Halk Kitaplığı, Keşan Halk Kitaplığı, Uzunköprü Halk Kitaplığı bulunmaktadır.

- **Balkan Savaşı Müzesi (Kıyık Tabyaları)**

Osmanlı İmparatorluğu’nun son günlerinde kenti korumak amaçlı inşa edilen 30 tabyadan birisi olan ‘Kıyık Tabyası’, 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında topraktan inşa edilmiştir.1877-1878 tarihleri arasında güçlendirilen tabya, Balkan Savaşı ve Edirne’nin savunulmasında büyük görevler üstlenmiştir. Tabyalar 2000 yılında ‘Balkan Savaşı Müzesi’ haline getirilmiştir. 14 ana bölümden ve 23 bonetten oluşan müzede Balkan Savaşları’na ait dört adet sergi de yer almaktadır. Edirne halkının müzeye bağışladığı silah, mühimmat ve belgelerin de bulunduğu müzede 118 adet harita, resimli bilgi panoları ve 27 adet konu mankeni sergilenmektedir.

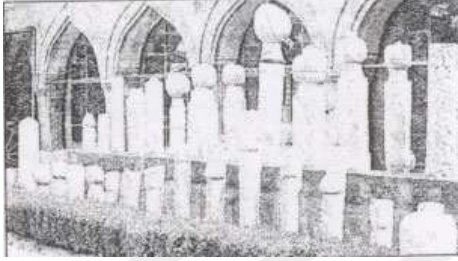

şekil 4.39 Balkan Savaşı Müzesi

- **Türk İslam Eserleri Müzesi**

Eserler, Selimiye Camisi'nin avlusu içinde bulunan Dar-ül Tedris medresesinde bulunan 14 odada sergilenmektedir.

Pehlivanlar odası, tekke eşyaları odası, çorap odası, işleme ve levha odası, silah odası, Balkan Harbi odası, çini ve seramik odası, sarayıçi odası, Edirne misafir odası, mutfak eşyaları odası, ölçü aletleri odası, ağaç işleri odası ve galeri müzenin bölümlerini oluşturmaktadır. Yeniçeri mezartaşları'da burada yer almaktadır (Anonim 2003).

Şekil 4.40 Türk İslam Eserleri Müzesi

- **Arkeoloji ve Etnoğrafya Müzesi**

1971 yılında açılan müze iki ana bölümden oluşmaktadır. Arkeoloji bölümü, Atatürk'ün emriyle başlatılan kazı çalışmalarının resimleri ve bulguları ile başlamaktadır. Duvarlarda Trakya'nın antik yerleşim yerlerini gösteren haritalar yer almaktadır. Roma Dönemi'ne ait heykeller, eski paralar, yazıtlar ve stellerle dolu oldukça zengin bir koleksiyona sahip olan müzede, günümüzden 30-35 milyon yıl öncesinde yaşamış hayvan fosillerine de rastlanmaktadır. Müzede ayrıca taş baltalar, işlemeli çömlekler vb. eşyalar da yer almaktadır.

Müzenin bahçesinde de Trak, Roma Uygarlıkları ve Helenistik krallıklardan kalma eserler mevcuttur. Lalapaşa ve Hacılar'dan getirilen dolmen ve menhirlerde

burada yer almaktadır. Etnoğrafya kısmında ise, utğralı gümüş eserler ve kilim dokumacılığın nadide örnekleri bulunmaktadır (İslam Ansiklopedisi 1994).

Şekil 4.41 Arkeoloji ve Etnoğrafya Müzesi

- **Lozan Müzesi**

Trakya Üniversitesi'nin girişimiyle rektörlük binasının da yer aldığı, Karaağaç'taki tarihi tren istasyonu alanında kurulmuştur. Lozan Müzesi'nde Lozan Antlaşması'nın gelişim süreci belgeler ve fotoğraflarla anlatılmaktadır (Anonim 2003).

Şekil 4.42 Lozan Müzesi

- **II. Beyazıt Külliyesi Sağlık Müzesi**

Trakya Üniversitesi 1997 yılında, II. Beyazıt Külliyesi'ni restore edip sağlık müzesine dönüştürerek, Edirne'ye çok önemli ziyaret merkezlerinden birini kazandırmıştır. Müzede sergi odaları, tıp tarihi odası, Mimar Sinan eserleri sürekli fotoğraf sergisi ve Edirne araştırmacılarından Tosyavizade Dr. Rıfat Osman Bey ve Ord.Prof. Süheyl Ünver anısına adanmış iki oda bulunmaktadır (Anonim 2002).

- **İl Halk Kitaplığı**

Mimar Sinan'a yaptırılan kitaplık, yakın zamana kadar kullanılmış, daha sonra gereksinimi karşılayamayarak 1968 yılında yeni bir yapıya taşınmış; eski yapı da 'eski eserler bölümüne dönüştürülmüştür. 1978'de kitaplığa giren 2099 kitapla, toplam kitap sayısı 35170'e ulaşmaktadır (Korkut 1972).

4.1.4.6 Turizm

Edirne turizmi, iç ve dış turizm olarak iki boyutlu incelendiğinde, İç Turizm; özellikle Ramazan aylarında yerli turistler tarafından gerçekleştirilen turizm aktiviteleri olup, Selimiye Camii bu anlamda büyük ilgi görmektedir (Korkut 1972).

II. Beyazıt Külliyesi Sağlık Müzesi, Selimiye'den sonra, en çok ziyaretçi çeken eserlerden biridir. 2001 yılında 29 bin kişi tarafından ziyaret edilmiştir (Anonim 2002).

Enez ilçesinde sürdürülmekte olan kazılar ve kent içinde yer alan tarihi Edirne evleri'nin restorasyonu tamamlandığında kente gelen turist sayısında önemli artış olması beklenmektedir. Kırkpınar güreşleri de yerli turistlerin yöreyi ziyaret etmeleri için bir diğer potansiyeldir.

Dış turizm kapsamında ise ülkeye sınır kapısından giriş yapan turistler Kapıkule, Pazarkule, ve İpsala kapılarından Edirne'ye girmekte ve burada konaklayarak Edirne turizmine önemli katkı sağlamaktadırlar. Bunun yanı sıra Selimiye Camii ve külliyeside yabancı turistler için ilgi çekici bir odak olmaktadır.

Edirne kentinde bu turist talebini karşılayacak turizm belgeli konaklama ve eğlence yerlerini inceleyecek olursak;

- **Edirne'deki belgeli konaklama tesisleri**

Turizm işletme belgeli tesisler:

Oteller: Edirne'de Turizm İşletme Belgeli (17) adet motel mevcuttur. Bu tesislerin (12) si İl merkezinde, (5) i ise ilçelerdedir. Bu tesislerdeki toplam oda sayısı (645), yatak sayısı ise (1290) dır. Mevcut otellerin (7)'si iki yıldızlı, (1) i üç yıldızlı, (1) i bir yıldızlı, (3) ü ise özel belgelidir.

Moteller: Edirne'de (2) adet 2. sınıf ve (1) adet özel belgeli motel mevcut olup, ikisi il merkezinde, diğeri ise Havsa ilçesindedir. Bunların oda sayısı (68), yatak sayısı ise (140) tır. (Fifi Motel, Susesi Motel ve Dereli Motel)

Pansiyonlar: Edirne merkezinde (12) oda ve (21) yatak kapasiteli (1) adet pansiyon mevcuttur. (Aksaraylı Pansiyon)

Kampinger: Edirne merkezinde (1) adet kamping mevcut olup, (30) kamp yeri kapasitelidir.(Fifi kamping)

Özel belgeliler: Edirne'de (2) adet Özel İşletme Belgeli (76) oda, (157) yataklı (Kervansaray Otel) ve (8) oda, (16) yatak kapasiteli (Karam Otel) konaklama tesisleri mevcuttur.

Spor tesisleri: Edirne merkezinde (1) adet Turizm İşletme Belgeli tesisi mevcuttur.

Günübirlik tesisler: Edirne merkezinde (1) adet Turizm İşletme Belgeli Günübirlik Tesis mevcuttur.

Turizm yatırım belgeli tesisler : Edirne’de Turizm Yatırım Belgeli 5 yıldızlı (1) adet tesis mevcuttur.

Belediye belgeli oteller: Edirne merkezinde (5) ve ilçelerimizde (8) olmak üzere toplam (13) adet turizme hizmet verebilecek nitelikte otel mevcut olup, bunların toplam odası (435), yatak sayısı ise (950) dir.

Turizm belgeli ve belediye ruhsatlı yeme - içme ve müstakil eğlence yerleri:

Turizm işletme belgeli: Edirne’de (3) adedi merkezde, (5) adeti ilçelerde olmak üzere toplam (8) adet otel bünyesinde hizmet veren (635) kişi kapasiteli turizm işletme belgeli tesis bünyesinde yeme içme üniteleri mevcuttur.

Belediye belgeli: Edirne’de (27) si merkezde, (15) i ilçelerde olmak üzere turizme hizmet verebilecek nitelikli toplam (42) yeme-içme ünitesi mevcuttur.

Müstakil eğlence yeri: Edirne merkezinde turizm işletme belgeli (1) adet, Belediye Belgeli (5) adet olmak üzere toplam(6) adet eğlence yeri mevcuttur.

Edirne’de görüldüğü üzere en fazla üç yıldızlı otel bulunmaktadır. Kongre turizmi geliştirilerek büyük toplantılara ev sahipliği yapacak olan kentin dört ve beş yıldızlı otellere ihtiyacı doğacaktır.

4.1.4.7 Tarım

1970’lerde sanayi ve ticarete görülen belirgin canlanmaya karşın, Edirne’de tarım egemen sektörlerden biridir. İstanbul pazarını beslemek işlevi, Edirne’de tarımı daha da önemli hale getirmiştir (Korkut 1973).

XIX. yy'ın sonlarında Edirne'nin demiryolu ile İstanbul, Selanik ve Avrupa'ya bağlanması, tarımsal üretimin pazara açılmasını hızlandırmıştır. XX. yy'ın başlarında Balkanlar'da meydana gelen büyük siyasi-toplumsal çalkantıların doğurduğu göçler Edirne tarımını derinden etkilemiştir. 1920'lerin başında pirinç ekiminin ve 1920'lerin ortalarında şeker pancarı ekiminin ilde yaygınlaşması, tarımsal üretimi canlandırmıştır. Balkan göçmenlerinin beraberinde getirdiği ayçiçeği Trakya'da hızla yayılmıştır. 1980'de Türkiye ayçiçeği ekim alanlarının ve üretiminin yarısından fazlasını Trakya bölgesi sağlamıştır. 1950'lerden sonra ilde bazı ürünlerde önemli verim artışı sağlanmıştır. Yörenin buğday ve ayçiçeği verimi Türkiye ortalamasının üstündedir. Edirne'nin Türkiye toplam ayçiçeği üretimindeki payı yaklaşık %27 dir. Ayçiçeği alımı, işlenmesi ve pazarlanmasıyla uğraşan 110 bin üyeli Yağlı Tohumlar Tarım Satış Kooperatifleri Birliği (Trakya Birlik) nin merkezi Edirne'dedir. Türkiye'nin toplam çeltik üretiminin yaklaşık % 56.8 ini, buğday üretiminin % 3 ünü Edirne karşılamaktadır. (1999 yılı Türkiye üretim miktarına göre hazırlanmıştır.) Pirinçte ise verim düşüşleri görülmektedir. Edirne ilinin verimli toprakları Tunca, Meriç ve Ergene vadilerinde toplanmıştır. Bu topraklarda her çeşit ürün yetişmektedir. En çok ekilen süpürge, mısır, ayçiçeği, pancar, pirinç, kavun ve karpuzdur (Korkut 1973).

Lalapaşa'nın Vaysal, Meriç'in Küplü Köyü'nde en iyi fasulye türleri üretilmektedir. Edirne'nin Doyran, Elçili, Karabayır, Karakasım, Höyükütatar, Musabeyli ve Tayakadın kumsal topraklarında karpuz yetiştirilmektedir. Edirne'nin Sırpsındığı bucağı, Hacıumur köyü, İpsala'nın Hacıköy'ü humuslu topraklarında en iyi buğday yetiştirilmektedir.

Edirne'de nüfusun çoğu köylerde oturmakta ve tarımla uğraşmaktadır. Edirne mülki hudutlar dahilinde toplam 364.901 hektar tarım arazisine sahiptir. Bu arazinin 33.901 hektarı Devlet Su İşleri Bölge Teşkilatı tarafından, 27.372 hektarı Köy Hizmetleri ve halk sulaması olmak üzere toplam 61.273 hektar arazi sulanmaktadır.

Çizelge 4.3 Edirne ilinin 1966 yılı tarım ürünleri ve miktarları (Korkut 1973).

Tarım Ürünleri	Ton
Buğday	132262
Arpa	38745
Çavdar	20690
Mısır	18108
Pirinç	14095
Pancar	99953
Ayçiçeği	48865
Kolza	5379
Kavun-karpuz	110789
Üzüm	26494
Badem	6878

4.1.4.8 Hayvancılık

Hayvancılık, 1950’lerde çayır- meraların sürülerek ekim alanlarına dönüştürülmesi üzerine çok gerilemiştir. Mandıracılık ve beyaz peynir üretimi önem taşımaktadır. Edirne’de 33.032 baş kültür ırkı sığır, 78.000 baş melez ve 2.000 baş yerli ırk olmak üzere toplam 113.032 baş sığır mevcuttur. Ayrıca 250.000 dolayında da küçük baş hayvan bulunmaktadır (Anonim 2003).

4.1.4.9 El sanatları ve ticaret

Edirne sahip olduğu köklü geçmişini ve renkli mozağını çok iyi yansıtan geleneksel el sanatlarıyla da Türkiye coğrafyasında önemli bir yere sahiptir. Edirne evlerinde, tarihi eserlerde ve müzelerde el sanatlarının sayısız örnekleri görmek mümkündür. Tarihten bugüne ulaşabilmiş el sanatlarından altın varak, goblen işleme, bakır döğme, ahşap işleme, minyatür, Edirnekari, ebru, misk meyve sabunu, seramik, aynalı süpürge, talika, çeltik tarağı ve kumaş boyama hala devam eden yöresel el sanatlarıdır. Edirne’nin tarihi çarşılarında pek çok

örneği görülebilen bu el sanatı ürünleri Etur (Edirne Turizm Endüstrisi ve Ticaret A.Ş.) da satışa sunulmuştur (Balkan 2002).

Şekil 4.43 Talika

Şekil 4.44 Çeltik Tarağı

Bu sanat dalları halka açılabilmesi, günlük yaşamın içine katılımı sağlanmalı ve yaygınlaştırılmalıdır. Az sayıda olan ustalar teşvik edilerek, atölyeler açılmalı, bu sanatların genç kuşaklara aktarılması sağlanmalıdır..

Edirne’de ticaret kollarını şöyle sıralamak mümkündür:

Peynircilik: Edirne’nin yağlı beyaz peyniri ve kaşarı Türkiye pazarlarında ve dünya pazarlarında aranmaktadır. Bu yüzden Edirne peynirinin Türk ekonomisindeki etkisi önem taşımaktadır. Edirne beyaz peyniri ve kaşarı koyun sütünden yapılır. Mayıs ayında Edirne’de mandıralar kurularak beyaz peynir üretimi yapılmaktadır (Korkut 1972).

Meyve Sabunculuğu: Meyve sabunculuğu, Türk kültüründe Edirne'ye özgü bir sembol olarak özgün bir yer edinmiştir. Evlerde süs eşyası olarak kullanılan meyve sabunları 17. yy'dan beri Edirne'de üretilmektedir.

Rendelenerek içine misk kokusu karıştırılıp meyve şekli verilen sabun, hediyelik eşya olarak kullanılmaktadır. Bugün iki dükkanda portakal, limon, elma, armut, erik, üzüm biçiminde sabun yapılmaktadır (Anonim 2002).

Şekil 4.45 Meyve Sabunu

- **Şekercilik:** Edirne'de şekercilik ileri düzeyde gelişmiştir. Çeşitli şekerler ve şekerlemeler yapılmaktadır. Devayi misk denilen helva ve badem ezmesi çok ünlü şekerlemeleri arasındadır.
- **Un Fabrikaları:** Bu fabrikaların öğüttüğü un ihtiyacı karşılamaktadır.
- **Yağ Fabrikaları:** Ayçiçeği ve susam yağı çıkaran yağhaneler yer almaktadır.
- **Çömlekçilik:** İlde çanak, çömlek ve çiçek saksısı yapan çömlekçiler yer almaktadır.
- **Hasırcılık-Sepetçilik:** Göllerden biçilen papurlardan akkova, karakova cinsi hasır dokunmaktadır.

- **Süpürgecilik:** Tahtakale semtinde yaygın olarak yapılmaktadır. Oyuncak süpürge, aynalı gelin süpürge, diğer normal süpürge türleri yapılmaktadır. Aynalı süpürge Edirne'nin evlenme geleneğinde önemli bir etnoğrafik eşyadır.

Şekil 4.46 Aynalı Süpürge

Dericilik: Tunca boyunda, Keşan'da İpsala yolundaki tabakhanelerde deri işlenmektedir (Korkut 1972).

Arıcılık: Edirne'de yürütülen Kırsal Kalkınma Çerçeve Projesi'ndeki gelişmeler yakın bir zamanda bal üretim merkezlerinden biri olacağını göstermektedir. İl genelinde kovan sayısının 200 bine çıkarılmasının amaçlandığı projede, arıların sayısında her geçen gün artmaktadır (Anonim 2003).

Seracılık: Edirne Valiliği ve İl Özel İdare bütçesiyle yürütülen projede toplam 49 adet sera tesis edilmiştir. Geç sonbahar ve erken ilk bahar dönemlerinde yeşil soğan, maydanoz, marul, salatalık, taze fasulye ve çilek gibi mahsullerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır (Anonim 2003).

4.1.4.10 Bölgesel işbirliği çalışmaları / projeleri

Bulgaristan – Türkiye işbirliği, Türkiye – Yunanistan Sınır Ötesi İşbirliği, Sınır Valilikleri Arası İşbirliği, Avrupa Kıyı Bölgeleri Konferansı ve Ortak Küçük Projeler Fonu çalışmalarından söz etmek mümkündür.

- **Bulgaristan – Türkiye işbirliği**

Türkiye ve Bulgaristan arasındaki işbirliği AB fonlarıyla desteklemek üzere Türkiye, Bulgaristan Sınır Ötesi İşbirliği Programı tesis edilmiştir. Program Türkiye’de Edirne ve Kırklareli Bulgaristan’da Haskova, Burgaz ve Yambol illerini kapsamaktadır. 2004-2006 yıllarında uygulanacak olan Programın amacı, sınır bölgelerinde işbirliğini artırarak ve işbirliği ağları oluşturarak, bu bölgenin bazı ekonomik sorunların üstesinden gelmelerine yardımcı olmak, sınırdaki ilişkilerin yoğunlaştırılması, çevre koşulları ve yerli nüfusun hayat standartlarının iyileştirilmesi yoluyla sınır bölgesinin dengeli ve sürdürülebilir kalkınmasına katkıda bulunmak ve sınır bölgelerinde yaşıyor olmanın verdiği negatif etkileri azaltmak olarak özetlenebilir. Programın, bütçesi Bulgaristan ve Türkiye için ayrı ayrı olmak üzere 15 milyon eurodur. Bütçenin % 10’u ortak küçük projeler fonu için ayrılırken geri kalan kısmı sınır bölgelerinde altyapının geliştirilmesi, çevrenin korunması, geliştirilmesi ve ortak yönetimi öncelik alanlarından oluşan büyük projelere ayrılmıştır. Bütçenin yıllara göre dağılımı şöyledir :

2004 Yılı : 3 Milyon Euro

2005 Yılı : 5 Milyon Euro

2006 Yılı : 7 Milyon Euro

Söz konusu program, 2004-2006 dönemi için strateji, öncelik ve tedbirleri içeren bir ortak programlama belgesi çerçevesinde uygulanacaktır. Avrupa Komisyonu tarafından sağlanan bir teknik yardım uzmanının katkılarıyla hazırlanan ortak programlama belgesi 31 Mart 2004 tarihinde Ankara’da Devlet Planlama Teşkilatı’nda düzenlenen bir toplantıda imzalanmıştır.

Türkiye – Bulgaristan Sınır Ötesi İşbirliği Programı çerçevesinde yapılan projeler:

- **Ekmekçizade Ahmetpaşa Kervansarayı'nın Restorasyonu**

2004 Yılı bütçesinden Edirne il merkezinde yer alan Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı'nın, aslına uygun olarak restore edilerek; Türk ve Bulgar ortak etkinliklerinin düzenleneceği bir mekan olarak kullanıma açılması projesi kabul edilmiştir.

Bulgaristan ve Türkiye arasındaki sınır ötesi işbirliğinin, ekonomik ve kültürel ilişkilerin güçlendirilmesine katkıda bulunacak bir ortamı sağlamayı amaçlayan restorasyon projesi Türk ve Bulgar ortak etkinlikleri iş forumları, kongreler, seminerler, ticari delegasyonların ziyaretleri, ticaret fuarları ve diğer iki taraflı etkinliklerin düzenleneceği bir mekan sağlayacak, sınır ötesi kültür alışverişi ve ekonomik ilişkilerin ilerlemesini teşvik edecektir.

- **II- Türkiye – Yunanistan Sınır Ötesi İşbirliği Çalışmaları**

Türkiye ve Yunanistan arasındaki işbirliği çalışmalarını AB fonlarıyla geliştirmek üzere INTERREG III / A (Türkiye – Yunanistan sınır ötesi işbirliği programı) kapsamında Türkiye-Yunanistan Sınır Ötesi İşbirliği Programı tesis edilmiştir. Interreg girişimi, sınır ötesi, uluslar arası ve bölgeler arası işbirliğini sağlayarak, kıtanın dengeli kalkınmasının desteklenmesi yoluyla, AB genelinde ekonomik ve sosyal uyumun güçlendirilmesi amacıyla tasarlanmıştır.

2004-2006 yıllarını kapsayan Türkiye- Yunanistan Sınır Ötesi İşbirliği Programı için AB tarafından aktarılacak fon yaklaşık 15 milyon euro'dur. Program Edirne ilinin yanı sıra; Çanakkale, Balıkesir, İzmir, Aydın ve Muğla illerini kapsamaktadır. Programın öncelik alanları; sınır ötesi altyapı, ekonomik gelişme ve istihdam, yaşam kalitesi, çevre, kültür, teknik ve yardım gibi konulardır.

24 Ekim 2003 tarihinde Brüksel'de DPT Müsteşarlığı Bölgesel Programlar Daire Başkanlığı ve Dış İşleri Bakanlığı Temsilcilerinden oluşan Türk ve Yunan taraflarının yanı sıra Avrupa Komisyonu temsilcilerinin katılımıyla gerçekleşen üçlü toplantıda

öncelikler tespit edilerek mutabakata varılmıştır. Detay projelerin belirlenmesi amacıyla ilimizden proje fikir ve önerileri istenmiş ve bu bilgiler DPT Müsteşarlığı'na iletilmiştir.

• III- Sınır Valilikleri Arası İşbirliği

8 Kasım 2003 tarihinde, Yunanistan'ın İskeçe ilinde Bulgaristan, Türkiye ve Yunanistan sınır illeri valilerinin katıldığı bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Sınır valilikleri arasında gayri resmi bir işbirliği ağı oluşturmayı amaçlayan toplantıda, olası doğal felaketlerde koordinasyon, bulaşıcı hastalıklara karşı alınabilecek önlemler, turizm ve AB Fonlarından yararlanabilme gibi konularda gerçekleştirilebilecek işbirliği alternatifleri görüşülmüştür. Toplantı sonucunda bir protokol hazırlanmış, belirtilen konularda işbirliği ağı oluşturmayı amaçlayan ve merkezi Orestieda'da bulunan, Türkiye, Yunanistan ve Bulgaristan'dan sınır illeri olan Edirne, Evros ve Haskova valilerinin katıldığı bir yürütme kurulu oluşturulmasına karar verilmiştir.

25 Şubat 2003'te Orestieda'da ve daha sonra 15-16 Nisan 2004 Tarihlerinde Dedeağaç ve Oretieda'da toplantı düzenlenmiştir. Toplantı sonunda alınan karar göre merkezi Orestieda bulunan yürütme kurulunun burada bir bürosu bulunacaktır. Her üç ülkeden temsilcilerin bulunacağı büroda, bölge için ortak kalkınma planları hazırlanacak ve hazırlanan projeler Avrupa Birliği kurumlarına sunulacaktır. Oluşturulan işbirliği ağı ile, sınırda bulunan ve bu nedenle geri kalmış bölgelerin sorunlarının tespiti ve çözüm yolları, doğal felaketlerde işbirliği ve ekonomik kalkınma konularında plan ve programlar hazırlanacak, bölge sorunlarının AB ve diğer kurumlara taşınması sağlanacaktır.

31 Ağustos 2004'te yine Orestieda'da düzenlenen toplantıda, ağa üye her ilde belirli konular üzerine odaklanmış toplantılar yapılmasına karar verilmiştir. Söz konusu toplantılar en geç 6 ay içinde gerçekleştirilecek ve toplantı tarihleri valilikler tarafından belirlenecek, buna göre;

Rodop valiliği; hayvan hastalıkları ve bulaşıcı hastalıklar,

Kavala valiliği; sivrisinekle mücadele (Seres valiliği sivrisinekle mücadele merkezi ile işbirliği yapılarak)

Edirne valiliği; turizmin geliştirilmesi

Evros valiliği; sivil savunma

Smolyan valiliği; eğitim kurumları arasındaki işbirliği konuları hakkında toplantılar düzenlenecektir.

Toplantıda, ağın ortak yazışma dili olarak İngilizce kabul edilirken, ağın merkezi olacak büronun açılış tarihi konusunda da görüşmelerde bulunulmuştur. Her üç ülkeden de bakanların katılacağı bir açılış töreni yapılması planlanmaktadır.

Son olarak Sınır Valilikleri Sınır Ötesi İşbirliği Ağı kapsamında 13 Aralık 2005 tarihinde Edirne Trakya Birlik VIP Salonu'nda "Turizmin Karşılıklı Geliştirilmesi" toplantısı düzenlenmiştir. Toplantıya Ağ'a üye sınır valileri ve turizmin uzmanları katılmıştır. Toplantıda Türkiye tarafı bazı önerileri sunmuştur:

- Sınır illerinde yaşayan halkların birbirlerini daha iyi tanıyabilmesi, güvenin ve dostluğun geliştirilmesi öngörülerek, üye sınır illeriyle ortak bir turistik web sitesi kurmak,
- Turizm Eğitim seminerleri düzenlemek; yöre halkına, esnafa, sektör çalışanlarına yönelik insan ilişkileri, hijyen, pazarlama, işletme gibi mesleki bilgi ve becerileri artırmak, sürdürülebilir turizm bilincini oluşturmak amacıyla (HACCP, ISO9001 gibi Toplam Kalite Standartları) bir eğitim seminerleri dizisi organize etmek,
- Edirne'de tarihi bir evi, bir Evros evi, bir Smolyan evine dönüştürmek; bunun karşılığında da diğer sınır illerinde bir Edirne evi kurularak halkların yaşam biçimlerinin daha iyi tanınmasını sağlamak,
- Sınır illerinde turizmle ilgili üniversite, sektör temsilcileri, sivil toplum örgütleri ve valiliklerden oluşan bir turizm komitesi kurmak,
- Turizm okullarındaki öğrenci-öğretmen değişim programını her üç ülkede uygulanan turizm eğitiminin, bilgi becerilerinin, deneyimlerinin paylaşılması amacıyla başlatmak,
- Sınır illeri envanter çalışmaları yapıp turizm türlerine göre (spor, sağlık, kültür, dini gibi) ortak paket turları hazırlamak (günübirlik, haftasonu gibi),

- Ortak bir coğrafyaya sahip sınır illerinde üretilen şarap, ekmek ve peynir ürünleri gibi konulu festivaller, bağbozumu turları düzenlemek, şarap turizmi turlarını geliştirmek,
- Sınır illerinin Bulgarca, Yunanca ve Türkçe turistik broşürünü hazırlamak (şu anda Edirne broşürleri Bulgarca ve Yunanca bastırılmak üzere hazırlanmaktadır),
- Karşılıklı restorasyon çalışmaları başlatmak; Örneğin: Cihan Pehlivanı Koca Yusuf Müzesi: Bulgaristan'ın Şumen kentinin Karalar köyünde bulunan ev, Cihan Pehlivan'ın doğduğu ve yaşadığı yapı olup, onarılarak Koca Yusuf Müzesi haline getirmek gibi,
- Tarih ve arkeoloji alanında Türkiye, Bulgaristan ve Yunanistan'ı içine alan bir tur güzergahının hazırlanabilmesi için bölgede yaşamış tüm medeniyetlerin kalıntılarının tespiti, tescili ve envanteri hazırlanarak arkeolojik kazıların yapılması,
- Yunanistan ve Bulgaristan'dan Edirne'ye gelen vatandaşların ve firmaların katılabileceği kültürel faaliyetlerin ve yerel ürünlerin de tanıtılabileceği açık ve kapalı fuar ve sergi alanı düzenlenmesi ile ilgili ortak proje oluşturulması,
- Eko turizm faaliyetlerinin projelendirilmesi.

• **IV- Avrupa Kıyı Bölgeleri Konferansı (CPRM)**

CPMR (Avrupa Preferi ve Deniz Bölgeleri Konferansı) ile ilişkiler aralarında Türkiye'den illerle birlikte, doğu Balkan ülkelerinden bölgelerinde bulunduğu 26 Ocak 2001 tarihli Gümölcine toplantısı ile başlamıştır.

Edirne Türkiye'den üye olan ülkeler arasından ABR politik büro temsilciliğini yapmaktadır. Edirne valiliği ABR ve CPMR toplantılarına aktif olarak katılmakta ve çalışmalarına yön verilmesinde rol oynamaktadır. Kavala'da yapılan politik büro toplantısında ABR Genel Kurulu için Edirne'nin tercih edilmesi sağlanmıştır. Bu genel kurul toplantısı 09-10 Aralık 2002 tarihlerinde Edirne Halk Eğitim Müdürlüğü salonunda gerçekleştirilmiştir.

10 Aralık 2003 tarihinde düzenlenen toplantıda, yerel yönetim kuruluşları ile üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve turizm koşulları arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi için destek verilmesine karar verilmiştir.

- **Ortak Küçük Projeler Fonu**

Ortak Küçük Projeler Fonunun (OKPF) amacı, sınır bölgesinden başlayarak, küçük ölçekli ortak “insandan insana” faaliyetlerin sınır ötesi bir etkiye sahip olacak şekilde tamamlanması ve geliştirilmesine yönelik olarak yerel ve bölgesel kamu idareleri ile kar amacı gütmeyen diğer kuruluşların (ticaret, sanayi ve ziraat odaları ticaret birlikleri, sendikalar, hükümet dışı kuruluşlar, okul ve üniversiteler, v.b gibi) bu programa dahil edilerek kapasitelerinin artırılmasıdır. Bu nedenle Ortak Küçük Projeler Fonu yerel kurumların idari kapasitesinin geliştirilmesinde kilit rol oynayacaktır.

4.2 Edirne Kenti Mekan Analizleri

Bu bölümde Edirne kentine ilişkin kentsel doku ve konut alanları, ulaşım ağı, ticaret ve turizme ilişkin mekan analizleri gerçekleştirilmiştir.

4.2.1 Kentsel doku ve konut alanları

Tarihi kent merkezi, bugün varolan Kaleiçi, Selimiye Külliyesi, Eski Camii ve Üç Şerefeli Camii’nin çevrelediği alanı içine almaktadır.

Osmanlı devrinde başkent olan kent kalenin doğusunda ışınsal olarak ovaya doğru yayılım göstermiş, daha sonra kent İstanbul ve Kapıkule yönlerine lineer olarak gelişmiştir. Çok sayıda büyük kentsel yol güzergahları vardır. Doku sınırları oldukça belirgindir. Ulaşım şebekesi doku içinde ışınsal dağılımlar göstermektedir. Ovalar ve az eğimli yamaçlarda kurulmuş bir kent dokusu vardır. Kaleiçi olarak adlandırılan kentsel yerleşimde ızgara modeli görülmekte olup tarihsel çekirdeği oluşturmaktadır. Geleneksel konut dokusu kent merkezinde yayılmış olsa da en yoğun olarak görüldüğü yer Kaleiçidir. Her mahallenin bir camisi ve hamamı bulunmaktadır.

Merkez yerleşim genelinde bir ve iki katlı konutlar hakimdir. Yalnız merkez bölgesini saran yerleşimlerde ortalama kat sayısı üçün üzerine çıkmaktadır. Bu kesimde üç veya daha fazla katlı konut alanları giderek çoğalmaktadır. Kent merkezindeki konut

yoğunluğuna bakıldığı zaman, en yüksek yoğunluğun Kaleiçi yerleşmesinde olduğu görülmektedir. Kat adeti yüksek, blok apartmanlar Talat Paşa Bulvarı civarında ve Balıkpazarı Caddesi boyunca imar yönetmeliğindeki yol genişliklerine göre beş-altı kat olarak gelişmiştir (Tekin 1999).

Şekil 4.47 Kaleiçi'nden görünüm

Yeniimaret, Yıldırım, Yıldırım Beyazıt bütününde ise özellikle bahçeler içinde konumlanan tek katlı yapılar mevcuttur. Bu alanlar, kent bütününden kopuklukları sonucu, diğer kesimlere oranla daha az bir gelişme kaydetmiştir.

Ayşekadın Camii kuzeyi ve Devlet Hastanesi doğusundaki sırt ve Talat Paşa Bulvarı kenarında, yüksek yoğunluklu altı katlı yapılar yükselmiştir. Bu yapılar gerek kent estetiği, gerekse birbiri ile olan yerleşme ilişkileri açısından son derece uyumsuz ve palansız olarak yapılmışlardır.

Ancak 1970'lerden sonra oluşan gelişmeler özellikle sanayi, üniversite, bazı kamu kurum ve kuruluşları E-5 karayolu üzerinde yer seçmişlerdir.

Kentin konut ve sokak dokusu incelendiğinde; aks ve sokakların anıtsal kapılara yöneldiği-açıldığı görülmektedir. Kent merkezini oluşturan üç önemli camiye ııınsal olarak bağlanan aks ve sokak dokusu dikkat çekicidir. Kentin ana giriş aksları da bu

özelliği destekler nitelikte gelişmiştir. Yoğunluk genel olarak kent merkezinden uzaklaştıkça azalmaktadır.

1980’li yıllardan itibaren artan nüfusu ile birlikte gelişimi hızlanan Edirne kentinde günümüzde E-5 karayolu aksı ve kuzeyindeki gelişmeler ile birlikte mahalle sayısı 19’dan 24’e yükselmiştir. 1980 yılından itibaren kent %25’lik gelişimi yeni gelişme bölgesinde gerçekleştirmiştir. Nüfus olarak incelendiğinde ise; halkın %30-35’inin yeni gelişme bölgesinde oturduğu görülmektedir (Tekin 1999).

Yeni gelişme bölgesindeki en önemli sorun, kent nüfusunun üçte birine yakın bir bölümünü barındıran bu gelişme bölgesinde, bir merkezin planlanmamış veya oluşmamış olmasıdır. Ana aks üzerinde dağınık bir biçimde yer seçen ticaret birimleri de genelde günlük ihtiyaçların karşılandığı küçük mekanlardır.

Özelikle sabah ve akşam saatlerinde, işyeri- konut arası sirkülasyon sonucunda merkez ve gelişme bölgesi arasında, E-5 karayolu aksı dışında başka bir destekleyici aks bulunmadığından trafik sorunu yaşanmaya başlanmıştır. Bunun en önemli nedeni; kentin lineer bir biçimde E-5 karayolu aksı üzerinde uzamasıdır. Edirne kenti, Eski Cami merkezli tek kubbeli camiler etrafında (eş yarıçaplı) mahalleler ile oluşmuş ve merkez bu dairenin ortasında yer aldığı için, yerleşimler merkezin etrafında dairesel olarak konumlanmıştır (Tekin 1999).

Gerekli önlemler alınmadığı takdirde, zaman içerisinde kent içi ulaşımın büyük sorunlar yaratacağı açıktır.

4.2.2 Ulaşım ağı- sokak düzeni

Edirne kentinde sokaklar genel olarak organik bir yapı göstermektedir. Bu özellik, tüm geleneksel Türk yerleşmelerinde olduğu gibi, Edirne’de de sokak dokusunun en belirleyici özelliği olmuştur. Sokaklar anıtsal yapılara yönelmiştir.

1700 senesindeki yangında, Kaleiçi'ndeki bazı kiliseler ve Yeniçeri Kışlası yandığı gibi, XX. yüzyılın hemen başındaki yangınlarda (1903 ve 19112) da geri kalan cami, kilise ve havralar, resmi ve özel yapılarla, 1514 adet konut da yanmıştır. Yanmamış kısımlardan ve Edirne Askeri Rüstiyesi, resim öğretmeni Mehmet Selami bey'in XIX. Yüzyıl sonlarına ait çizdiği Edirne Planından anlaşıldığına göre, daha önce düzgün olmayan Kaleiçi sokakları büyük yangının sonunda dönemin Belediye Başkanı Dilaver beyin hazırlattığı bir plana göre, birbirini dik kesen sokaklardan oluşan bir yapılanmaya dönüşmüştür.

Edirne'nin bazı tarihi kesimlerinde ise sokaklar birbirini eğrisel kesmektedir. Bir başka özellik ise üç ve dört sokağın kesişim noktasında tarihi değeri olan çeşme, cami ve meydanların yer almasıdır. Yollar dar ve doğal taş kaplamadır. Tretuar yeni binaların önünde yer yer vardır. Zaman zaman yolların çok daraldığı ve çıkmaz yollarla bittiği görülmektedir. Yeni binaların çoğunlukta olduğu sokakların yeni imar düzenine göre oluştuğundan yollar genişlemektedir. Ancak iki yanındaki yapılar geleneksel ve tarihi oluşu nedeniyle sokaklar kimi kesimlerde daralmaktadır (Tekin 1999).

4.2.3 Selimiye Külliyesi ve yakın çevresi

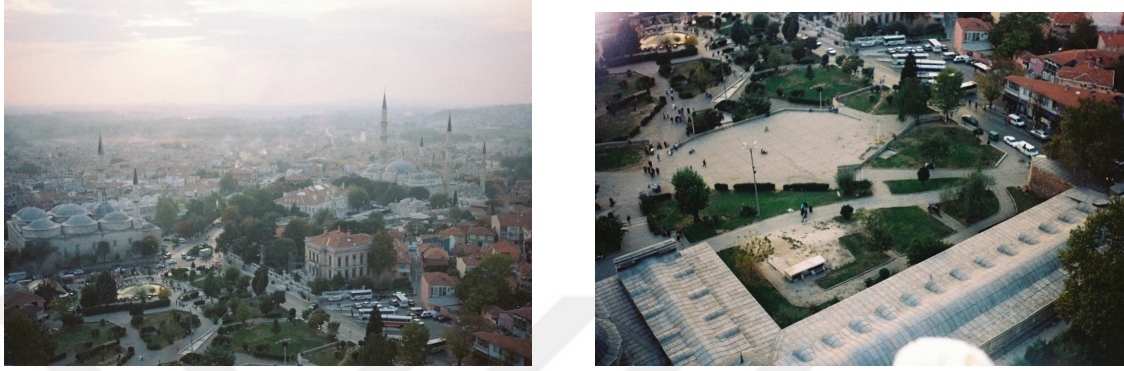
Selimiye Külliyesi, 1965 yılında özel bir yarışmaya konu olmuş yarışma sonucunda varılan kararlarla, 1955 imar planında aynı alan için verilmiş kararlar arasında büyük farklar bulunmadığına değinilmiştir. Her iki planda da Selimiye ve diğer tarihi eserlerin etrafının geniş bir yeşil alan olarak düzenlenmesi önerilmiştir.

Plan hazırlandığında, bu çevrenin genellikle boş olduğu, mevcut bazı eski doku kalıntılarının yıkılarak yeşil alana katılmasına karar verildiği görülmektedir.

Yeşil alan düzenlenmesinde ise tarihi geleneklerle bir ilişki araştırmaktan çok, dönemin modası, batı örneklerine benzer serbest düzenleme biçimleri tercih edilmiştir.

Kültür varlıklarının çevresinde ve eski dokuda görülen bir diğer eğilim ise, yapılacak yeni yapıların alçak tutulması, silueti bozmamak ve mevcut dokudan kopuk çok büyük

k t lelerden kaçınmak üzere Edirne’de iki veya üç katı geçen yapılar bu bölgede yasaklanmak istenmesidir. Eski dokudan geçen yol miktarını sınırlı tutmak diğer yolları geni letmekle mümkün olmuştur. Ancak diğer yolların birkaç metre genişletilmesi etrafındaki evlerin yıkılmasına, cephelerin tahribine yol açmıştır.

Şekil 4.48 Selimiye Külliyesi ve yakın  evresi

Ula ıma dayalı en önemli sorun ise karayollarının kentin ortasından geçirilmesidir. Edirne’nin 1955 imar planında bu durum açıkça ifade edilmekte, İstanbul’u Avrupa’ya ba layan karayolunun  ehri güneyden ve kuzeyden çevrelemesi veya ortadan katetmesi alternatiflerinden, karayollarınca ortadan katetmesine karar verildiği belirtilmiştir. 1955 planında Selimiye’nin yanından geçirilen 50 metrelik yol 1968 planında Selimiye’nin nispeten uza ından geçirilen 24 metrelik yol biçimini almıştır (Bektaş 1991).

4.2.4 Ticaret alanları

Kentin ilk ticaret merkezi, kent fonksiyonları ve nüfusun gelişmesi ile tarihi merkez ve çevresinde gelişim göstermiştir. Cumhuriyet Dönemi ve bugün bile merkez aynı konumu koruyarak, yo unla mı tır. Ancak nüfus gelişimi ile ticari merkez  evre yollar boyunca ilerlemiştir. Ayrıca E-5’in kent içi ge i i boyunca da merkez uzantıları geli mi , ancak bu uzantılar sadece yol kenarlarında kalmıştır. Kent içinde yer alan tüm diğer konut dışı kullanı lar da ticari merkezin yanına ve bu merkezle bağlantı olarak konumlanmı lardır (Tekin 1999).

Ticaret merkezi Balıkpazarı Caddesi, Londra Asfaltı ve Mumcular Sokak boyunca büyüme göstermektedir. Merkezin başlıca iki aksı Saraçlar ve Hükümet Caddesi ile bu aksı dik olarak kesen Talat Paşa Bulvarı'dır. Merkez işlevleri de asıl olarak bu iki cadde üzerinde yoğunlaşmıştır.

Şekil 4.49 Londra Asfaltı

Kapıkule- İstanbul Otoyolunu'nun yapılması ile kent merkezine bağlı Kıyık Caddesi ile sağlanmış, bu gelişme doğrultusunda caddenin önemi daha da artmıştır.

Kent merkezi işlevsel olarak ayrışmamıştır. İş ve ticaret birimler, yönetsel birimler ve resmi binalar, bankalar, sosyal ve askeri tesisler bir aradadır. Büyük kentlerdeki gibi çok katlı mağazalar yoktur. Ticaretin %30-40'ını tarımsal ürünlerin alım-satımı oluşturmaktadır. Ticaret özellikle yaz aylarında turistlerin ve yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının gelişleri ile canlanmaktadır (Tekin 1999).

Kent merkezinde çoğu iki-üç katlı olan yapıların üst katları da işyeri ve depo olarak kullanılmaktadır. Bu anlamda kentin merkezi iş bölgesi ile konut alanları bir ölçüde ayrılmıştır. Ancak merkez kent genelinde küçük bir alan kapladığı ve konut alanları merkezin hemen arkasındaki alanlara yayıldığı için, merkezin gece-gündüz nüfusunda, büyük kentlere kadar önemli farklar söz konusu değildir.

Merkez işlevlerinin en fazla yoğunlaştığı Saraçlar Caddesi, kentin kuzey-güney doğrultusunda geçmektedir. Bazı resmi binalar, banka şubeleri, otel ve lokantalar, dükkanlar ve stadyum bu cadde üzerinde yer almaktadır. İşyerleri satılan malın çeşitliliğine göre kümelenmemişlerdir.

Şekil 4.50 Saraçlar Caddesi

Talat Paşa Bulvarı kentin en son gelişen aksıdır. Kapıkule'den giriş yapanların da burayı kullanması caddenin önemini ve canlılığını artırmıştır (Tekin1999).

4.2.5 Turizm analizleri

Edirne; camileri, kervansarayları, imarethaneleri, köprüleri, çeşmeleri, eski evleri, hanları, hamamları ve kapalı çarşılarıyla Türkiye'ye batıdan gelenleri ilk karşılayan kenttir. Yüzlerce yıldan bu yana nice uygarlığın görkemli eserlerini sergileyen Edirne, adeta bir açık hava müzesidir. Bu açık hava müzesinin en görkemli eseri ise Mimar Sinan'ın imzasını taşıyan Selimiye Camiidir. Kentin tam ortasından göğe yükselen bu ulu camii, dış yapısının görkemi kadar iç yapısının zarafetiyle de ziyaretçilerin ilgi ve dikkatini çekmektedir.

Meriç ve Tunca nehirlerinin geçtiği Edirne'nin silüetinde köprüler önemli yer tutmaktadır. Ayrıca Alipaşa Kapalı Çarşısı, Selimiye Arastası, Bedesten, Rüstempaşa Kervansarayı, Sokullu Hamamı, Adalet Kasrı, Deveci Hanı, Şükrü Paşa Anıtı ve Balkan

Savaşı Müzesi, Edirne'ye gelen yerli ve yabancı turistlerin yıl boyunca ziyaret ettikleri yerlerdir.

Türkiye'nin Trakya topraklarının Ege Denizi'ndeki kıyısı Saros Körfezi, tertemiz kumsallarla kaplı bir kıyı şerididir. Saros Körfezi kıyıları Edirne'nin Enez ve Keşan ilçe sınırında yer almaktadır. Saros Körfezi, su sirkülasyonunun yüksek olması ve sanayileşmemiş olmasından dolayı Ege'nin belki de en temiz denizine sahiptir.

Saros Körfezi'nde Enez ve Keşan'a bağlı Erikli, Sazlıdere, Gökçetepe, yayla ve Mecidiye sahillerinde deniz suyu sıcaklığı yüzmeye, sportif olta balıkçılığına ve ülkemizde son yıllarda büyük gelişme sağlayan sualtı dalış sporlarına elverişlidir.

Edirne'de Osmanlı İmparatorluğundan miras kalmış, çok önemli camiler bulunması nedeniyle özellikle ramazan ve yaz aylarında bu camileri ziyaret eden pek çok yerli turistin yanı sıra Edirne'de yaşamış çeşitli azınlıklara ait dini yapılarda yabancı turistlerin ilgisini çekmektedir. Bu nedenle kent inanç turizmi açısından da önemli bir potansiyele sahiptir.

4.2.5.1 Edirne kenti 2003 yılı turizm hareketleri değerlendirmesi

2003 yılında tesiste Edirne'de işletme belgeli tesislerde toplam konaklayan kişi sayısı 95.513 tür. Bunun %7 sini yabancılar, %93 ünü yerliler teşkil etmektedir. 2003 yılında tesiste ortalama kalış süresi yabancılar için yıllık ortalama 1 gece, yerliler için 2 gecedir. Yatak üzerinden yıllık ortalama doluluk oranı ise %10.8 dir. Doluluk oranının en yüksek olduğu ay % 1 yabancı, %35 yerli ve %36 toplamla Temmuz ayıdır.

Turizm işletmeli belgeli konaklama tesislerinde konaklayan toplam 6651 yabancıların 865'ini Romenler gerçekleştirmiştir. Bunu 763 (%11,9) ile Yunanlılar, 722 (%11,4) ile Polonyalılar, 614 (%9,8) ile Almanlar, 572 (%8,7) ile Bulgarlar izlemektedir.

Edirne'de otel, lokanta ve benzeri kuruluşların sayısı benzer büyüklükteki başka kentlere göre fazladır. Bu fazlalığın başlıca nedenleri;

Kentte 1980 yılında kurulan Trakya Üniversitesi'nin yarattığı öğrenci-eğitim görevlisi potansiyeli,

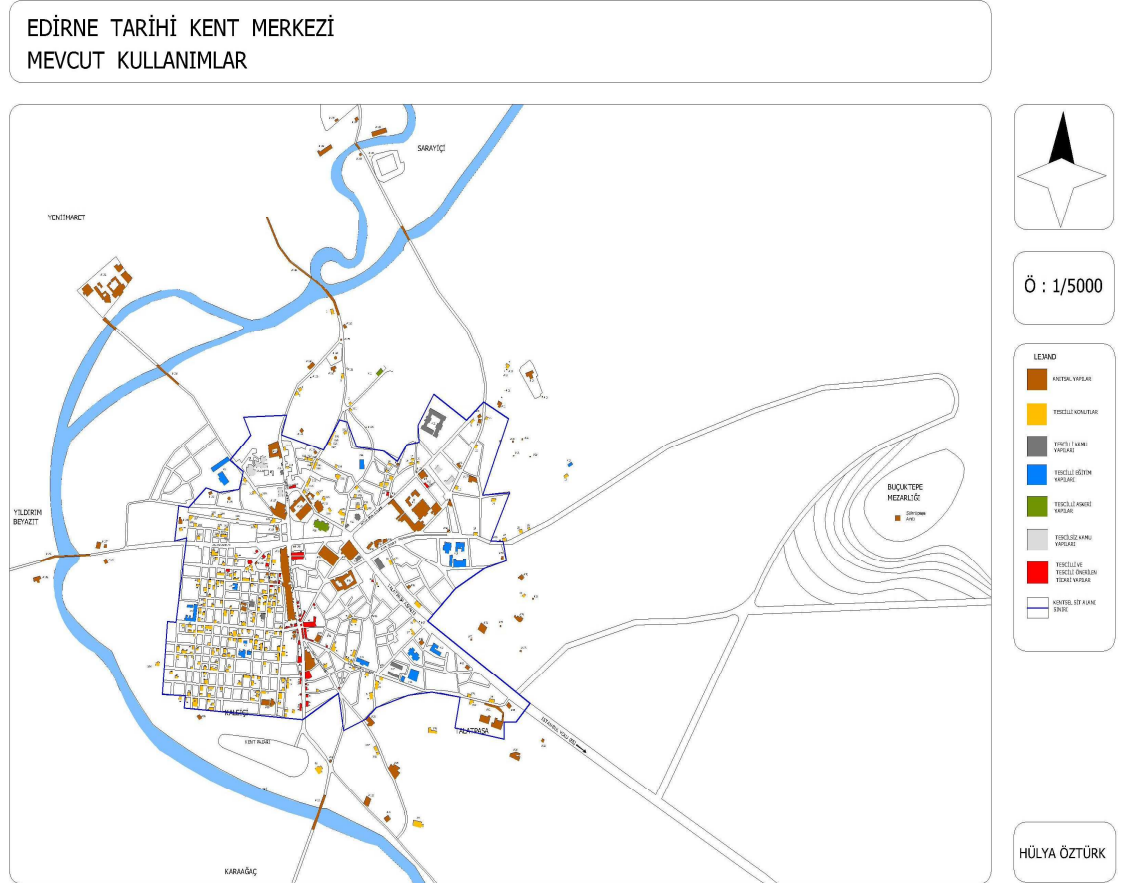
Özellikle haziran-temmuz aylarında yapılan ve 630 seneden fazla geçmişi olan tarihi Kırkpınar Güreşleri sırasında kente gelen yerli ve yabancı nüfus,

Kentin sınır bölgesi olması nedeniyle diğer kentlere göre daha fazla askeri nüfus barındırması olarak değerlendirilmektedir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Edirne ‘nin doğal ve kültürel özelliklerini saptamaya yönelik araştırmanın kapsamını öncelikle Edirne kent merkezi oluşturmaktadır. Ancak kentin çevresinde yer alan mekanlar da peyzaj potansiyelini etkileyeceği düşüncesiyle ele alınmıştır. Araştırmada öncelikle kent ve yakın çevresinin tarihçesi, doğal, kültürel ve tarihi peyzaj özellikleri belirlenmiş mevcut kentsel yapı ve alan kullanımı belirlenmiştir (Ek-3). Kent’teki anıtsal yapılar, konut alanlarının mevcut durumu ve kent bütünündeki yerleri saptanmış olup, kentsel koruma ve kentsel peyzaj tasarımı önerileri geliştirilmiştir.

Şekil 5.1 Edirne tarihi kent merkezi mevcut kullanımlar

5.1 Kentsel Koruma Önerileri

- Edirne tarihi kent merkezinde yer alan Kaleiçi yerleşmesindeki geleneksel konutların restore edilerek yerli halkın burada ikamet etmesinin sağlanması, bir kısmının pansiyon olarak değerlendirilmesi, bir kısmının da kültür evleri olarak değerlendirilerek, içinde yaşanarak koruma sağlanabilir.
- Kentsel koruma bağlamında kentin silüetinin temel belirleyicisi olan Selimiye Camii'nin çevresine daha baskın boyutlardaki yapı ya da yapıların yapılmasına izin verilmemesi gerekmektedir.
- Kaleiçi'nde geleneksel dokunun içine yapılacak herhangi bir yapının diğer geleneksel konutlarla uyumuna dikkat edilmeli; geleneksel silüeti bozmayacak biçimde öneriler geliştirilmelidir.
- Belediye'nin tarihi kent parçalarında yaptıkları yol, altyapı düzenleme çalışmalarının görsel ve fiziksel bozulmalara yol açmamasına özen gösterilmelidir.
- Geleneksel konutlarda ikamet edecek ailelerin koruma bilincine sahip insanlardan oluşması korumayı sağlamak açısından önemlidir. Bu amaçla halk bilinçli olmalı, korumaya doğrudan katılmalıdır.
- İnsan ölçeğindeki eski yapılar, sokaklar ve bunların oluşturdukları kentsel doku küçük onarım ve yenilemelerle çağdaş yaşama uygun hale getirilmelidir.
- Edirne Kenti'nin kentsel koruma planlaması yapılırken kentsel sit alanı, özel çevre koruma alanları, turizm alanları vb için yapılan planlarda ana gelişim planlarıyla eşgüdümlü olması gerekmektedir.
- Edirne Kenti'nin henüz koruma amaçlı envanter çalışmaları ülke düzeyinde erişilebilir sayısal ortama aktarılmamıştır. Bunun için Vakıflar Bölge Müdürlüğü ve Edirne Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu işbirliği ile envanterler hazırlanarak veri tabanı oluşturulmalıdır.
- Tarihin Edirne Kenti'ne kazandırdığı kimlik, Edirne halkının kente sahip çıkmaları ile mümkün olabilecektir. Bu nedenle Edirne yerel yönetimlerine, yerel tv ve gazetelere bu anlamda kentsel koruma bilincine yönelik çalışmalar yapmaları ve halkın bilinçlendirme görevi düşmektedir.
- Edirne Alipaşa Çarşısı, Selimiye Arastaşı ve Bedesten gibi önemli tarihi çarşılarla ev sahipliği yapmaktadır. Bu tarihi çarşıların özgün kentsel değer olarak varlıklarını

sürdürebilmeleri için bu çarşıların yakın çevresine rakip oluşturacak, çekiciliğini azaltacak “süpermarket- mega alışveriş merkezi”vb gibi işlevlerin kent merkezinin dışında konumlanmalarını sağlamaya özen gösterilmelidir.

- Edirne kent merkezi ve Sarayı’nda arkeolojik araştırma kazıları özendirilerek kent içi arkeolojik alanlar belirlenmeli, arkeolojik kent parkları ve açık tarih müzelerinin oluşturulması sağlanmalıdır.
- Kaleiçi’nde yer alan Maarif Caddesi yayalaştırılarak trafiğin cadde üzerinde yer alan geleneksel konutlara baskısı önlenerek kentsel koruma anlamında bir adım atılabilir.
- Sarayı’nda Edirne Yeni Sarayı ile kent merkezindeki mevcut eserlerin tespit edilip bütünleştirilip işlev verilmesi gerekmektedir.
- Beyazıt Külliyesi’nin bir bölümü üniversite tarafından onarılmış ancak cami kısmı su basması ve suyun donmasının etkisiyle tahrip olmaya terk edilmiştir. Sel baskınlarından caminin etkilenmemesi için nehir kenarına 3-5 metre yüksekliğinde bir set yapılmıştır. Oysa yapılması gereken nehrin seviyesinin indirilerek alüvyonlardan temizlenmesidir. Setin yapımı caminin tahribatına yol açmış, şehir ve suyla caminin ilişkisi kesilmiş bulunmaktadır.

5.1.1 Edirne’de son dönemde yapılan kentsel koruma projeleri

Edirne’nin sahip olduğu uygarlık birikimini koruyarak yok olmuş kültürel değerleri araştırıp, ortaya çıkarmak ve gelecek nesillere aktarmak amacıyla; kültürel koruma projeleri yapılmaktadır.

Edirne Valiliği Çevre Koruma Vakfı bünyesinde oluşturulan Rölöve-Restorasyon Bürosu Koordinatörlüğü ile, tarihi kentin kimliğini oluşturan kültürel değerlerin günümüzdeki sorunlarının ve öncelikli ihtiyaçlarının saptanması, projelendirilerek uygulamaya geçilmesi konularındaki çalışmalar 2002 yılından itibaren devam etmektedir.

Bugün tarihi kent Edirne Kaleiçi semtinde; kentsel plan ölçeğinde Maarif Caddesi ve çevresi mimarlık eserlerinin restorasyonu kapsamında, mevcut durumun tespit projesi(rölöve) hazırlanmış olup; yapı ölçeğinde onarımlara devam edilmektedir.

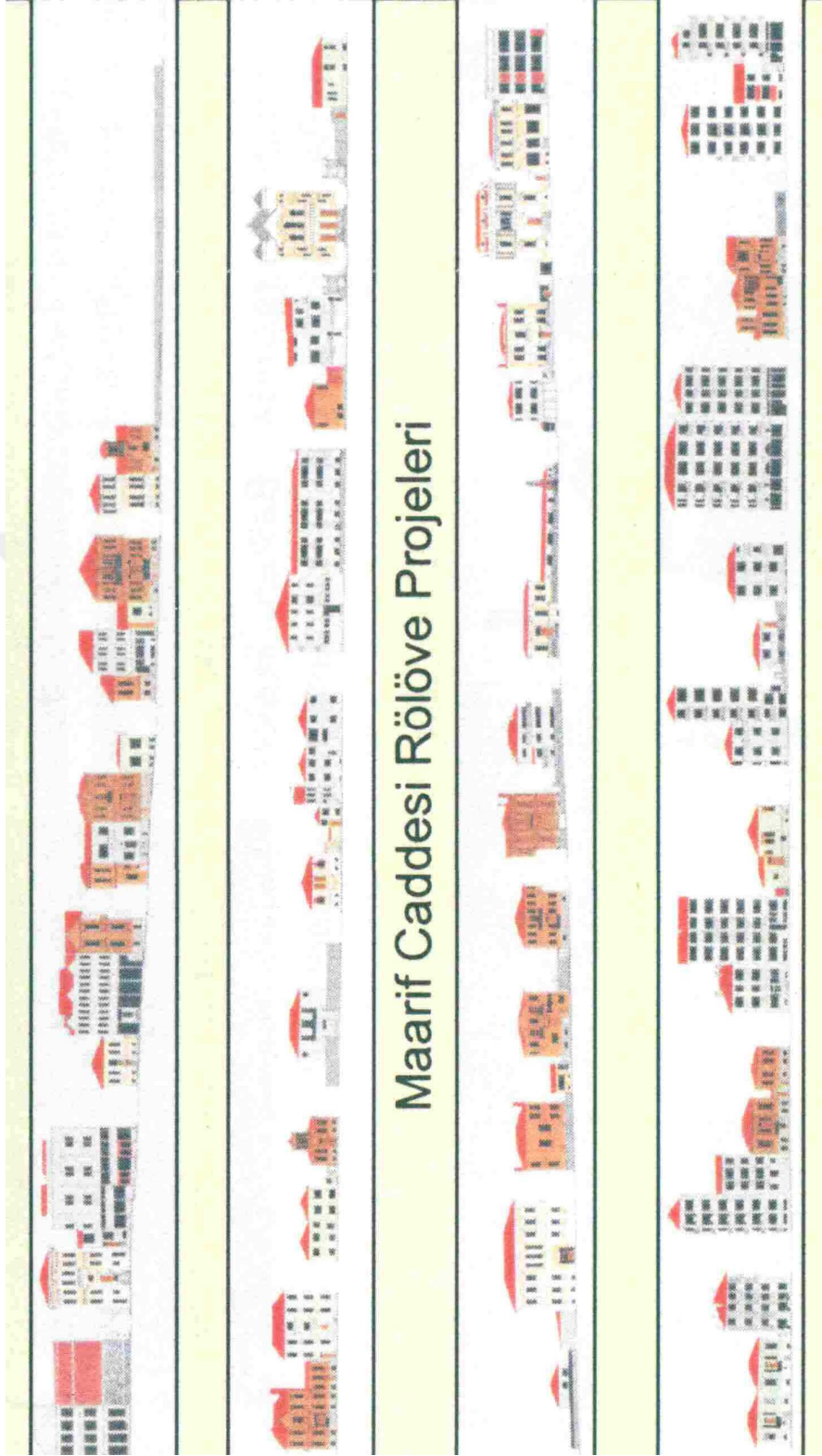
Kültürel koruma projesi çalışmalarının hayata geçirilmesinde; İl Özel İdaresi'nin, Sınır Ticaret Bürosu'nun ve Edirne İl Çevre Koruma Vakfı'nın; imkanları doğrultusunda sergiledikleri bilinçli ve sorumlu tutumları büyük etken oluşturmaktadır.

5.1.1.1 Kent ölçeğinde uygulanan restorasyon ve düzenleme çalışmaları

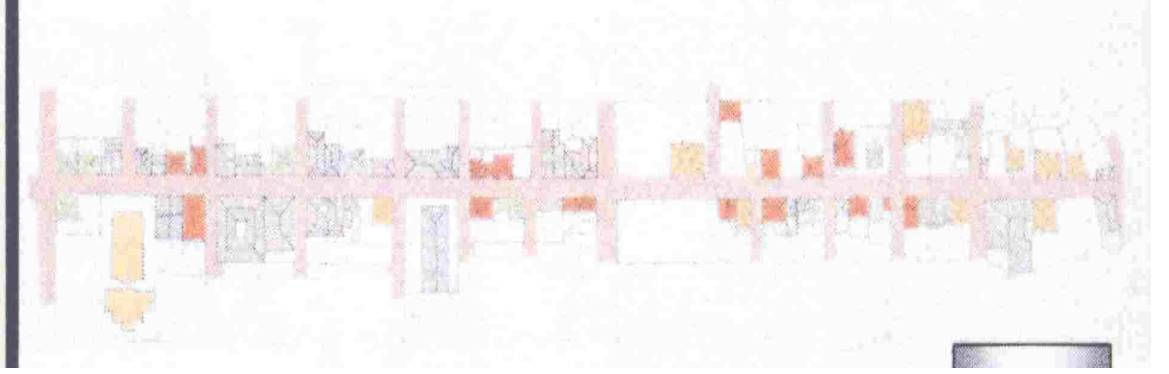
Edirne' de kent ölçeğinde uygulanan restorasyon ve düzenleme çalışmaları; Maarif Caddesi ve çevresinin koruma amaçlı restorasyon projesi, Anıt Taş Eserleri Sergileme Alanı ve Edirne Kentsel Arkeoloji Parkı projeleridir.

- **Maarif Caddesi ve çevresinin koruma amaçlı restorasyon projesi**

Edirne Valiliği Çevre Koruma Vakfı Rölöve-Restorasyon Bürosu tarafından hazırlanan 'Tarihi Kaleiçi Maarif Caddesi ve Sivil Mimarlık Eserleri Restorasyonu Projesi' kapsamında tamamlanan Rölöve projesi sonucunda pilot bölgedeki tarihi doku zedelenmesi tespit edilip bu tespitler doğrultusunda restorasyon çalışmalarına başlanmıştır. Bölgede var olan yüksek katlı betonarme yapılar dışında kalan yapılarda; dokuya uygun cephe etüd çalışmaları tamamlanmış olup, uygulama aşamasına geçilmiştir.

Şekil 5.2 Maarif Caddesi ve çevresinin koruma amaçlı restorasyon projesi(Anonim 2004)

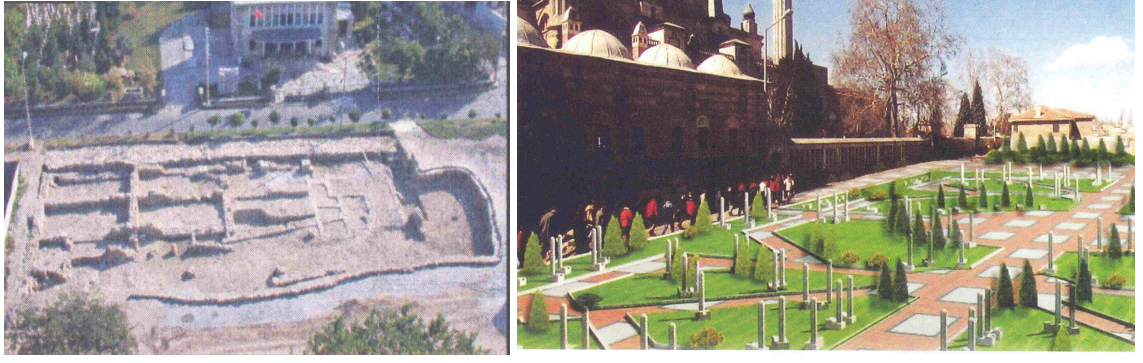

Şekil 5.2 Maarif Caddesi ve çevresinin koruma amaçlı restorasyon projesi (Anonim 2004)

- **Anıt Taş Eserleri Sergileme Alanı**

Erken dönem (I. Murad Hüdavendigâr Dönemi) Osmanlı ilk saray yapısının bulunduğu varsayılan Selimiye Camii'nin doğu kısmındaki alandır. Arkeolojik çalışmalar; Edirne Valiliği'nin mali desteği ve Edirne Müzesi'nin desteği doğrultusunda yürütülmüştür. Kazı sonucunda ele geçen keramik, lüle ve cam buluntularının; saray kazısı saray kazısı buluntuları ile örtüştüğü görülmüştür. Arazi, Kültür Müdürlüğüne tahsislidir. Anıt Taş Eserleri Sergileme Alanı revizyon projesi Edirne Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından onaylanmış olup, bu alan Osmanlı- Türk taş sanatının eşsiz örneklerinin sergilendiği açık hava müzesi olarak düzenlenecektir.

Yapılan bu çalışmada açık havada taş eserleri sergilenecek böylelikle insanlar kentte bir faaliyette bulunacak hemde Selimiye Külliyesinin bu alana yakın olmasıyla tarihi kentsel bütünlük sağlanmış olacaktır.

Şekil 5.3 Anıt Taş Eserleri Sergileme Alanı (Anonim 2004)

- **Edirne Kentsel Arkeoloji Parkı**

Tarihi Edirne Hadrianus Kale Burçlarından bugün ayakta kalabilen ve daha sonraki medeniyetlerde değişik fonksiyonlar üstlenerek hizmet veren (yangın gözetleme ve saat kulesi gibi) kale burcudur. Edirne Valiliği'nin mali desteği, Çevre Koruma Vakfı ve Edirne Belediyesi İşbirliği ile Edirne Müzesi denetiminde yapılan Kültür Bakanlığı'ndan izinli arkeolojik kazı çalışmaları 2002 yılında başlamıştır. Kazı neticesinde Genç Helenistik ve Erken Roma Dönemi tarihlerinden üç adet seramik fırını ortaya çıkarılmıştır. Tamamlanan çalışmalar sonucunda 01.12.2003 tarihinde açılış töreni yapılan alan, Edirne Belediyesine devredilmiştir.

Kent merkezinde tarihin ortaya çıkarılarak sergilenmesi, kente artı değer kazandırmaktadır.

Şekil 5.4 Edirne Kentsel Arkeoloji Parkı (Anonim 2004)

5.1.1.2 Anıtsal yapılarda uygulanan restorasyon çalışmaları

Edirne kentinde anıtsal yapılarda uygulanan restorasyon çalışmaları; İtalyan Kilisesi, Sinagog, Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı, Edirne Yeni saray orta kapısı (Babüssaade) ve diğer yapılardır.

- **İtalyan Kilisesi**

Bazilikal plan tipinde olan yapının Rölöve, Restorasyon ve Restitüsyon projeleri Edirne Valiliği Çevre Koruma Vakfı Rölöve-Restorasyon Bürosu tarafından hazırlanmıştır. Kilise ve iki adet müştemilat binasından oluşan yapı kompleksinin, restorasyon çalışmaları sonrasında; okul olarak, kamu hizmetine sunulması planlanmaktadır.

Şekil 5.5 İtalyan Kilisesi

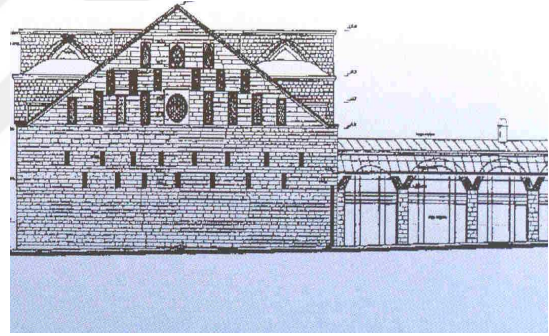
- **Sinagog**

1376'dan itibaren; çeşitli Avrupa ülkelerinden kovulan Yahudiler, Edirne'ye sığınır. Gelen her millet kendi cemaati için bir sinagog inşa eder. 1905'te çıkan büyük yangın sonucunda tamamı yok olan bu sinagogların sayısı on üçü bulunmaktadır. Yok olan sinagogların yerine 1907 yılında; France Depre 'Büyük Sinagog 'u tamamlar. Edirne

Yahudilerinin; şehirden göç etmeleriyle, kullanılmamaktan bakımsız kalan yapı, bugün harabe halindedir.

- **Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı**

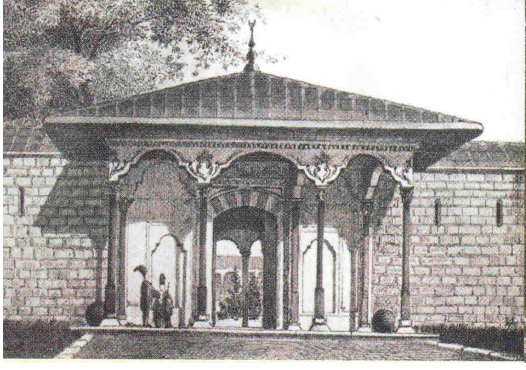
Ayşekadın Göl Mahallesinde bulunan yapı; I. Sultan Ahmed'in emri ile Defterdar Ekmekçioğlu Ahmet Paşa tarafından 1609'da yaptırılmıştır. Mimarları Sedefkar Mehmet Ağa ile Edirneli Hacı Şabandır. Yapı; imareti, dükkanları ve iki adet hanı ile dönemin ticaret yapısıdır. Rölöve-Restorasyon-Resititüsyon projeleri ÇEKÜL Vakfı tarafından hazırlanan yapıda; Edirne Valiliği Çevre Koruma Vakfı Rölöve-Restorasyon Bürosu tarafından; belirli noktalarda araştırma amaçlı sondaj çalışmaları sürdürülmektedir.

Şekil 5.6 Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı (Anonim 2004)

- **Yeni saray orta kapısı (Babüssaade)**

1450'de Sultan II. Murad döneminde yapımına başlanan saray yapısı; hükümdarın vefatı üzerine oğlu Fatih Sultan Mehmet Döneminde 1452 yılında tamamlanmıştır. TBMM Milli Saraylar Dairesi tarafından hazırlanan Rölöve-Restorasyon-Resititüsyon projeleri doğrultusunda aslına uygun olarak onarımı planlanmaktadır. Yapılan arkeolojik kazı neticesinde, tarihi kapının özgün zemin ve temel izleri ortaya çıkarılmıştır.

Şekil 5.7 Yeni saray orta kapısı (Babüssaade)

5.1.1.3 Sivil mimarlık örneği yapılarda ki restorasyon çalışmaları

Edirne’de yer alan sivil mimarlık örneklerinden; Eski Vali Konağı, Hafızağa Konağı, Dr. Bahattin Ögütmen Konağı, İkiz Ev, Gümrük Karakol Binası, Duyun-i Umumiye Binası, Trakya Gazeteciler Derneği Binası, Polis Emeklileri Derneği Binası, Kırkpınar Derneği Binası, Sağlık İl Müdürlüğü Binası, Eski İl Emniyet Müdürlüğü Binası, Edirne Gazeteciler Derneği Binası, Şehit Asım İlkokulu ve Oral Onur Evi’nin restorasyon çalışmaları yapılmıştır.

- **Eski Vali Konağı**

19. yy. Neoklasik mimari özelliği taşıyan yapı, İl Özel İdaresince onarım programına alınmıştır. ‘Devlet Konuk Evi’ olarak kullanılmak üzere; Edirne Valiliği tarafından 24.07.2002 tarihinde başlatılan restorasyon çalışmaları 11.10.2002 tarihinde tamamlanmıştır.

Şekil 5.8 Eski Vali Konağı

- **Hafızağa Konağı**

Geçmişte İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin toplantılarının yapıldığı, Türk Evi planını yansıtan konak; karniyarik plan şemasında yerleştirilmiştir. TBMM Vakfı'ndan gönderilen ödenekle Edirne Valiliği tarafından İl Özel İdaresine satın alınmıştır. Rölöve-Restorasyon projeleri ÇEKÜL Vakfı tarafından hazırlanan konağın restorasyon çalışmaları 22.03.2002'de başlamış 2003 Temmuz ayı itibari ile tamamlanmıştır. Konağın yapıldığı dönemin özelliklerini yansıtan 'müze ev' olarak kullanılması düşünülmektedir.

Şekil 5.9 Hafızağa Konağı

- **Dr. Bahattin Ögütmen Konağı**

Geçmişte devlet erkanı ve ataşelerinin ikamet ettiği Karaağaç semtinde bulunan konak; 2001 yılı Şubat ayında Edirne Valiliğince İl Özel idaresine satın alınmıştır. Rölöve-Restorasyon-Resititüsyon projeleri ÇEKÜL Vakfı tarafından hazırlanan konağın Restorasyon çalışmaları, Edirne Valiliği tarafından 06.08.2002 tarihinde başlatılmıştır. Yapının kültür ve turizm amaçlı kullanılması düşünülmektedir.

Şekil 5.10 Dr. Bahattin Ögütmen Konağı

- **İkiz Ev**

Ahşap karkas tekniğinde inşa edilen Neoklasik üslupta sivil mimarlık örneği olan yapı, 2002 yılının Nisan ayında Edirne Valiliği tarafından İl Özel İdaresine satın alınmıştır. Rölöve-Restorasyon-Resititüsyon projeleri ÇEKÜL Vakfı tarafından hazırlanan yapının; Edirne Valiliği tarafından, 15.03.2003 tarihinde başlanan restorasyon çalışmaları tamamlanmak üzeredir.

Şekil 5.11 İki Ev

- **Gümrük Karakol Binası**

Tarihi Meriç (Mecidiye) köprüsünün Karaağaç çıkışında bulunan yapının rölöve-restorasyon-resititüsyon projeleri ÇEKÜL Vakfı tarafından hazırlanmıştır. Restorasyon çalışmaları Edirne Valiliği tarafından 06.04.2001 tarihinde başlatılmış; 06.03.2002 tarihinde bitirilmiştir. Halka açık işletme olarak kullanılan yapı, 2003 yılı başında Maliye Hazinesi'nden Edirne Belediyesi'ne devredilmiştir.

Şekil 5.12 Gümrük Karakol Binası

- **Duyun-i Umumiye Binası**

Neoklasik üslupta inşa edilen yapı, İl Özel idaresi mülkiyetindedir. Yapının rölöve-restorasyon-resititüsyon projeleri Edirne Valiliği Çevre Koruma Vakfı Rölöve-

Restorasyon Bürosu tarafından hazırlanmıştır.08.04.2002 tarihinde acil onarımına başlanan yapının konaklama ve turizm amaçlı kullanılması planlanmaktadır.

Şekil 5.13 Deyun-i Umumiye Binası

- **Trakya Gazeteciler Derneği Binası**

Edirne Valiliği'nin katkılarıyla dernek mülkiyetine kazandırılan yapının restorasyonuna 06.06.2002 tarihinde başlanmıştır. Yapı duvarlarında ortaya çıkarılan bezemelerin restorasyon ve restitüsyonları tamamlanmıştır. Tarihi yapı onarım sonrasında 'Balkan Ülkeleri Basın Merkezi' olarak kullanılmaya başlanmıştır.

- **Polis Emeklileri Derneği Binası**

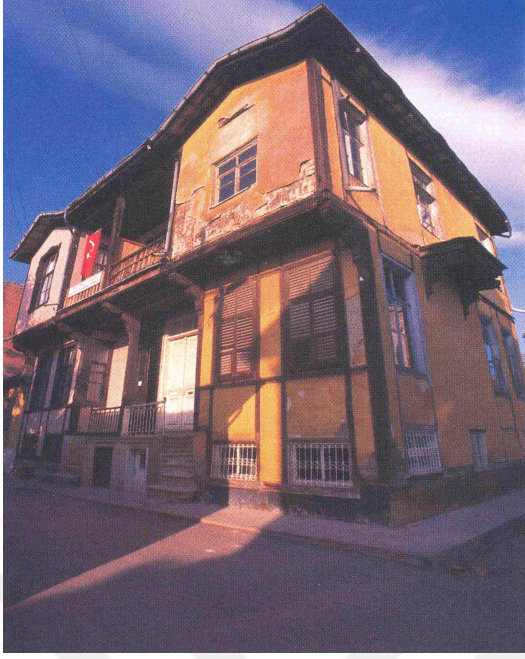
Ahşap karkas sistemde inşa edilmiş yapı, Koruma Amaçlı Maarif Caddesi Projesi kapsamına alınmıştır.Edirne Polis Emeklileri Derneği Mülkiyetinde olan yapının; Edirne Valiliği tarafından Ağustos 2002 tarihinde başlatılan restorasyon çalışmaları Eylül 2002 tarihinde tamamlanmıştır.

Şekil 5.14 Polis Emeklileri Derneği Binası

- **Kırkpınar Derneği Binası**

Yapının taşıyıcı sistemi ahşap karkas olup, ikiz ev formunda inşa edilmiştir. İkiz binalardan biri Balkan Türkleri Dayanışma Derneği'ne, diğeri ise Edirne Kırkpınar Kültürünü Yaşatma Derneği'ne tahsis edilmiş durumdadır. Edirne Valiliği tarafından Eylül 2002 tarihinde başlatılan restorasyon çalışmaları Ekim 2002 tarihinde tamamlanmıştır.

Şekil 5.15 Kırkpınar Derneği Binası

- **Sağlık İl Müdürlüğü Binası**

Neoklasik tarzda; kagir olarak inşa edilmiş olan yapı eklektik mimari özelliğini yansıtır. Sağlık İl Müdürlüğü kullanımında olan yapının Edirne Valiliği tarafından 16.07.2001 tarihinde başlatılan restorasyon çalışmaları; 09.04.2002 tarihinde tamamlanmıştır. Yapının sağlık personeli için sosyal amaçlı kullanılması planlanmaktadır.

Şekil 5.16 Sağlık İl Müdürlüğü Binası

- **Eski İl Emniyet Müdürlüğü Binası**

Tescilli eser olan yapı,1869 yılında ‘Liva Mutasarrıflık Dairesi’ olarak yapılmıştır. Edirne Valiliği tarafından ‘Koruma Amaçlı Maarif Caddesi Projesi’ kapsamına basit onarımına yapının mimari projeleri Edirne Valiliği Çevre Koruma Vakfı Rölöve–Restorasyon Bürosu ve T.Ü. Mimarlık Fakültesi işbirliği ile hazırlanmıştır.

Şekil 5.17 Eski İl Emniyet Müdürlüğü Binası

- **Edirne Gazeteciler Derneği Binası**

Sivil mimarlık örneği yapı, bodrum üzeri iki katlı , ahşap karkas olup; Edirne Gazeteciler Derneği’nin kullanımına tahsis edilmiştir. Yapının Rölöve-Restorasyon-Resititüsyon çizimleri Edirne Valiliği Çevre Koruma Vakfı Rölöve-Restorasyon Bürosu ve T.Ü. Mimarlık Fakültesi işbirliği ile hazırlanmıştır.

Şekil 5.18 Edirne Gazeteciler Derneği Binası

- **Şehit Asım İlkokulu**

Sivil mimarlık örneği yapı, bodrum kat üzeri iki katlı olup; taşıyıcı sistemleri ahşap karkastır. Hazırlanan restorasyon projesi kapsamında aslına uygun onarımı 16.03.2003 tarihinde başlamıştır. Tamamlanan restorasyon çalışmaları sonunda 2003-2004 eğitim-öğretim yılında hizmete açılmıştır.

Şekil 5.19 Şehit Asım İlkokulu

- **Oral Onur Evi**

Edirne Valiliği tarafından 31.10.2002 tarihinde restorasyonu başlayan yapı Klasik Türk Evi plan şemasında inşa edilmiştir. Taşıyıcı sistemi ahşap karkas olup, dış cephesi ahşap kaplamadır. Tarihçi ve yazar Oral Onur Bey'e ait olan yapının restorasyonu tamamlanmıştır.

Şekil 5.20 Oral Onur Evi

Edirne’ de görüldüğü üzere gerek kent merkezinde gerek dışında restorasyonu gerçekleştirilen ve gerçekleştirilmesi devam eden geleneksel konutlar yer almaktadır. Bu konutların çoğu yeni işlevler kazandırılarak kullanıma açılmıştır. Özellikle Maarif Caddesinde yer alan geleneksel konutlar çevreleriyle uyumu göz önüne alınarak ev

pansiyonculuğu yapmaya en uygun mekandır. Meriç Nehri yakınlarında bulunanlar ise restoran ve eğlence mekanları olarak işlevlendirilebilir.

5.2 Kentsel Peyzaj Tasarımı Önerileri

- Edirne kentinin tacı durumunda olan, Selimiye Külliyesi'nin önündeki kentsel alanda, yeni bir kentsel tasarım projesi hazırlanarak kısa sürede uygulanmalıdır.
- İnanç turizminin en yoğun yaşandığı ramazan ayında, özellikle yerli turistler, Selimiye'ye akın etmekte, hatta oruçlarını Selimiye önünde yer alan kentsel açık yeşil alanda, çimlerin üzerinde piknik yaparak açmaktadırlar. Bu alanda yapılacak kentsel peyzaj tasarımında, bu işlev göz önünde bulundurulmalı, bugün yetersiz olan gerekli servisler sağlanmalıdır.
- Kentin tacı olan Selimiye Camii, özellikle Ramazan aylarında lazer vb. ışıklandırmalar yapılarak gece peyzajı hareketlendirilmelidir.
- Kale içinin Maarif ve Saraçlar Caddesi yayalaştırılmalı, kent mobilyaları tarihi dokuya uygun seçilmelidir. Bu yaya bölgelerde, teras kahveler, lokantalar düzenlenmelidir.
- Yaya bölgesi tasarımı yapılırken sadece Kaleiçi'ni kapsayan düzenlemeler yapmak yanlıştır. Bu alanın, Selimiye Külliyesi ile etrafını çeviren nehirlerle, Sarayıçi, 2. Beyazıt Külliyesi ve doğal güzellikleri ile Karaağaç'la bütünleştirilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde çevreden kopuk “turizm kompleksi” üretilmesi anlamına gelecektir ki, kent bütünü değil, sadece o bölge yaşatılacaktır. Bu anlamda bütüncül bir planlama tasarımı gerçekleştirilmelidir.
- Tarihi bir caddede, faytonlu gezi için bir güzergah belirlenip insanların nostalji yaşamalarına izin verilmelidir.
- Yayalaştırılan Saraçlar Caddesinde, görüntü kirliliğine neden olan, binalar üzerindeki levhalar kaldırılmalıdır.
- Talatpaşa Caddesi üzerinde yer alan otobüs park alanları ve durakları, yeniden düzenlenerek görsel zenginliği bozmayacak şekilde, yeşille bütünleştirilmiş olarak düzenlenmelidir.
- Kentsel peyzaj tasarımında Edirne'deki birçok eserin ve Mimar Sinan'ın eserlerinin maketleri yapılarak Selimiye'nin önündeki kentsel açık yeşil alanda sergilenebilir.

Uluslar arası Mimar Sinan günleri buradaki tören alanında düzenlenmeli, kültürel etkinlikler gerçekleştirilmelidir.

- Edirne için izlenecek turizm politikasında turizm adaları oluşturmak yerine belli geçişler ile bütünleştirilmiş karışık kullanımlar geliştirilmelidir. Örneğin Sarayı’nda hem saray kalıntıları, hem kongre merkezi yapılması hem de saray restoranı yapılması, karışık kullanım için en iyi örnek olacaktır.
- Kentte yaşayanların bir araya gelmelerine olanak veren ve buna ortam sağlayan faaliyetlerden, bunlara ait kamusal kullanımlı, açık dış mekanın geliştirilmesine yönelik tasarımlar yapılabilir. Özellikle Edirne Kentine hafta sonunda sınır şehri olmasından dolayı alışveriş için turist gelmektedir. Bu nedenle alışverişin yoğun yaşandığı Saraçlar Caddesi’nde yayalaştırma yapılarak çok çeşitli aktiviteler getirilmesi uygun olacaktır. Burada hem transit geçiş sağlanarak rastlantısal karşılaşmalara olanak sağlanacak, hem durağan hem de faaliyetlere yer veren, çok amaçlı veya hiçbir amaç olmadan sadece insan arasında olmak için gidilen mekanlar oluşturulması sağlanmalıdır.
- Edirne’deki kentsel tasarım yönünden kapalılık hissi, doğayla daha çok iç içe olmak amacına yönelik olarak yeşil alanların artırılıp tarihi dokuya entegre edilmesi ile sağlanmalıdır.
- Edirne surlarla çevrili bir şehirdir ancak bugün Edirne’ye gelip köprülerden geçenler bu büyük su şehrini yaşayamamaktadır. Nehirlerin kent hayatının bir parçası haline getirilerek insanla suyun etkileşimi sağlanmalıdır. Meriç ve Tunca Nehirleri Etrafına rekreatif kullanımlar getirilerek sağlanması uygun olacaktır.
- Selimiye arastasının çevre ile etkileşimi sağlanmalıdır. Bu açık yeşil alana yapılacak Mimar Sinan’ın eserlerinin sergilendiği miniasinan’la insanların ramazan aylarında oruçlarını açtıkları ön kısımda ki açık yeşil alanda piknik servisleriyle, kentin tam meydanı olması dolayısıyla meydan tasarımıyla mekanın çevreyle ilişkisi sağlanabilir.

5.3. Turizm Önerileri

Edirne kenti turizm potansiyeli ve arttırılması için turizm türlerine göre farklı önerilerde bulunulmuştur.

Dinlenme turizmi potansiyeli

Edirne kentine 2 km yakınlıkta bulunan Sarayıçi, Söğütlük, Bülbül Adası, Gala Gölü, Tunca ve Meriç nehri kıyıları dinlenmek için uygun alanlardır.

Bülbül Adasında bülbüllerin sesini dinleyerek dinlenirken, Tunca ve Meriç Nehirleri kıyısında yürüyüş etkinlikleri ve doğa ile başbaşa vakit geçirilebilmektedir. Meriç Nehri kenarına doğal çevreye zarar vermeden rıhtımlar yapılmalı ve bunlar nehir kenarındaki restoranlarla ilişkilendirilmelidir. Nehir üzerinde kano veya sal ile gezinti yapılacak servis ve olanaklar oluşturularak dinlenme turizmi için potansiyel artırılmış olacaktır.

Saroz Körfezi'nin deniz, kum ve güneşi dinlenme turizmine olanak sağlayacak bir potansiyeldir. Saroz Körfezi'nde deniz turizmi 2,5 ay sürmekle beraber yat turizmi potansiyeline de sahip bir yöredir.

Kültürel turizm potansiyeli

Edirne kenti camileri, kervansarayları, imaretleri, köprüleri, çeşmeleri, geleneksel konutları, hanları, hamamları, ve kapalı çarşılarıyla kültür turizmi açısından önemli potansiyele sahiptir.

Bir açık hava müzesi durumunda olan kentin, yapılacak turizm planlamasıyla ve tasarımlarla ortaya çıkarılması gerekmektedir. Gelen turistlerin Edirne kentinde yer alan eserleri inceleyip Osmanlı mimar işi ve yaşam tarzı hakkında bilgiye sahip olacak ve kültür alışına neden olacaklardır.

Sarayıçi bu anlamda saray kalıntılarının bulunduğu mekan olarak Osmanlı kültürü ve yaşam tarzını anlatırken, Kaleiçinde yer alan geleneksel konutlar ve kentin merkezindeki anıtsal yapılar mimarileri ile ilgi çekicidir.

Spor turizmi potansiyeli

Edirne kenti spor turizmi açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Kırkpınar güreşleri 643 yıldır yapılması ile kültür turizmi açısından önemli bir olanaktır.

Kırkpınar yağlı güreşleri her yıl haziran ayının son haftası Sarayıçi'nde yapılmaktadır. Ayrıca Edirne'de sadece güreş değil okçulukta gelişmiş durumdadır. Kırkpınar güreşlerinin ardından okçuluk müsabakaları düzenlenip spor turizm potansiyeli artırılabilir.

Sarayıçi'nde Kırkpınar yağlı güreşlerinin yapıldığı kısmın yenilenmesi gerekmekte olup etrafına insanların rekreatif kullanımlarına olanak verecek kullanımlar getirilmeli ve insanların festivalde kalmaları içinde mekanlar oluşturulmalıdır.

Sanat turizmi potansiyeli

Edirne geleneksel el sanatları açısından renkli bir mozağe sahiptir. Edirnekari, meyve sabunculuğu, Edirne bebekleri, aynalı süpürge, seramik ürünleri Edirne'deki el sanatlarının sadece bir kağıdır. Bu el sanatlarının gelişimi için yerel yönetimler atölyeler açmalıdır. Ev hanımları hem bir şeyler üretmenin zevkini yaşarken yapılan bu ürünlerin pazarlanmasıyla ev hanımlarına gelir kapısı açılmalıdır.

Mutfak kültürü turizmi potansiyeli

Sarayıçi'nde yer alan sarayda mutfak kısmının önemli yer tutması ve mutfak görevlilerinin bile pilavcı, sofracıbaşı, tatlıcı, börekçi, şerbetçi, helvacıbaşı vb. nitelendirilmesinden Edirne'de mutfak kültürünün zengin olduğu bilinmektedir. Çorbalardan; tarhana, ciğerli düğün çorbası, sütlü umaç çorbası, etli yemeklerden;

tavşan kapama, bildircinli patlıcanlı hünkar beğendi, hamur işlerinden; kandilli mantı, mamalika, kundim, helvalardan; badem ezmesi, deva-i misk, gerdaniye vb saray mutfağının yemekleri, gelen turistlere tattırılmalıdır.

Sarayıçinde yer alan mutfak kalıntıları tamamlanıp sadece Edirne mutfağının yemekleri yapılarak gelen misafirlere tattırılması sağlanabilir.

Av turizmi potansiyeli

Edirne avlanma açısından 2 yıl önceye kadar Gölbaba Sulak Alanı'nda güme avcılığı yapılmaktadır. Güme avcılığı özellikle burada bulunan köylüler için önemli bir hobi olarak bilinmektedir. Ancak bu sulak alanların kurutularak tarıma açılmaları ve avcılık aktiviteleri nedeniyle biyolojik çeşitlilik çok azalmış, milli parklar av ve yaban hayatı şefliğide sadece belli zamanlarda avlanmaya izin vermiştir. Edirne'de Eylül ayının ilk haftasının “avcılar bayramı” olarak kutlanması da av turizmine verilen önemi anlatmaktadır. Ancak bu olgu sınırlandırılarak sadece belli bir dönemde gerçekleştirilmeli; biyolojik çeşitliliğin zarar görmemesi ve türlerin yok olması engellenmelidir.

Fotoğrafçılık turizmi potansiyeli

Edirne doğal güzellikleriyle fotoğrafçılık turizmi açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Bir çok fotoğraf sanatçısı Edirne'nin fotoğraflarından oluşan sergiler açmaktadır.

Özellikle Söğütlü, Tuna Nehri kenarları, Gölbaba ve Saloğlu doğa koruma alanları fotoğraf turizminin yoğun olarak yapılabileceği alanlardır.

Şekil 5.21 Edirne Karpözü

Keşif turizmi potansiyeli

Gölbaba ve Eğribük tabiatı koruma alanları, bir çok kuş türünün konakladığı mekanlardır. Bu alanda insanlar kuş gözlemleri yaparak kuş çeşitliliğini keşfedebilir; bilimsel araştırmalar gerçekleştirebileceklerdir.

Festival turizmi potansiyeli

Edirne’de yapılan Kırkpınar Şenlikleri, Enez Balık Festivali, Mimar Sinan’ı anma günleri bir çok turisti kente çekmektedir.

İnanç turizmi potansiyeli

Edirne bulunduğu coğrafi konum itibarıyla farklı inançlara ev sahipliği yapmıştır. Edirne başta İslamiyet olmak üzere Hristiyanlık, Yahudilik ve Bahailik inançları açısından kutsal bir değer taşımaktadır. Roma hakimiyetine girdikten sonra kente bir çok kilise yapılmış bunlardan ayakta kalan Swet George Kilisesi olup bu bölgede daha önce kurulmuş olan kiliselerden kalma tabloları barındırmaktadır.

Musevilerin II. Beyazıt döneminde kentte 13 cemaat halinde yaşadığı bilinmektedir. Kaleiçiindeki havraları 1903 yılında yangında yok olmuştur. Yeni havra yapılmasına karar verilerek Kaal Kados Hagadol(Mukaddes Büyük Havra) inşa edilmiştir. Günümüzde bir çok musevi bu havrayı ziyaret etmektedir. Edirne aynı zamanda

Bahailik dininin ikinci merkezi durumundadır. Bütün dinlerin peygamberini kabul eden Bahai inancının kutsal saydığı Bahauallah beş yıl boyunca Edirne’de sürgün hayatı yaşamıştır. Bahauallah’ın Edirne’de yaşadığı ev bahailer tarafından çok önemli kutsal bir merkez olarak görülmektedir. Her yıl binlerce Bahai’nin ziyaret ettiği bu mekan Edirne’nin inanç mozaigi içinde farklı bir yer tutar. İslam dünyası açısından da Selimiye Cami, Eski Cami, Üçşerefeli Cami ve Muradiye Cami gibi bir çok cami yer almaktadır.

Kongre turizmi potansiyeli

Sınır Ötesi İşbirliği Projeleri kapsamında gerçekleşecek uygulama sonunda, Edirne’nin en büyük tarihi mekanlarından biri, “Balkan Ticaret Merkezi” adıyla uluslar arası boyutlarda ticaret ve kongre merkezine dönüştürülecektir.

Ayşekadın Hanı olarak da bilinen kervansaray, Sultan I. Ahmed döneminde Edirne Defterdarı Ekmekçizade Ahmet Paşa tarafından 1609 yılında yaptırıldı. 3 bin 700 metrekare kapalı, 2 bin 800 metrekare açık alan olmak üzere toplam 6 bin 500 metrekare alana sahip yapının restorasyonu yakında başlanacaktır. Ekmekçizade Ahmetpaşa Kervansarayı’nın üstleneceği yeni fonksiyonlarla, Edirne’nin Balkan ülkeleriyle yeterli olmayan ticari ilişkilerine büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Ahmetpaşa Kervansarayı’nın kongre merkezi olarak değerlendirecek olmasıyla, sınır ülkelerden kente konukların gelmesi mümkün olacaktır. Gelen konuklar hem kongre merkezinde hemde çevresinde aktivitelerde bulunacaklardır. Kongre merkezinin çevresine içerdeki kongre havasını dışarıda dağıtılmasına olanak verecek kokteyl alanı tasarlanabilmesi mümkündür.

Bilimsel turizm potansiyeli

Tabiatı koruma alanı olarak ilan edilen Eğribük ve Göl Baba sulak alanları, birçok bitki ve kuş türüne sahip olduğu için bilimsel araştırma yapan botanikçi ve kuş bilimcileri için önemli bir alandır. Bu alanlarda bilimsel araştırmalar yapmak için olanak

sağlanmalıdır. Bilimsel turizme katkı olarak Eğribük ve Göl Baba kuş gözleme kuleleri kurulmalıdır.

Seminer turizmi potansiyeli

Edirne kenti özellikle Mimar Sinan'ın eserlerinin yoğun olarak bulunduğu bir kenttir. Bu durum Mimar Sinan seminer günleri yapılarak değerlendirilebilir. Yapılacak olan bu seminerlere birçok meslek odası katılarak fikir alışverişinde bulunabilir. Kente gelen mimarlar ve diğer meslek grupları Selimiye Külliyesi'nin ön kısmındaki kentsel açık yeşil alana yapılacak tören alanında seminerler düzenleyip, Miniasinan kısmında Mimar Sinan'ın eserlerini hayranlıkla izleme imkanı bulacaklardır.

Sağlık turizmi potansiyeli

Açık havada tedavi turizmi: Edirne sahip olduğu doğal güzelliklerle açık havada tedaviye olanak veren bir kenttir. Kentin sadece 1-2 km yakınında yer alan Sarayıçi, Söğütük ve Bülbül Adası'na yürüyüş parkurları yapılarak turizm potansiyeli arttırılabilir.

Müzikle tedavi turizmi: 1488 yılında II.Beyazıt Külliyesinin Darüşşifa kısmında musiki ile hasta tedavisi yapılmıştır.

Musikinin hastalıklarla olan ilişkisinde;

Rast Makamı; havale ve felce devadır.

Irak Makamı; hafakana devadır.

İsfahan Makamı; zihni açar, zekayı arttırır.

Büzürk Makamı; ateşli hastalıklara devadır.

Zengüle Makamı; kalp hastalıklarına devadır.

Hicaz Makamı; idrar zorluğuna devadır.

Beselik Makamı; kulunç ve bel ağrılarına devadır.

Bu tedaviler günümüze uyarlanarak yapılsa Edirne müzikle tedavinin merkezi durumuna gelebilecektir.

- **Tarih Turizmi**

Gerek tarih öncesi çağdan gerekse binlerce yıldır üzerinde yaşanan uygarlıkların bıraktığı izler açısından önemli bir tarih turizmi potansiyeline sahiptir. Edirne tarih turizmi açısından özellikle Enez Antik Kenti ve müzeleriyle turist çekmektedir.

- **Eko-Agro Turizmi**

Eko-agro turizm ve eko turizm iç içe geçmiş iki kavramdır. Kırsal alanlarda yaşayanlar tarafından verilen turizm hizmeti olarak tanımlanabilir. Kitle turizmi ile beton yığınlarından oluşan dev oteller ile çevreyi yok eden birbirinin aynı turizm anlayışına karşı bir alternatif oluşturmak amacıyla kırsal alanın ve orada yaşayanların özelliklerini , kültür birikimlerini yüceltmektir. Eko- agro turizmim işlevsel olması için organik tarım yapılması gerekmektedir. Edirne kenti kırsal alanlarındaki tarıma elverişli topraklarıyla eko- agro turizminin yapılmasına elverişlidir. Bu anlamda Edirne’de çiftçilere ek maddi destek getirilerek bu turizm çeşidi geliştirilebilir.

5.4 Tartışma

Edirne kenti için kentsel peyzaj tasarımı konusunda; kentin merkezinde yer alan Selimiye Külliyesi ön kısmında yer alan açık yeşil alanın daha önce belirtildiği gibi tasarlanıp, çevresindeki kullanımlarla bütünleştirilmesi gerekmektedir.

Maarif Caddesi’nin geleneksel konutlarının ev pansiyonculuğu olarak düşünülüp çevresiyle birlikte uyumu göz önüne alınmalıdır.

Sarayıçi, rekreatif kullanımlar, tarih turizmi, festival turizmi ve mutfak turizmi için değerlendirilebilecek mekandır.

Karaağaç ve Meriç Nehri çevresinde doğa turizmi ve dinlenme turizmi açısından değerlendirilecek mekanlardır.

Görüldüğü üzere Edirne Kentinde bir çok turizm çeşidi bir arada bulunmakta olup yukarıda belirtilen potansiyeller yapılacak peyzaj tasarımlarıyla değerlendirilmelidir.

KAYNAKLAR

- Ahunbay, Z. 1985. İslam Mimari Mirasını Koruma Konferansı Bildiriler Kitabı 22-26/4/1985, İstanbul.
- Anonim. 1985. İslam Mimari Mirasını Koruma Konferansı, The conference on the Preservation Arcitectural Heritage of İslamic Cities, 22-26/04/1985, s. 276, İstanbul.
- Anonim. 1987. Tarihi Kentlerde Planlama, Düzenleme Sorunları, Türkiye 11. Dünya Şehircilik Günü Kolokyumu, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Edirne Belediyesi Mimar Sinan Üniversitesi Rektörlüğü Dünya Şehircilik Günü Daimi Komitesi ve Trakya Üniversitesi, s. 107, Ankara.
- Anonim. 1988. Uluslararası Mimar Sinan Sempozyumu Bildirileri, Ankara.
- Anonim. 1990. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurultayı.
- Anonim. 1992. Turizm Bakanlığı, Doğu Karadeniz Turizmi, Konferans Workshop, Trabzon.
- Anonim.1993. Edirne'nin 600. Fethi Yıldönümü Armağan Kitabı, TTK. Ankara.
- Anonim. 1994. Turizm Bakanlığı, Turizm Bültenleri 1993-1994, Ankara.
- Anonim.1996. Türkiye'de 19. Dünya Şehircilik Günü Kolokyumu, Sürdürülebilir Turizm; Turizm Planlamasına Ekolojik Yaklaşım, Mimar Sinan Üniversitesi, Şehir Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.
- Anonim.1999. Devlet İstatistik Enstitüsü, Milli Eğitim İstatistikleri, Yaygın Eğitim, Ankara.
- Anonim. 2000. Devlet İstatistik Enstitüsü, Nüfus Sayımı İstatistikleri, Ankara.
- Anonim. 2000. Devlet İstatistik Enstitüsü, Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim, Ankara.
- Anonim. 2002. Türkiye'deki Tarihi Kent Dokularının Korunması ve Geleceğe Taşınması Sempozyumu, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Anonim. 2004. Edirne Dergisi, Edirne Valiliği yayını, sayı 13, Edirne.
- Anonim. 2005. Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü verisi.
- Balkan, B. 2002. 'El Sanatları Mağazası Turizmin Hizmetinde' T.C. Edirne Valiliği, 'Edirne' Dergisi sayı:9, Edirne.
- Bektaş, C. 1991. Korumak, Mimarlık Dergisi No: 1, s. 2.

- Bilsel, 1991 Kentsel tasarım projeleri ve uygulamalarında “Telif Hakkı” konusu
- Demirdizen, E. 2000 “Kent planlamada kentsel peyzaja nasıl bakıyoruz. Ortak hedefler için olanaklar” 2000’ li yıllarda yaşadığımız çevre ve peyzaj mimarlığı sempozyumu, Bildiriler kitabı, AÜZF Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ankara
- Eruzun, 1987. Tarihi kentlerde planlama düzenleme sorunları, Türkiye 11. Dünya Şehircilik Günü Kolokiyumu, Mimar Sinan Üniversitesi, Şehir Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.
- Ertaç, E. ve Ergin, Y. 1996. Türkiye’nin Turizm Planlamasına Genel Bir Bakış ve Yeni Yaklaşımlar, Türkiye’de 19. Dünya Şehircilik Günü Kolokiyumu, Sürdürülebilir Turizm; Turizm Planlamasına Ekolojik Yaklaşım, Mimar Sinan Üniversitesi, Şehir Bölge Planlama Bölümü, İstanbul.
- Eşkinat, Y. 1993. Mimar Bilkent Üniversitesi Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Kentsel Tasarım ve Peyzaj Bölümü, Kent Planlama ve Tasarım Arasında Gerekli Ara Ölçek: Kentsel Tasarım.
- Gökbilgin, M. T. 1997. Edirne, İslam Ansiklopedisi, Cüz. 30., s. 107, İstanbul.
- Gültekin, N., Görür, N., Gültekin, A. 1993. 2. Kentsel Tasarım ve Uygulama Sempozyumu, s. 195.
- Gültekin, N. 2003. Kentin Geleneksellerinden Konut ve Dokusu Balıkesir Örneği, Ada Dergisi No: 11, Eylül-Kasım Dergisi.
- Güvenç, B. 1991. Kentlerin Kimliği ve Antalya Üzerine Notlar, Öneriler, Örnekler, Mimarlık Dergisi No: 1, s. 72.
- İslam Ansiklopedisi. 1994. Türkiye Diyanet Vakfı, C 10, İstanbul.
- Kansu, Ş. A. 1969. Edirne’de bulunan dolmenler ve dikilitaşlar hakkında yeni gözlemler, TTK. Ankara.
- Kansu, Ş. A. 1971. Edirne’nin Lalapaşa çevresinde Kalkan Söğüt, Vaysal ve Karagöl Dolmenleri, TTK. Belleteni, Ankara.
- Kaplan, E., Küçükerbaş, E. 2000. Kentsel Tasarımda Peyzaj Mimarlığının Yeri ve Kentsel Peyzaj Tasarımı, Peyzaj Mimarlığı Kongresi-2000, s. 55, Ankara.
- Kaynak, 1998. Kent planlama çevre koruma semineri (7-9 Ekim 1998), Ankara
- Kazancıgil, R. 1994. Edirne Sarayı ve Yerleşim Planı, Türk Kütüphanecileri Derneği, Edirne.

- Kazancıgil, R. 2002. 'Hıdırlık Tepesi' T.C. Edirne Valiliği, 'Edirne' Dergisi sayı:8, Edirne.
- Kortan, E. 1993. II. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu.
- Kuban, D. 1988. 'Sinan'ın Dünya Mimarisindeki Yeri', İstanbul.
- Le Corbusier. 1923. Vers Une Architecture, Towards A New Architecture (192) The Architectural Pres, London.
- Le Corbusier. 1924. Urbanism, The City of Tomorrow The Architectural Pres, s. 64-66, London.
- Okyay, İ. 1992. Kentsel Koruma ve Geliştirme Planlaması, Mimar Sinan Üniversitesi Ders Notları.
- Okyay, İ. 2001. Fransa'da Kentsel Sit Alanlarının Korunması Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Olalı, H. 1982. Turizm Politikası ve Planlaması.
- Osman, R. ve Kazancıgil, R. 1998. 'Edirne Rahnüması', Edirne.
- Özdeş, G. 1951. Edirne İmar Planına Hazırlık Etüdü, İTÜ. Mimarlık Fakültesi Şehircilik Kürsüsü, İstanbul.
- Özyaba, M. 1999. Kentsel alanların tasarımı, KTÜ. Mimarlık Fakültesi, Trabzon
- Sert, E. 1956. Urban Design, Progressive Architecture No: 8, s. 98.
- Sökmen, P. 1987. Kent Planlaması İçinde Tarihi Çevre Korumasının Yeri, Türkiye 11. Dünya Şehircilik Günü Kolokiyumu, Ankara.
- Tekeli, İ. 1987. Kentsel Korumada Değişik Yaklaşımlar Üzerinde Düşünceler, Türkiye 11. Dünya Şehircilik Günü Kolokiyumu, Ankara.
- Yılmaz, T. 2002. 'Edirne'de El Sanatları' T.C. Edirne Valiliği, 'Edirne' Dergisi sayı:8, Edirne.

EKLER

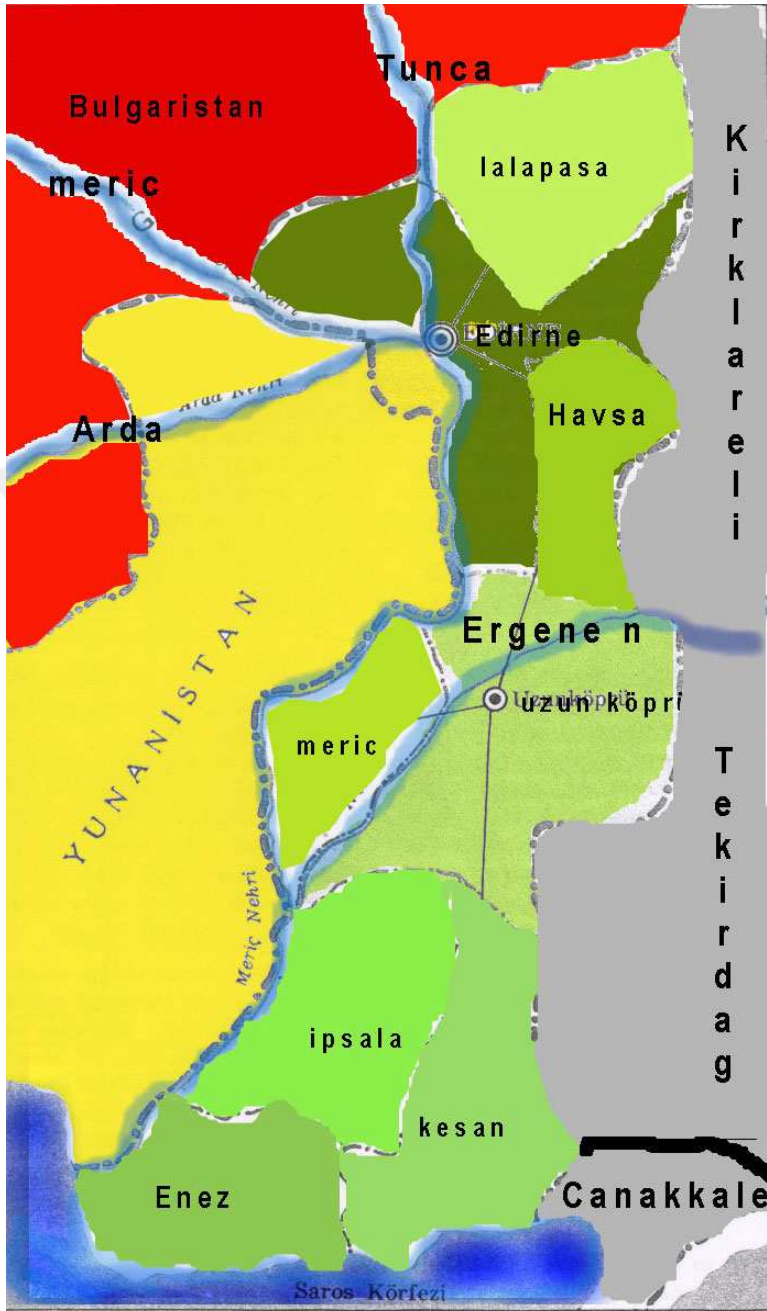
EK 1- Edirne İl Sınırları

EK 2-Edirne İl Sınırları

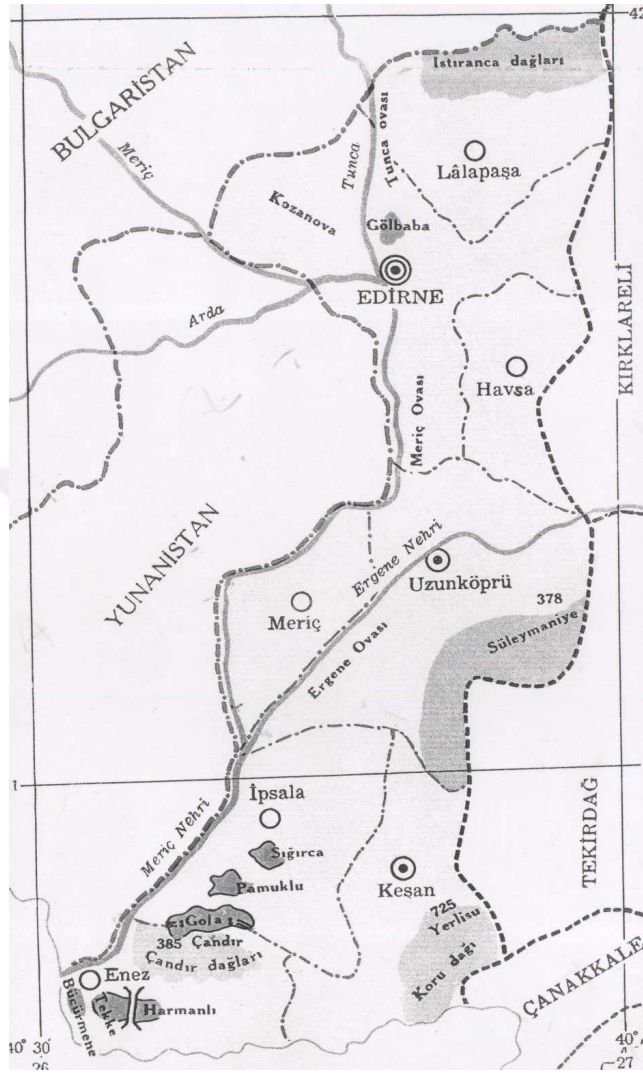
EK 3- Edirne Tarihi Kent Merkezi Mevcut Kullanımlar Planı

EK 4- Kültür ve Turizm Bakanlığı, Edirne Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Kararı

EK 1- Edirne İl Sınırları

EK 2-Edirne İl Sınırları

EK 3 - Edirne Tarihi Kent Merkezi Mevcut Kullanımlar Planı

EK 4 - Kültür ve Turizm Bakanlığı, Edirne Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Kararı

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Hülya ÖZTÜRK

Doğum Yeri: Ankara

Doğum Tarihi: 22.11. 1981

Medeni Hali: Bekar

Yabancı Dili: İngilizce

Eğitim Durumu

Lise : Çankaya Lisesi (1995-1998)

Lisans : Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü

Çalıştığı Kurum/ Kurumlar ve Yılı

Ankara Büyükşehir Belediyesi Anfa İşletmeleri, Kontrol Müh. 2005yılı başlangıç, halen devam

